

Chulalongkorn University

Chula Digital Collections

Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)

2022

แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา

ธีรวิทย์ กลิ่นจ้อย
คณะครุศาสตร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd>

Part of the [Other Education Commons](#)

Recommended Citation

กลิ่นจ้อย, ธีรวิทย์, "แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา" (2022). *Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD)*. 6273.
<https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/6273>

This Thesis is brought to you for free and open access by Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in Chulalongkorn University Theses and Dissertations (Chula ETD) by an authorized administrator of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม
สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา

นายธีรวิทย์ กลิ่นจ้อย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

INSTRUCTIONAL GUIDELINES BASED ON CULTURALLY RESPONSIVE TEACHING FOR
UNDERGRADUATE MUSIC EDUCATION STUDENTS

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education in Music Education
Department of Art, Music, and Dance Education
FACULTY OF EDUCATION
Chulalongkorn University
Academic Year 2022
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้น ความสำคัญของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรี ศึกษา
โดย	นายธีรวิทย์ กลิ่นจ้อย
สาขาวิชา	ดนตรีศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร.สยา ทันตะเวช

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชาลัมพ์ก เหล่าวานิช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร.สยา ทันตะเวช)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ตระการรุ่ง)

ธีรวิทย์ กลิ่นจ้อย : แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษา
สาขาวิชาดนตรีศึกษา. (INSTRUCTIONAL GUIDELINES BASED ON CULTURALLY RESPONSIVE
TEACHING FOR UNDERGRADUATE MUSIC EDUCATION STUDENTS) อ.ที่ปรึกษาหลัก : อ. ดร.สยา ทันตะเวช

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพของการจัดการเรียนรู้ และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้
รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีประเทศไทย ใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมวิธี (Mixed
Methods) กลุ่มตัวอย่างวิจัยทั้งหมดคัดเลือกเป้าหมายตามเป้าหมายแนวคิดทฤษฎี (Theory and concept-focused Sampling)
มีขั้นตอนการวิจัยดังนี้ คือ a) ประกอบไปด้วยวิจัยเชิงคุณภาพโดยการศึกษาเอกสาร 37 หลักสูตร และศึกษาเชิงปริมาณด้วยการ
สำรวจความคิดเห็นอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ประจำหลักสูตร (N=20) จากนั้น b) สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน และทำการ
วิเคราะห์ผลร่วมกันจากทั้งสองขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตรดนตรีศึกษาทั้ง 37 หลักสูตร มีรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมทั้งที่เป็นรายวิชาบังคับและ
รายวิชาเลือก สามารถแบ่งได้ 3 ประเภทได้แก่ a) แนวเน้นทฤษฎี b) เน้นทักษะปฏิบัติ และ c) แนวเน้นการบูรณาการกับศาสตร์อื่น
และผลจากการสำรวจความคิดเห็นอาจารย์ผู้สอนและอาจารย์ประจำหลักสูตร (N=20) และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ (N=5) สามารถ
สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้ 1) ด้านจำนวนรายวิชา: รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีจำนวนมากเหมาะสม ($M=4.25$) และ
เพียงพอต่อความรู้ที่ควรได้รับตลอดหลักสูตร ($M=3.95$) และรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเหมาะสมจะเป็นรายวิชาเลือก ($M=4.00$)
มากกว่าเป็นวิชาบังคับ ($M=3.70$) 2) ด้านสถานภาพของรายวิชา: รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีความจำเป็นต่อการ
เตรียมความพร้อมผู้เรียนสู่การเป็นครูดนตรี ($M=4.65$) และเหมาะสมกับการที่มีสถานภาพเป็นรายวิชาแนวผสมผสานบูรณาการกับ
ศาสตร์อื่น ($M=4.45$) มากที่สุด ถัดมาเป็นแนวการบรรยายทฤษฎี ($M=4.10$) และแนวปฏิบัติทักษะดนตรี ($M=3.90$) ตามลำดับ 3)
ด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้: ควรมุ่งเน้นเนื้อหาทางวัฒนธรรมดนตรีที่เชื่อมโยงกับชุมชนหรือท้องถิ่น ($M=4.40$) และมีการจัดการ
เรียนรู้ที่คำนึงถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรมดนตรีของผู้เรียน ($M=4.15$) จากนั้นอาจมีการเพิ่มเนื้อหาที่มีความเชื่อมโยงกับนานาชาติ
($M=4.25$) และในประเทศ ($M=4.20$) ตามลำดับ การจัดการเรียนรู้ควรเป็นเนื้อหาที่กว้างและมีความหลากหลาย ($M=4.35$)
มากกว่ากำหนดประเด็นที่ลึกลับและจำเพาะเจาะจงเพียงประเด็นเดียว ($M=3.70$)

สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมมีหลัก
สำคัญใน 4 ประเด็นได้แก่ 1)กำหนดมโนทัศน์หลัก 2)เนื้อหาการเรียนรู้ 3)ผู้สอนและการจัดการเรียนรู้ 4)บริบทพื้นที่การเรียนรู้

สาขาวิชา ดนตรีศึกษา
ปีการศึกษา 2565

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6380077627 : MAJOR MUSIC EDUCATION

KEYWORD: MULTICULTURALISM, CULTURALLY RESPONSIVE PEDAGOGY, MUSIC EDUCATION

Teerawit Klinjui : INSTRUCTIONAL GUIDELINES BASED ON CULTURALLY RESPONSIVE TEACHING FOR UNDERGRADUATE MUSIC EDUCATION STUDENTS. Advisor: SAYA THUNTAWECH, Ph.D.

The objectives of this research were 1) to study the state of learning management and 2) to present guidelines for learning of subjects related to cultural music in the Thai bachelor's degree music education curriculum. Mixed methods were used as a research method. All research samples were selected by theory and concept-focused sampling. The research procedures were as follows: a) It consisted of a qualitative study of 37 curriculum papers and a quantitative study of opinion surveys of instructors and course faculty members (N=20). After that, b) Interviewed Five experts, and the results were analysed together from both stages.

The results showed that All 37 music education programs have cultural music courses as both compulsory and elective subjects. It can be divided into 3 categories: a) theory-oriented; b) practical skills-oriented; and c) integrated with other sciences. And the results of the surveyed opinion of instructors in curriculum (N=20) and interviews with experts (N=5) can be summarised as follows: 1) Number of subjects: The number of cultural music courses in the curriculum is appropriate (M=4.25) and sufficient for the knowledge that should be gained throughout the curriculum (M=3.95). 4.00 more than a compulsory subject (M=3.70). 2) Course Status: A cultural music course in the curriculum is necessary to prepare learners to become music teachers (M=4.65) and suitable for having The status is the most integrated subject that integrates with other sciences (M=4.45). Next came the theoretical lecture (M = 4.10) and the music skill practice (M = 3.90), respectively. 3) Scope of learning management: should focus on music and cultural content that is connected to the community or locality (M=4.40) and curriculum that takes into account the learners' musical and cultural background (M=4.15). Contents that are relevant internationally (M=4.25) and holistic country (M=4.20) may be added; respectively, learning management should be broad and diverse (M=4.35) rather than focusing on a single, specific issue (M=3.70).

For the approach to learning in subjects related to cultural music that focuses on the importance of culture, there are 4 main principles: 1) Define the main concept 2) Learning Content 3) Teachers and Learning Management 4) Learning Area Context.

Field of Study: Music Education

Academic Year: 2022

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จสมบูรณ์ได้ หากมิได้รับความเมตตาจาก อาจารย์ ดร.สยา พันตะเวช อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักที่กรุณาชี้แนะแนวทางตั้งแต่เริ่มเข้าเรียนจนถึงการทำวิทยานิพนธ์ ตลอดจนอบรมบ่มเพาะความรู้และความเป็นนักวิชาการให้แก่ข้าพเจ้า นอกจากนี้ข้าพเจ้ายังได้รับความเมตตาและคำปรึกษาอันทรงคุณค่า และชี้แนะแนวทางในการพัฒนางานวิจัยชิ้นนี้และงานวิชาการชิ้นอื่น ๆ ของข้าพเจ้าเสมอจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชัย ตระการรุ่ง กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย ผู้เป็นเสมือนอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม และจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชาญ ลัมพิก เหล่าวานิช ประธานสอบวิทยานิพนธ์ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณอย่างยิ่งมา ณ ที่นี้

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในสาขาวิชาดนตรีศึกษาที่เมตตาและสั่งสอนเสมอมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ที่ท่านเมตตาข้าพเจ้าเสมอมาและเป็นอาจารย์ผู้มอบกำลังใจและประสบการณ์สำคัญในการบ่มเพาะความคิดและฝึกฝนทักษะการวิจัย และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตัญญา อุทัยสุข อาจารย์ผู้มอบกำลังใจและสั่งสอนวิชาความรู้มากมายตั้งแต่ปีการศึกษาแรกจนปัจจุบัน

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคณาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน อันได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.นงเยาว์ เนาวรัตน์ รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิดา จันทรางศุ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ โพธิ์ศรีทอง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พินดา ศกุนตนาค ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สงกรานต์ สมจันทร์ และ อาจารย์ ดร.ณัฐภูมิ บริบูรณ์วิริย์ ที่เมตตาประเมินและมอบคำสัมภาษณ์อันเป็นประโยชน์แก่งานวิจัยชิ้นนี้เป็นอย่างยิ่ง

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านจากทุกหลักสูตรทั้งในสังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม ตลอดจนสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ที่ท่านเมตตาตอบรับช่วยเหลือในการมอบข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยชิ้นนี้

สุดท้ายนี้ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณบิดาผู้ล่วงลับและมารดาที่รักทั้งสองของข้าพเจ้า ที่มอบกำลังใจ กำลังทุนทรัพย์ ความรัก และความสุขเสมอมา ตลอดจนญาติสนิทและมิตรสหายทุกท่าน โดยเฉพาะกัลยาณมิตรเหล่านั้นิสิตปริญาโท ครุฑดนตรีศึกษา รุ่นที่ 13 ทุกคน พี่แหวนพลอย พี่โมเดิร์น พี่มิช พี่เบญ ออม ขวัญ จีน และไบโอ ที่สนับสนุนให้คำปรึกษา ร่วมทุกข์ร่วมสุขด้วยกันตั้งแต่วันแรกเริ่มรู้จักเสมอมาจนถึงวันนี้และต่อไป ข้าพเจ้าขอขอบคุณ

ธีรวิทย์ กลิ่นจ้อย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามการวิจัย	6
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
ขอบเขตการวิจัย	6
นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย.....	7
ประโยชน์ที่จะได้รับ	8
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (Culturally Responsive	10
ตอนที่ 1 พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education)	11
1.1 สังเขปพัฒนาการแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) สู่การตั้งต้นพหุ วัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) และจุดเริ่มต้นพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education).....	11
1.2 หลักการและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา	15
1.3 กลวิธีการจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education Pedagogy).....	24

1.4 การจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาในต่างประเทศ	31
ตอนที่ 2 การสอนที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (Culturally Responsive Teaching: CRT)....	38
2.1 ความเป็นมา ความสำคัญ และแนวคิดทฤษฎีการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ.....	38
2.2 การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญในสาขาดนตรีศึกษา (Culturally Responsive Music Education: CRME)	41
ตอนที่ 3 การสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาในประเทศไทย	46
ตอนที่ 4 สถาบันที่เปิดสอนทางด้านดนตรีศึกษา.....	47
4.1 มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี	47
4.2 สถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรดนตรีศึกษา (หลักสูตรผลิตครูดนตรี).....	47
ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	51
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	52
ระยะก่อนการวิจัย: ทบทวนวรรณกรรม และศึกษานำร่อง (Pilot Study)	54
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	54
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษานำร่อง (Pilot Study).....	54
ระยะดำเนินการวิจัย: การแบบแผนเชิงสำรวจและแบบแผนเชิงอธิบาย (Exploratory and Explanatory Designs)	56
ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดกลุ่มประชากรและตัวอย่างการวิจัย.....	56
ขั้นตอนที่ 4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	60
ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล	66
ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย.....	69
ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์	70
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	71
ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร.....	71

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย	72
1.1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านข้อมูลทั่วไป	72
1.1.1 ลักษณะด้านข้อมูลทั่วไป	72
1.1.2 ลักษณะด้านขอบเขตของเนื้อหาวิชา	73
1.1.3 ลักษณะด้านขอบเขตของการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา	74
1.2 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านจำนวนรายวิชา.....	75
1.2.1 จำนวนรายวิชาที่ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร.....	76
1.2.2 จำนวนรายวิชาที่ปรากฏอย่างหลากหลาย	78
1.3 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านสถานภาพของรายวิชา	79
1.3.1 สถานภาพด้านความสำคัญของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ ในหลักสูตร	80
1.3.2 สถานภาพว่าด้วยความเหมาะสมของลักษณะของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร	81
1.4 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้	83
1.4.1 การออกแบบการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา	85
1.4.2 ขอบเขตของเนื้อหาในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา	87
ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย.....	90

2.1 โครงสร้างของสาระความรู้ทางดนตรีด้านแนวคิดทฤษฎีและหลักการที่จำเป็นต่อการประกอบสร้างแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย	90
2.1.1 แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism)	90
2.1.2 พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education).....	91
2.1.3 แนวคิดท้องถิ่นนิยม (Localism).....	92
2.1.4 แนวคิดกองทุนความรู้ (Fund of Knowledge)	92
2.1.5 แนวคิดจินตกรรมอัตลักษณ์ (Imagine Identity)	93
2.1.6สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics).....	93
2.2 การสังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย	94
2.2.1 มโนทัศน์หลักของการจัดการเรียนรู้ (Main Concept of Learning):.....	94
2.2.2 เนื้อหาการเรียนรู้ (Content of Learning):.....	95
2.2.3 ครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้ (Teacher and Learning Management): ...	95
2.2.4 บริบทของพื้นที่การเรียนรู้ (Context of Learning Space):.....	97
2.2.5 การวัดและประเมินผล (Assessment and Evaluation):	97
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	100
สรุปผลการวิจัย.....	100
อภิปรายผลการวิจัย.....	106
ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย	112
บรรณานุกรม.....	115
ภาคผนวก.....	116
ภาคผนวก ก รายชื่อวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมจาก 37 หลักสูตร.....	117
ภาคผนวก ข รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ	123
ภาคผนวก ค เครื่องมือวิจัย	126

ประวัติผู้เขียน.....	137
----------------------	-----

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 1 ข้อมูลเอกสาร 1	57
ตาราง 2 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างวิจัย	58
ตาราง 3 ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ	59
ตาราง 4 รายละเอียดการประเมินคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย	63
ตาราง 5 รายละเอียดกระบวนการเก็บข้อมูลวิจัย	66
ตาราง 6 ข้อมูลทั่วไปด้านสังกัดของผู้ให้ข้อมูล	67
ตาราง 7 ข้อมูลทั่วไปด้านสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล	68
ตาราง 8 สัดส่วนข้อมูลการเปิดรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร	73
ตาราง 9 สัดส่วนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวต่าง ๆ	74
ตาราง 10 ข้อมูลด้านจำนวนรายวิชา	75
ตาราง 11 ข้อมูลด้านสถานภาพของรายวิชา	79
ตาราง 12 ข้อมูลด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้รายวิชา	83

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 หลักการและกลวิธีการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา	30
ภาพ 2 กรอบแนวคิดการสอนดนตรีที่เน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ	43
ภาพ 3 สัดส่วนแบ่งตามการเปิดรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมใน 37 หลักสูตร	101
ภาพ 4 สัดส่วนแบ่งตามประเภทรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมใน 37 หลักสูตร.....	102

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

อิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ก่อตัวขึ้นและแพร่กระจายอย่างรวดเร็วหลังสิ้นสุดยุคสงครามเย็นเมื่อราวปีคริสต์ศักราช 1991 ซึ่งอิทธิพลดังกล่าวส่งผลกับนานาประเทศทั่วทุกทวีปรวมถึงประเทศไทยด้วยเช่นกัน ทั้งเรื่องของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ การสื่อสาร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องการคมนาคมเคลื่อนย้ายข้ามพรมแดนของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ที่ทวีจำนวนขึ้นทุกขณะ เป็นเหตุอันก่อให้เกิดรูปแบบและสภาพทางสังคมใหม่ที่ประกอบไปด้วยผู้คนที่แตกต่างกันหลากหลาย¹ ทางเชื้อชาติ ภาษา และวัฒนธรรม มีการผสมผสานทางวัฒนธรรม ภาษา ความคิด ตลอดจนมีการเคลื่อนย้ายผ่านไปมาข้ามพรมแดน เกิดเป็นสังคมหลากหลายวัฒนธรรม บ้างก็อาศัยอยู่ร่วมกันบ้างก็ผ่านไป ส่งผลให้เส้นพรมแดนที่เด่นชัดเริ่มเลือนลางไปทุกขณะ เวลาด้วยคำว่า “โลกไร้พรมแดน” (ชูพินิจ เกษมณี, 2555; ฐิติมดี อาพัทธนานนท์, 2561; อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2564)

อีกทางหนึ่งหากกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงระดับสากลที่ทั่วโลกได้รับผลกระทบอาจต้องกล่าวถึงประเด็นความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแวดวงทางการศึกษา (Education) ที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นไปของสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายในทุกมิติตามที่กล่าวไปข้างต้น สามารถกล่าวถึงตัวอย่างของประเทศสหรัฐอเมริกา หนึ่งในประเทศที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ของประชากรในประเทศมากที่สุดแห่งหนึ่งในโลก มีความเปลี่ยนแปลงมากมายเกิดขึ้นในทุกมิติรวมถึงแวดวงการศึกษาเองก็ตาม จากกระแสความคิดพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) ที่ก่อตัวขึ้นอย่างเข้มข้นราวทศวรรษที่ 1960 โดยเกิดจากการต้องการปลดแอกความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียม มี

¹ ซึ่งประเด็นเรื่องความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมที่ได้กล่าวข้างต้นเมื่อพิจารณาโดยแรกเริ่มอาจเชื่อว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาของสังคมในประเทศไทยที่ประกอบไปด้วยผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ตั้งแต่ก่อนยุคสงครามเย็น ทว่า เมื่อลองพิจารณาให้ถี่ถ้วนในเรื่องของความสัมพันธ์ของความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวกับช่วงเวลา จะพบว่าความหลากหลายในอดีตกับในปัจจุบันมีบริบทที่แตกต่างกัน กล่าวคือ ในขณะที่ความคิดและแนวทางปฏิบัติเรื่อง “ความเป็นรัฐชาติ” ยังมิได้เกิดขึ้น เรื่องของการผสมผสานทางวัฒนธรรม และการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของผู้คนจึงยังมิได้รับอิทธิพลจากกรอบความคิดเรื่องเขตแดนประเทศชาติ รวมถึงยังไม่มีแนวคิดการสถาปนา “วัฒนธรรมประจำชาติ” เกิดขึ้น จึงทำให้ยังไม่มีความคิดเรื่อง “ความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม” ด้วยเช่นกันนั่นเอง (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2551; ฐิติมดี อาพัทธนานนท์, 2561)

วัฒนธรรมที่แตกต่างอย่างเท่าเทียม จึงทำให้เกิดการเรียกร้องสิทธิของผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์ อาทิ ชาวแอฟริกัน-อเมริกัน ที่ถูกกดทับจากความเป็นรัฐชาติและวัฒนธรรมประจำชาติ (พินิจ เกษมณี, 2555; ฐิติมดี อาพัทธนันท์, 2561) ซึ่งในภายหลังจากการเรียกร้องดังกล่าวจึงได้เกิดแนวคิดเรื่อง การศึกษาสำหรับผู้ที่มีความแตกต่างหลากหลาย หรือ พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) เกิดขึ้นในสังคม โดยมุ่งจัดการศึกษาที่คำนึงถึงภูมิหลัง ความต้องการ ตลอดจน ความสำเร็จทางการศึกษาของผู้ที่มีความแตกต่างหลากหลาย ผ่านกระบวนการเรียนรู้ที่เท่าเทียมและ ยุติธรรม ซึ่งการเรียนรู้แบบพหุวัฒนธรรมศึกษานั้นไม่ได้เป็นเพียงการเรียนรู้เรื่องความแตกต่าง หลากหลายเช่น ภาษา อาหาร ประวัติศาสตร์ หรือวัฒนธรรมประเพณี หรือเรื่องการยอมรับเกี่ยวกับ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายเพียงเท่านั้น หากแต่จุดมุ่งหมายที่แท้จริงนั้นต้องการจัดการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้นความเป็นจริงทางสังคมเป็นฐานผ่านบทเรียนและกิจกรรมทางการศึกษาโดยใช้ความ หลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา เพื่อที่จะตั้งคำถาม ตรวจสอบ โต้แย้ง ทำ ความเข้าใจตลอดจนสร้างความตระหนักและเห็นคุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมที่แตกต่าง หลากหลายต่อทั้งปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของตนเองและผู้คนที่แตกต่างหลากหลายใน เชิงบวกและเชิงลบที่เกิดขึ้นจริงในสังคม (Banks & Banks, 2013; ฐิติมดี อาพัทธนันท์, 2561; นง เยาว์ เนาวรัตน์; 2561)

ในขณะเดียวกัน ด้านของสาขาดนตรีศึกษา (Music Education) เองก็ได้รับอิทธิพลมาจาก เหตุการณ์ข้างต้นเช่นกัน ซึ่งผลที่เกิดขึ้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ในการจัดการศึกษาทางด้านดนตรีในอเมริกาและยุโรป เกิดข้อทบทวนที่สำคัญในปี 1960 จาก การที่กระแสแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมส่งผลให้เกิดการปฏิรูปหลักสูตรในการทำการเรียนการสอน ของชาติแล้ว ในทางดนตรีศึกษาเองก็เกิดการปรับตัวเช่นกัน โดยพิจารณาและทบทวนเนื้อหา แบบเดิมใหม่ทั้งหมดภายใต้ความตระหนักถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมผ่านมิติของ ดนตรีด้วยการดำเนินการจากความร่วมมือของนักมานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicologist) และนัก ดนตรีศึกษา (Music Educator) (Campbell, 2004; Mark & Madura, 2019) การจัดการศึกษา ทางด้านดนตรีศึกษาหันมาให้ความสนใจในการสอนวิชาดนตรีโลก (World Music) ในหลักสูตรดนตรี มากขึ้นโดยเป็นการจัดการศึกษาตามแนวคิดเสรีนิยม คือนำเสนอวัฒนธรรมดนตรีในฐานะเนื้อหา การเรียนรู้ดนตรีที่หลากหลาย เสนอให้เห็นถึงวัฒนธรรมดนตรีที่มีอยู่และมีอะไรบ้าง ไม่ได้มุ่งเน้นการ ตั้งคำถามต่อความรู้ ซึ่งโดยทั่วไปหลักวิชานั้นแฝงเน้นไปด้วยปรัชญาทางสังคมวัฒนธรรม และมุ่งเน้น กลวิธีการสอน (Pedagogy) เฉพาะแบบที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์จริงผ่านการเรียนรู้ดนตรีจาก วัฒนธรรมต่าง ๆ ทั้งในท้องถิ่นและหลากหลายถิ่นทั่วทุกมุมโลกผ่านการถ่ายทอดและปฏิบัติดนตรี และการพรรณนาบริบทวัฒนธรรมของดนตรีนั้น ๆ (Campbell, 2004) ซึ่งจากเดิมดนตรีศึกษานั้น เรียนรู้ดนตรีตะวันตก (Western Music) เป็นสำคัญทั้งในเชิงทฤษฎีและปฏิบัติ ตลอดจนสุนทรียะทาง

ดนตรีที่มีมาตรฐานจากดนตรีตะวันตก แต่หลังการเปลี่ยนแปลงจากกระแสการเรียกร้องสิทธิมนุษยชน ด้านต่าง ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ก่อให้เกิดการทบทวนสะท้อนย้อนคิดภายในสาขาดนตรีศึกษา และได้มีการนำเอาแนวคิดทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรี² (Ethnomusicological Theory) มาประยุกต์ใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ควบคู่ไปกับแนวคิดทฤษฎีทางด้านดนตรีศึกษาโดยดำเนินการสอนผ่านวิชาดนตรีโลก

เมื่อย้อนกลับมาที่ด้านการจัดการเรียนรู้ดนตรีในประเทศไทย วิชาดนตรีศึกษาถูกจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาในฐานะวิชาที่ต้องเรียนตามข้อกำหนดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นันทิดา จันทรางศุ และคณะ, 2563) โดยมุ่งเน้นดนตรีไทยเดิม (Traditional Thai Music) และดนตรีตะวันตก (Western Music) เป็นหลักในด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมทางดนตรีต่าง ๆ เช่นกัน ทว่าหากพิจารณาต่อไปถึงบทบาทของหลักสูตรในฐานะหลักสูตรแกนกลางของชาติที่สถานศึกษาในประเทศไทยต้องยึดถือเป็นหลักปฏิบัติการในการสอน จะพบว่าหลักสูตรนั้นไม่ได้เหมาะสมกับทุกพื้นที่การศึกษาในประเทศไทย กล่าวคือ ในบางพื้นที่การศึกษานั้นประกอบไปด้วยผู้เรียนและผู้สอนที่มีความแตกต่างหลากหลายทางชาติพันธุ์ทั้งทางกายภาพและทางความคิดซึ่งรวมถึงบริบทและนิเวศวัฒนธรรมอีกด้วย ในบางครั้งจึงเกิดปัญหาการที่ผู้สอนไม่มีความเข้าใจต่อวัฒนธรรมดนตรีในท้องถิ่น (เนื่องจากถูกฝึกหัดผ่านหลักสูตรครุดนตรีที่กิจกรรมตลอดหลักสูตรสัมพันธ์กับหลักสูตรแกนกลาง มุ่งเน้นเพียงดนตรีไทยเดิมและดนตรีตะวันตก) และส่วนผู้เรียนเองก็ไม่เข้าใจวัฒนธรรมดนตรีอย่างที่คุณสอนทำการสอนเช่นกัน แต่ก็ต้องดำเนินการเรียนการสอนต่อไป จึงส่งผลให้เกิดภาวะขาดแคลนความหลากหลายทางวัฒนธรรมดนตรี อีกทั้งแสดงให้เห็นถึงการขาดความเข้าใจในสังคมพหุวัฒนธรรมซึ่งเกิดขึ้นอยู่ ณ ปัจจุบัน และขาดพื้นที่ทางการศึกษาสำหรับผู้เรียนต่างวัฒนธรรมอีกด้วย (คณิตเทพ ปิตุภูมิ นาค, 2563; นงเยาว์ เนารัตน์, 2561) และแม้ว่าตัวชี้วัดของรายวิชาดนตรีในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดไว้จะมีความกว้างเอื้อต่อการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายทางวัฒนธรรมก็ตาม ทว่าบุคลากรครูประจำการ

² แนวคิดทฤษฎีทางด้านมานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicological Theory) ตามที่ ธิโมธี ไรซ์ (Timothy Rice, 2017) และ บรูโน เนตเทิล (Bruno Nettles, 2005) ระบุว่า มานุษยวิทยาดนตรีนั้นเป็นศาสตร์ประเภทข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary) ไม่มีทฤษฎีที่ตายตัวอย่างชัดเจนหากแต่มีการหยิบยืมนำเอาทฤษฎีจากสาขาอื่น ๆ เช่น มานุษยวิทยา (Anthropology) สังคมวิทยา (Sociology) ทฤษฎีเชิงวิพากษ์ในวัฒนธรรมศึกษา (Critical Theory in Cultural Studies) เป็นต้น หากแต่นำมาใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ทางดนตรีที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรม หรือ อธิบายประเด็นเฉพาะทางดนตรีที่เกี่ยวข้องกับผู้คนและวัฒนธรรมในมิติต่าง ๆ เช่น อัตลักษณ์ ศาสนา เชื้อชาติ โครงสร้างและชนชั้นทางสังคม อำนาจ การเมือง เป็นต้น ซึ่งเน้นการวิเคราะห์และวิพากษ์ การศึกษาประเด็นที่กำหนดซึ่งใช้คำถามประเภท “ทำไม (Why)” และ “อย่างไร (How)”

(Inservice Teacher) จำนวนมากก็ยังไม่สามารถทำการออกแบบหรือแปรรูปมาตรฐานไปสู่วิธีการสอน เนื้อหาที่เหมาะสมได้ ขาดแคลนหลักการอันนำมาซึ่งแนวคิด แนวทาง และกลวิธีการสอน อีกทั้งยังขาดความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงและทำความเข้าใจกระแสโลกปัจจุบัน จึงทำให้รูปแบบการจัดการเรียนรู้และการทำความเข้าใจเพื่อเตรียมการจัดการเรียนรู้ของครูดนตรีขาดแรงกระทำและไม่เกิดการ พัฒนา (คณิตเทพ ปิตุภูมิ นาค, 2563; นันธิดา จันทรางศุ และคณะ, 2563) อีกด้านหนึ่งยังพบปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาไทยว่า หลักสูตรดนตรีที่ผลิตครูดนตรีนั้นขาดความ หลากหลายทางวัฒนธรรม มีความมุ่งเน้นวัฒนธรรมกระแสหลัก (ดนตรีไทยเดิม และดนตรีตะวันตก) โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมปัญหานี้เป็นเรื่องที่ถือว่าสำคัญอย่างยิ่ง กล่าวคือ เมื่อหลักสูตรผลิตครูดนตรีทำการผลิตครูดนตรีออกมา ความรู้และความสามารถของครูดนตรีเหล่านั้น ย่อมสะท้อนภาพการจัดการเรียนรู้ภายในหลักสูตร และหากครูเหล่านั้นต้องทำการบรรจุเป็นบุคลากร ครูในพื้นที่ที่มีความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมจากที่คุ้นเคย การปฏิบัติหน้าที่ ณ ที่นั้นจะเกิด อุปสรรคขึ้นได้ เช่น การขาดความรู้ความเข้าใจดังที่กล่าวไปข้างต้น หรือเนื้อหาความรู้ที่มีอยู่ไม่ สามารถใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เป็นต้น (คณิตเทพ ปิตุภูมิ นาค, 2563)

อย่างไรก็ตาม จากสภาพปัญหาดังกล่าวที่ได้ยกตัวอย่างมานั้น แม้จะเป็นเพียงบางส่วนของ วิชาดนตรีศึกษาซึ่งเป็นส่วนเล็ก ๆ ส่วนหนึ่งของปัญหาเชิงโครงสร้างระดับมหภาคที่เกิดขึ้นอยู่ในระบบ การศึกษาก็ตาม แต่สาขาวิชาดนตรีศึกษานั้น ก็ถือเป็นสาขาวิชาที่สำคัญอย่างยิ่งในด้านการพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศผ่านการเรียนรู้กิจกรรมดนตรีที่ถูกออกแบบมาเพื่อพัฒนาและเติมเต็ม ความเป็นมนุษย์ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2551) และ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้ทางด้านดนตรีศึกษาในมุมมองของพหุวัฒนธรรมดนตรีและวัฒนธรรม ที่หลากหลาย นอกจากจะช่วยพัฒนาด้านต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาแล้วแล้วยังสามารถเติมเต็ม ประสบการณ์ทางดนตรีที่หลากหลายทั้งเรื่องความเข้าใจและการรับรู้ การเห็นคุณค่าและตระหนักต่อ ดนตรีและวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย มีภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม (Campbell, 2004; Anderson & Campbell, 2010) อันเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นพลเมืองและพลเมืองโลกใน ศตวรรษที่ 21 จึงควรมีการตั้งคำถามจากสภาพปัญหาที่พบเพื่อชี้ไปสู่การทวนสอบการจัดการเรียนรู้ ทั้งในระดับรายวิชาตลอดจนระดับหลักสูตรของหลักสูตรดนตรีศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตครูดนตรีทั่ว ประเทศไทย ทบทวนถึงความเหมาะสมกับสภาพสังคมและความต้องการของสังคมในปัจจุบัน เพื่อให้ เกิดผลสอดคล้องในเชิงบวกและตอบสนองความต้องการของสังคมได้ในทุกพื้นที่และบริบท (Thuntaweek & Trakarnrung, 2017; คณิตเทพ ปิตุภูมิ นาค, 2563)

จากที่ได้กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยมีความสนใจในประเด็นปัญหาดังกล่าวอย่างยิ่ง จึงได้ ทำการศึกษานำร่อง (Pilot Study) เบื้องต้นโดยสำรวจถึงสถานภาพของความรู้ด้านพหุวัฒนธรรม ดนตรีในฐานะรายวิชาในหลักสูตรโดยพบว่าภายในหลักสูตรดนตรีศึกษากลุ่มสังกัดสถาบันพัฒนา

ท้องถิ่นและชุมชนอื่น (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564) มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมดนตรีอยู่หลากหลายวิชา ซึ่งสามารถแบ่งหมวดหมู่เป็นรายวิชาการบรรยาย รายวิชาปฏิบัติ และรายวิชาบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่น ซึ่งสถานภาพของรายวิชาที่มีทั้งเป็นวิชาบังคับและวิชาเลือก อีกทั้งสัดส่วนของรายวิชาตลอดหลักสูตรมีถึง 7 รายวิชา หรือน้อยที่สุดมีเพียง 1 รายวิชาเท่านั้นและมีทั้งหลักสูตรที่รายวิชาครบถ้วนทั้งสามหมวดไปจนถึงขาดหมวดวิชา ทั้งนี้ยังพบว่าบางหลักสูตรไม่มีการจัดการเรียนการสอนรายวิชาทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีใด ๆ ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามจากผลการศึกษาที่น่าร่ำรองดังกล่าวที่ชี้ให้เห็นสถานภาพเบื้องต้นของความรู้ทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีในหลักสูตรดนตรีศึกษาทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาข้อค้นพบกับสภาพปัญหาที่กล่าวมาทั้งหมดไปสู่คำถามการวิจัยในขั้นต่อไป เพื่อแสวงหาแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาพหุวัฒนธรรมดนตรีในหลักสูตรดนตรีศึกษา เพื่อสอดคล้องกับสภาพความต้องการและคุณสมบัติหลักสูตรดนตรีของสังคมในศตวรรษที่ 21 ที่ยกประเด็นเรื่องการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องความต้องการและเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายในหลักสูตรดนตรีเป็นสิ่งสำคัญควรปฏิบัติ (Thuntawech, 2017; Thuntawech & Trakarn Rung, 2017; คณิเทพ ปีตุภูมิโนค, 2563)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญของการนำเอากระบวนการวิจัยมาใช้เพื่อศึกษาและพิจารณาประเด็นปัญหา ซึ่งได้เริ่มตั้งคำถามการวิจัยที่สำคัญคือสภาพของรายวิชาด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยเป็นอย่างไร และ แนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีประเทศไทยมีลักษณะอย่างไร ควรมีลักษณะและการจัดการเรียนการสอนอย่างไร โดยทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องของรายวิชาทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีในหลักสูตรดนตรีศึกษา ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านพหุวัฒนธรรมดนตรี และ อาจารย์ผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาและพหุวัฒนธรรมศึกษาในระดับอุดมศึกษาต่อไปด้วยการดำเนินการงานวิจัยระเบียบวิธีวิจัยผสมวิธี (Mixed Methods Research) รูปแบบแบบแผนขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Design) และแบบแผนขั้นตอนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design) (Creswell & Clark, 2017; Creswell & Creswell, 2017)

คำถามการวิจัย

1. สภาพการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทยมีลักษณะอย่างไร
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทยควรมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพของรายวิชาที่มีการจัดการเรียนรู้เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทย
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทย

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาตามวัตถุประสงค์หลักที่ได้กำหนดไว้ โดยมีขอบเขตของการวิจัยตามวัตถุประสงค์หลักไว้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพของรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยประเด็นในด้าน 1) จำนวนรายวิชาเกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรม 2) สถานภาพของรายวิชาเกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมและตำแหน่งแห่งที่ของรายวิชาภายในหลักสูตรดนตรีศึกษา และ 3) ขอบเขตของการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่อยู่ภายในหลักสูตรดนตรีศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ มีกำหนดแหล่งข้อมูล แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกลุ่ม 2 กลุ่ม ดังนี้

- 1.1 สถาบันสังกัดตามประกาศกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
 - สถาบันสังกัดกลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัยระดับแนวหน้า
 - สถาบันสังกัดกลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมนวัตกรรม
 - สถาบันสังกัดกลุ่มมหาวิทยาลัยพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนอื่น
 - สถาบันสังกัดกลุ่มพัฒนาวิชาชีพและสาขาจำเพาะ
- 1.2 สถาบันสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม
 - สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

สถาบันทั้ง 2 สังกัดนี้ ในส่วนตัวอย่างการวิจัยที่เป็นบุคคลสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณมีการคัดเลือกอย่างเจาะจงจากประชากรอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรดนตรีในประเทศไทย โดยกำหนดให้เป็นอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรหรืออาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชา จำนวน 34 คน และในส่วนของข้อมูลเชิงคุณภาพศึกษาจากเอกสาร ข้อบังคับ รวมถึง มคอ.2 ที่เกี่ยวข้องจะถูกเก็บรวบรวมข้อมูลภายใต้ระยะเวลาที่ประกาศใช้ในปีการศึกษา 2564 เท่านั้น

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการศึกษาและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้สำหรับรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีประเทศไทย โดยนำผลจากการวิเคราะห์ ข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาพิจารณาประกอบเป็นข้อคำถามด้านแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาในหลักสูตรดนตรีศึกษา ระดับอุดมศึกษาประเทศไทย (สำหรับหลักสูตรแบบ 4 ปีการศึกษา) เพื่อทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาให้ได้มาซึ่งแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ศึกษาโดยมีเนื้อหาครอบคลุม 3 ด้าน ดังนี้ 1) จำนวนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรม 2) สถานภาพของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมและตำแหน่งแห่งที่ของรายวิชาภายในหลักสูตรดนตรีศึกษา และ 3) ขอบเขตของการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรม

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

การสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม หมายถึง การจัดการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และใช้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ได้แก่ ภาษาชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และลีลาการเรียนรู้ เป็นฐานสำคัญในการออกแบบการเรียนการสอน

รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการศึกษาทำความเข้าใจดนตรีในวัฒนธรรมต่าง ๆ ผ่านมิติทางดนตรีและสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนการใช้ดนตรีเหล่านั้นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ทั้งทางด้าน กายภาพ จิตใจ อารมณ์ สังคม และปัญญา มีทั้งรายวิชาเชิงแนวคิดทฤษฎี รายวิชาทางการปฏิบัติ และรายวิชาเชิงบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่น

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่คนเราได้รับหรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ หรือจากการฝึกหัด เรียนรู้ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้เรียน

หลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง หลักสูตรของสถาบันในสังกัดกระทรวง
อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ที่เปิดทำการสอนในระดับ
ปริญญาครุศาสตร-บัณฑิต และการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นทางด้านดนตรีศึกษา

ประโยชน์ที่จะได้รับ

จากการวิจัยในครั้งนี้ทำให้สามารถทราบถึงสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมใน
หลักสูตรดนตรีศึกษา ระดับอุดมศึกษาประเทศไทย ในด้านการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนด
เนื้อหาสาระ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล เพื่อสะท้อนภาพของการ
จัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา
ระดับอุดมศึกษา ตลอดจนสามารถพัฒนาเป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่จัดการเรียนการสอน
สอนเกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา ระดับอุดมศึกษาประเทศไทยสำหรับ
นำไปใช้ประกอบในการพัฒนาหลักสูตรและ/หรือการเรียนการสอนสำหรับหลักสูตรดนตรีศึกษา
ระดับอุดมศึกษาต่อไป เช่น ใช้เป็นแนวทางเพื่อประกอบการพัฒนารายละเอียดของหลักสูตร (มคอ.2)
รายละเอียดของรายวิชา (มคอ.3) ตลอดจนใช้สำหรับการรายงานผลการดำเนินการของรายวิชา
(มคอ.5) เป็นต้น โดยผลการวิจัยที่ประโยชน์เหล่านี้จะเกิดขึ้นกับกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการใช้งาน
หลักสูตร คือ อาจารย์ประจำหลักสูตร ตลอดจนนิสิตนักศึกษาในหลักสูตรดนตรีศึกษาในระดับ
ปริญญาบัณฑิตของสถาบันต่าง ๆ ต่อไป

และนอกจากจะเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่มีส่วนร่วมในหลักสูตรแล้ว แนวทางและ
ผลประโยชน์จากการวิจัยดังกล่าวยังอาจเป็นประโยชน์สำหรับผู้ที่อยู่การมีส่วนร่วมของหลักสูตรด้วย
เช่นกัน กล่าวคือ ผลการศึกษาสถานภาพและแนวทางการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับดนตรีเชิง
วัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา ระดับอุดมศึกษาประเทศไทย ยังสามารถเป็นต้นแบบในการพัฒนา
เป็นหลักสูตรสำหรับพัฒนาทักษะ (Up Skills) และทวนสอบทักษะ (Re-skills) สำหรับนักการศึกษา
(Educator) นักดนตรีศึกษา (Music Educator) ครูประจำการ (Inservice Teacher) ได้อีกด้วย
รวมถึงอาจสามารถนำไปพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนดนตรีในระดับอื่น ๆ นอกเหนือจาก
ระดับอุดมศึกษาได้เช่นกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญ
ของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพของรายวิชาที่มี
การจัดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีใน
ประเทศไทย และเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับ
กับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา ระดับปริญญาตรีในประเทศไทย โดยผู้วิจัยได้
ทำการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมในส่วนของแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานวิจัย เพื่อนำไปพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual
Framework) ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการแบ่งหัวข้อในการทบทวนวรรณกรรมไว้ดังนี้

ตอนที่ 1 พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education)

1 สังเขปพัฒนาการแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) สู่การตั้งต้นพหุ
วัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) และจุดเริ่มต้นพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา
(Multicultural Music Education)

1.1 หลักการทางพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา

- 1.1.1 หลักการตามแนวทางของ Patricia Shehan Campbell (2004)
- 1.1.2 หลักการตามแนวทางของ Huib Schipper (2010)
- 1.1.3 หลักการตามแนวทางของ Cornor Doherty & Richard Knight (2012)

1.2 กลวิธีการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา

- 1.2.1 กลวิธีการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาตามแนวทางของ Victor Fung (1992)
- 1.2.2 กลวิธีการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาตามแนวทางของ Tan Sooi Beng (2008)
- 1.2.3 กลวิธีการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาตามแนวทางของ Anderson Patricia Shehan Campbell (2010)
- 1.2.4 กลวิธีการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาตามแนวทางของ Cornor Doherty & Richard Knight (2012)

1.4 การจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา

1.4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

1.4.2 ประเทศออสเตรเลีย

1.4.3 ประเทศสหราชอาณาจักร

1.4.4 ประเทศมาเลเซีย

ตอนที่ 2 การจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (Culturally Responsive Teaching)

2.1 แนวคิดและทฤษฎีของการจัดการเรียนรู้แบบมุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ

2.1.1 ที่มา ความสำคัญและแนวคิดและทฤษฎีการจัดการศึกษาโดยมุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (Culturally Responsive Teaching: CRT)

2.2 การจัดการเรียนรู้แบบมุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญในสาขาดนตรีศึกษา

2.2.1 กรอบแนวคิดการสอนดนตรีศึกษาโดยมุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (Culturally Responsive Music Education: CRME)

ตอนที่ 3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเฉพาะด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีในประเทศไทย

ตอนที่ 4 หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สาขาดนตรีศึกษาในประเทศไทย

4.1 มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี

4.2 สถาบันรัฐและในกำกับรัฐที่เปิดสอนในหลักสูตรดนตรีศึกษา (หลักสูตรผลิตครูดนตรี)

4.2.1 สถาบันสังกัดตามประกาศกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

- 1) สถาบันสังกัดกลุ่มมหาวิทยาลัยวิจัยระดับแนวหน้า
- 2) สถาบันสังกัดกลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมนวัตกรรม
- 3) สถาบันสังกัดกลุ่มมหาวิทยาลัยพัฒนาท้องถิ่นและชุมชนอื่น
- 4) สถาบันสังกัดกลุ่มพัฒนาวิชาชีพและสาขาจำเพาะ

4.2.2 สถาบันสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม

- 1) สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตอนที่ 1 พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education)

1.1 สังเขปพัฒนาการแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) สู่การตั้งต้นพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) และจุดเริ่มต้นพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education)

นับตั้งแต่การเกิดขึ้นของแนวคิดแนวพหุวัฒนธรรมนิยม (Pluralism) ซึ่งเริ่มต้นที่ความเชื่อในเรื่องของความแตกต่างหลากหลาย ความไม่ได้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสิ่งต่าง ๆ ในโลกใบนี้และในแต่ละสังคมที่มนุษย์อาศัยอยู่เช่นกัน ความเชื่อนี้ นำพาให้หลีกเลี่ยงจากความเป็นเอกนิยม (Monism) โดยเฉพาะในทางด้านวัฒนธรรม กล่าวคือ สังคมใด ๆ แต่ละสังคมประกอบด้วยชาติพันธุ์ และสิ่งที่ยึดถือการปฏิบัติถือสืบทอดสิ่งต่าง ๆ เป็นประเพณี หรือตลอดจนค่านิยม ซึ่งสิ่งเหล่านี้พัฒนาต่อเป็นวัตรปฏิบัติ และเป็นวัฒนธรรมในที่สุดนั่นเอง (Vico, 1984 อ้างถึงใน ชูพินิจ เกษมณี, 2555) และเมื่อเป็นดังที่กล่าวมาแล้ว เราจะเห็นได้ว่าสิ่งที่เกิดขึ้นในโลกใบนี้ก็คือความแตกต่างหลากหลาย (Diversity) โดยเฉพาะในเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย

เมื่อกล่าวถึงช่วงต้นศตวรรษที่ 20 นับเป็นช่วงเวลาแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมได้ก่อตัวขึ้นอย่างเป็นรูปเป็นร่างชัดเจนในฐานะแนวคิดคู่ตรงข้ามกับแนวคิดเอกนิยม นอกจากการมองสรรพสิ่งในโลกด้วยมุมมองและวิธีคิดที่แตกต่างกันแล้ว ก็ยังเกิดความไม่ลงตัวบางสิ่งบางอย่างภายในแนวคิดที่ว่าด้วยความเป็นพหุวัฒนธรรมนิยมอีกด้วย กล่าวคือ แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมได้ก่อตัวขึ้น และมีเค้าโครงวิธีคิดเปิดกว้างในการมองความหลากหลายมากยิ่งขึ้น แต่ในทางพหุวัฒนธรรมนิยมก็มีการแสดงออกเป็นเชิงรูปแบบการกลืนกลาย (Assimilation) (ชูพินิจ เกษมณี, 2555) ซึ่งในเวลาต่อมา มีนักวิชาการด้านพหุวัฒนธรรมได้กล่าวถึงสภาพการมองและจัดระเบียบความหลากหลายที่เปรียบเทียบสังคมสมัยนั้นได้กับคำว่า “Melting Pot” หรือหม้อหลอม³ ซึ่งหมายถึง ชาติพันธุ์ ความเชื่อ และวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ถูกมองเห็นและยอมรับมากขึ้นภายใต้รูปแบบการปกครองแบบรัฐชาติ (National State) แต่ยังคงคำนึงถึงการมีจุดร่วมเดียวกัน จึงชี้แนะให้ผู้คนที่มีความแตกต่างหลากหลายให้

³ จากแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมแบบหม้อหลอม หรือ Melting Pot ยังสามารถสะท้อนให้เห็นภาพของชาติพันธุ์ที่ถือนผ่านจำนวนประชากรที่มากกว่า และช่วงชิงความหมายการเป็นชาติพันธุ์หรือวัฒนธรรมหลักในรัฐชาติและชอบธรรมในอำนาจทางการเมือง การใช้เรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจทางการเมืองอีกต่อหนึ่งในการจัดการความแตกต่างหลากหลายได้อย่างชัดเจน กล่าวคือ การสถาปนาความเป็นหม้อหลอมนั้นนับได้ว่าเป็นการสร้างพื้นที่และความหมายให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมต่าง ๆ นอกเหนือตนให้มีสถานะเป็นวัฒนธรรมย่อย (Sub Culture) ถูกจัดหมวดหมู่ และรวบรวมให้มีจุดร่วมกันภายใต้อำนาจและนโยบายครอบงำของรัฐชาติ ในมิติของการกลืนกลายทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation)

ปรับเปลี่ยนและหลอมจุดต่างของแต่ละคนให้เป็นคนใหม่ แบบใหม่ วัฒนธรรมใหม่นั้นเอง ซึ่งจุดนี้เป็น การย้อนแย้งในเรื่องของความหลากหลายแต่ต้องมีจุดหลอมร่วม จนทำให้บางอย่างถูกลดทอนบทบาท ลงไป จึงทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมแบบหม้อหลอมนี้อย่างกว้างขวางและ มากขึ้น จนในที่สุดแล้วนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบวิธีคิดจากเดิมเป็น “Melting Pot” ให้ กลายเป็น “Salad Bowl” หรือ “ซาลัด” คือ ผู้คน ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มีความ หลากหลาย อีกทั้งโดดเด่นด้วยเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะอยู่ร่วมกันอย่างกลมกลืน แต่ยัง คำนึงถึงความเป็นตัวตนของตนเองและตระหนักในความเป็นผู้อื่นด้วยเช่นกัน เปรียบเทียบได้กับซาล มสลัดที่คลุกรวมผักชนิดต่าง ๆ รวมไว้ด้วยกันอย่างหลากหลาย แต่ก็ยังสามารถแยกแยะได้ว่าผักชนิดใด คืออะไร ผ่านการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตน ซึ่งทั้งหมดทั้งมวลนั้นสามารถเรียก ในเชิงเปรียบเทียบได้ว่า “สลัด” (Salad) นั้นเอง (Banks, 2008; ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์ และนันทิดา จันทรางศุ, 2560)

ต่อมาช่วงปลายศตวรรษที่ 20 เปลี่ยนผ่านคาบเกี่ยวถึงต้นศตวรรษที่ 21 กระแสความ เปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ และปรัชญาในการจัดการด้านต่าง ๆ ในสังคมโลกตะวันตก โดยเฉพาะ อเมริกันเองก็ได้รับผลกระทบอย่างยิ่งจากแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม หรือในนาม “พหุวัฒนธรรมนิยม ใหม่” อย่างยิ่ง อันเป็นผลพวงมาจากการต่อสู้และขับเคลื่อนทางอำนาจของกลุ่มชาติพันธุ์ ๆ โดยเฉพาะกลุ่มแอฟริกันอเมริกันซึ่งออกมาเรียกร้องสิทธิเสรีภาพอันพึงมีด้านต่าง ๆ จากรัฐ⁴ โดย ในทางการศึกษาเองก็เช่นกัน มีการผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา มุ่งเน้นให้เกิดการเรียนการสอน ในเชิงความหลากหลายทางวัฒนธรรมขึ้นในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของอเมริกา เพื่อให้เกิดความ ตระหนักรู้ในความต่าง ลดการแบ่งแยกวัฒนธรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากตนด้วยฐานอคติ และเห็น คุณค่าความสำคัญของวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายผ่านบทเรียนและกิจกรรมทางการศึกษาโดยใช้ ความหลากหลายทางวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการจัดการศึกษา ซึ่งถือเป็นการกำเนิดศาสตร์ที่ชื่อว่า พหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) นั้นเอง (Banks, 2008; ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์ และ นันทิดา จันทรางศุ, 2560)

เช่นเดียวกันในทางด้านการศึกษาดนตรี แรงกระทบจากแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมก็ได้ส่งผล กระทบโดยตรงกับการจัดการเรียนการสอนดนตรีอย่างยิ่งในอเมริกา ความเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ ระดับกระบวนทัศน์และปรัชญาในวงการดนตรีศึกษา (Music Education) ได้เกิดขึ้น ด้วยเดิมทีนั้น วิชาดนตรีศึกษาได้ถือกำเนิดขึ้นมาจากปรัชญาดนตรีอย่างตะวันตก จึงมีการจัดการเรียนการสอนที่

⁴ เหตุการณ์ในครั้งนี้นับเป็นการจุดประกายให้กับชาติพันธุ์อื่น ๆ ออกมาแสดงพลังและเรียกร้องสิทธิใน ทำนองเดียวกันต่อมา ซึ่งในภายหลังไม่เพียงแค่มิติดของกลุ่มชาติพันธุ์ แต่ยังมีกรเรียกร้องสิทธิความ เท่าเทียมของบุคคลผู้มีความแตกต่างหลากหลายในมิติต่าง ๆ อาทิ เพศสภาพ การแสดงออกทางเพศ ศาสนา ความเชื่อ และอื่น ๆ อีกมากมายอีกด้วย

มุ่งเน้นดนตรีตะวันตกเป็นหลัก แต่ต่อมาในปี 1960 กระแสแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมได้ทำให้เกิดการปฏิรูปหลักสูตรในการทำการเรียนการสอนดนตรีศึกษาแบบเดิมใหม่ทั้งหมดภายใต้ความตระหนักถึงความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรมผ่านมิติของดนตรี (Mark and Madura, 2019) การจัดการศึกษาทางด้านดนตรีศึกษาหันมาให้ความสนใจในการสอนวิชาดนตรีโลก (World Music) จากความร่วมมือของนักมานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicologist) และนักดนตรีศึกษา (Music Educator) ซึ่งหลักวิชานั้นแฝงเน้นไปด้วยปรัชญาทางสังคมวัฒนธรรมอย่างแรงกล้า มุ่งเน้นกลวิธีการสอน (Pedagogy) เฉพาะแบบที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์จริงผ่านการเรียนรู้ดนตรีจากวัฒนธรรมต่าง ๆ ทั่วโลกผ่านการถ่ายทอดดนตรี และการพรรณนาบริบทวัฒนธรรมของดนตรีนั้น ๆ (Campbell, 2004) ความผันแปรของวิธีคิด และการปรับเปลี่ยนมุมมองทั้งผู้สอนและผู้เรียนในห้วงดนตรีเป็นดนตรี ดนตรีมีความเท่าเทียมกัน มีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์เฉพาะตัวดนตรีที่เกี่ยวข้องกับการเกิดขึ้นของตัวดนตรีในวัฒนธรรมนั้น ๆ อย่างมีนัยสำคัญและเป็นเหตุเป็นผล (Campbell, 2010) เรียกได้ว่าการปรับกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ครั้งใหญ่ในวงการดนตรีศึกษาอเมริกาถือว่าได้

ราวปี 1984 การเกิดขึ้นของการประชุมวิชาการ Wesleyan Symposium ทางฝั่งสหรัฐอเมริกาที่ถูกจัดขึ้นโดยเหล่านักมานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicologist) ซึ่งประเด็นหลักที่ได้มีการให้ความสนใจและมีการมุ่งประเด็นสำคัญไปคือเรื่องของวิธีการของการเรียนการสอน และการสืบทอดของดนตรีโลกในวัฒนธรรมต่าง ๆ ซึ่งประเด็นเหล่านี้ยังสะท้อนถึงความตระหนักของการมิได้ให้ความสำคัญเรื่องของวิธีการทางมานุษยวิทยาดนตรีในฐานะการศึกษาผู้คนผ่านดนตรีหรือศึกษาดนตรีผ่านผู้คนและสังคมอีกต่อไป หากแต่มุ่งเน้นและสนใจในมุมมองของการใช้วิธีการหรือมุมมองทางมานุษยวิทยาดนตรีในฐานะเครื่องมือการออกแบบ และจัดการเรียนรู้ดนตรีในมิติด้านสาระดนตรี และด้านอัตลักษณ์วัฒนธรรม ให้กับทั้งเด็กและผู้ใหญ่ โดยอาศัยการตั้งต้นประเด็นจัดการศึกษาจากภูมิหลังของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Campbell, 2018)

ในช่วงต่อมาเมื่อปี 1990 ได้มีการเกิดขึ้นของการประชุมวิชาการของสมาคมครูดนตรีแห่งชาติ (MENC ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น NAfME) ควบคู่กับความร่วมมือของสมาคมมานุษยวิทยาดนตรี (Society for Ethnomusicology; SEM) ต่อยอดประเด็นถกเถียงที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรีโลกในเรื่อง พหุวัฒนธรรมนิยมในดนตรีศึกษา ในประเด็นเรื่องของแนวคิดการจัดการเรียนรู้ กลวิธีการสอนดนตรีโลก ตลอดจนบทเรียนสาธิตผ่านกิจกรรมในเชิงฝึกปฏิบัติ และนอกจากนี้ยังมีอีกหนึ่งประเด็นที่ถูกกล่าวถึง และให้ความสำคัญอย่างยิ่งคือ เรื่องของการประยุกต์ สอดแทรก หรือบูรณาการการเรียนการสอนดนตรีแบบพหุวัฒนธรรมไปในหลักสูตรดนตรีในขณะนั้นในระดับหลักการจนไปถึงระดับของการเตรียมการนำไปใช้ และนอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงประเด็นคาดการณ์อนาคตภาพของปัญหาและความเป็นไปได้ในการแก้ไขโดยให้ความสำคัญกับทิศทางและแนวการปฏิบัติในการสอนดนตรีพื้นถิ่น (Local Music) ตลอดจนดนตรีโลก (World Music) ผ่านมุมมองและ

วิธีคิดแบบพหุวัฒนธรรมนิยมทั้งในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลักสูตรที่ผลิตครุตนตรี (Campbell, 2018)

นอกจากในฝั่งอเมริกาแล้ว ทางฝั่งยุโรปเองก็ได้มีการกล่าวถึงเรื่องการคิดทบทวนการเรียนการสอนทางด้านดนตรีศึกษาจากเดิมที่มุ่งเน้นดนตรีคลาสสิกตะวันตก (Western Art Music) เพียงอย่างเดียว โดยได้หันมาสนใจในการทวนสอบการจัดการเรียนรู้ดนตรีอย่างแบบฉบับเดิมสู่ด้วยข้อท้าทายในเรื่องของการเรียนการสอนดนตรีที่เพิ่มเติมมิติความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเป็นนานาชาติมากยิ่งขึ้นในระดับโรงเรียน มหาวิทยาลัย ตลอดจนโรงเรียนการดนตรี (Conservatories School) ข้อคำถามที่ท้าทายและการถกเถียงมากมายได้เกิดกับการเรียนการสอนดนตรีคลาสสิกตะวันตกแบบเดิม เหตุการณ์เหล่านี้จึงทำให้เกิดการรวมกลุ่มของกลุ่มนักดนตรีและนักการศึกษาที่เห็นพ้องต้องกันข้อท้าทายข้างต้น และเกิดเป็นกลุ่ม TWM หรือ Teaching World Music (และในเวลาต่อมาได้พัฒนาไปเป็น CDIME: Cultural Diversity in Music Education) มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ดนตรีที่หลากหลาย และสนใจเรื่องของวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้นในฐานะสิ่งจำเป็นสำหรับมนุษย์ (Campbell, 2018)

ข้อถกเถียงและข้อคิดมากมายเกิดขึ้นผ่านการสนทนาระหว่างนักมานุษยวิทยาดนตรี และนักดนตรีศึกษาช่วงของการเกิดขึ้นของแนวทางการสอนดนตรีตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม ตัวตนของ “นักพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา” หรือ “World Music Educator” หลังจากที่เราเริ่มมีการปรากฏตัวตนชัดเจนมากยิ่งขึ้นในระบบการศึกษาดนตรี โดยนักวิชาการกลุ่มนี้เรียกตนเองว่านักพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา ด้วยเหตุที่ว่าเป็นผู้ที่คาบเกี่ยวระหว่างเส้นทางดนตรีสองขั้วสองทางด้วยกัน ซึ่ง แคมป์เบล (2004) ได้กล่าวถึงกรณีของความเป็นนักพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาไว้ ในหนังสือ Teaching Music Globally อย่างชัดเจนในด้านของตัวตนและบทบาทซึ่งมีใจความว่า ความเป็นนักดนตรีโลกศึกษา (World Music Educator) หรือ นักพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษานั้น ประกอบไปด้วยการรวมกันของบุคลิก ความรู้ความสามารถ ตลอดจนวิธีคิดและมุมมองของทั้งสองขั้วความคิด กล่าวคือ นักมานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicologist) ที่เป็นผู้ที่สนใจศึกษาดนตรีในมิติต่าง ๆ ทั้งดนตรีในวัฒนธรรม (Music in culture) และดนตรีในฐานะเป็นวัฒนธรรม (Music as culture) วิธีคิดและวิธีการปฏิบัติที่มีอิทธิพลทางด้านสังคมวัฒนธรรมนี้ส่งผลอย่างมากต่อการศึกษาดนตรีของนักมานุษยวิทยาดนตรีซึ่งรวมถึงการศึกษาบริบทรอบข้างดนตรีด้วย เช่น การศึกษาตัวบุคคล ค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม เป็นต้น โดยใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจบริบทของมิติต่าง ๆ ที่กล่าวมา เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อสรุปและเหตุผลในเชิงสังคมวัฒนธรรมดนตรีที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตมนุษย์ นอกจากนี้ก็กับบทบาทหนึ่งของนักมานุษยวิทยาดนตรีที่โดดเด่นก็คือ การเป็นครูสอนดนตรี โดยเฉพาะในระดับอุดมศึกษา โดยวิธีการถ่ายทอดส่วนใหญ่นั้นมักแสดงออกมาผ่านมุมมองจากทฤษฎีประยุกต์ทางมานุษยวิทยา (Anthropology) การศึกษาดนตรี ดนตรีปฏิบัติ การศึกษาวัฒนธรรมผ่านการ

วิเคราะห์ ตลอดจนอาณาบริเวณศึกษา (Area Studies) (Campbell, 2004) ซึ่งในอีกด้านหนึ่ง แพทริเซีย ซีฮาน แคมป์เบล (Patricia Shehan Campbell) ได้กล่าวถึง นักดนตรีศึกษา (Music Educator) หนึ่งในตำแหน่งที่เป็นฟันเฟืองสำคัญของระบบการจัดการศึกษาทางด้านดนตรีเป็นผู้ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนดนตรีในระบบการศึกษาของชาติ หากกล่าวโดยทั่วไปแล้วบุคคลเหล่านี้ก็คือ ครูดนตรี (Music Teacher) นั่นเอง ซึ่งส่วนใหญ่มักมีภูมิหลังมาจากผู้ที่เรียนดนตรีปฏิบัติในกลุ่มดนตรีคลาสสิกตะวันตก (Western Classical Music) ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นนักดนตรีทั้งสิ้น และบางส่วนก็ทำหน้าที่ประจำอยู่ และจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีภายในสถานศึกษา และมีหน้าที่ในการออกแบบ สร้างสรรค์ และคัดเลือกเนื้อหาตลอดจนบทเพลงคัดสรร (Repertoires) ตามกรอบของหลักสูตรการศึกษาว่าด้วยเรื่องของดนตรี เพื่อนำมาเป็นบทเรียนสำหรับผู้เรียนในสถานศึกษาระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษา (K1 - 12) เป็นหลักนั่นเอง (Campbell, 2004)

เมื่อพิจารณาบทบาทและหน้าที่ของนักมานุษยวิทยาดนตรี และนักดนตรีศึกษาที่กล่าวมาในข้างต้น Campbell ได้ให้ข้อเสนอว่า เพื่อก้าวสู่การเรียนรู้ดนตรีที่กว้างมากขึ้น และหลากหลายมากยิ่งขึ้น บทฐานวิธีคิดแบบพหุวัฒนธรรมนิยมจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ (Expertise) ทั้ง 2 สาขาระหว่างมานุษยวิทยาดนตรีและดนตรีศึกษาในลักษณะผสมผสานข้ามมุมมองตลอดจนหนทางด้านแนวคิดและวิธีการหรือปฏิบัติการ ซึ่งส่งผลต่อการมองการจัดการเรียนรู้ดนตรีและริเริ่มร่วมการออกแบบการเรียนรู้ ในลักษณะของการตั้งคำถามในการเรียนรู้ดนตรีที่มากกว่าการตั้งคำถามหรือเรียนรู้ในระดับความรู้ความจำเพียงอย่างเดียว แต่เน้นไปที่การตั้งข้อคำถามในระดับการวิเคราะห์ เชื่อมโยงและการคิดเชิงวิพากษ์ (Critical Thinking) เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมทั้งในมิติของเนื้อหา และตัวผู้เรียน อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญของนักพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา คือ การไปให้ไกลว่าเพียงแค่เข้าใจแนวคิดทฤษฎีเพื่อพ้นข้อจำกัดด้านความคิด และในทางกลับกันด้านการปฏิบัติลงมือนั้นควรคำนึงถึงสิ่งใดก็ตามที่มีอยู่จำกัดแต่สามารถสร้างประโยชน์สูงสุดได้ เช่น แม้จะมีเครื่องดนตรีที่ไม่ครบถ้วน หรือมีเพียงแค่ชิ้นเดียว แต่นักพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษายังสามารถอาศัยการออกแบบกิจกรรมภายในชั้นเรียน ตลอดจนกลวิธีการในการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นสร้างประสบการณ์ทางดนตรีให้กับผู้เรียน อาจใช้การฟังอย่างต่อเนื่อง การให้มีส่วนร่วมกับดนตรี การปฏิบัติดนตรี และสร้างสรรค์ประสบการณ์ทางดนตรี เป็นต้น ซึ่งจากตัวอย่างที่ยกมานั้นสามารถทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดของชั้นเรียนดนตรีได้ แม้อยู่ท่ามกลางข้อจำกัดดังที่กล่าวผ่านมานั่นเอง (Campbell, 2004)

1.2 หลักการและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา

หลักการของการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education Instruction) ในส่วนนี้เป็นหลักการที่ได้รับอิทธิพลของแนวคิดตั้งแต่ระดับปรัชญาจนถึงระดับปฏิบัติการ (Practice) ด้านหนึ่งมาจากสาขามานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicology) ในระดับ

หนึ่งและผสมผสานกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ดนตรีตามแนวทางดนตรีศึกษา (Music Education) ซึ่งในครั้งนี้เป็นหลักการหนึ่งในการจัดการเรียนรู้แบบพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาที่กล่าวโดย Patricia S. Campbell ในหนังสือ Teaching Music Globally: Experiencing Music, Expressing Culture (Campbell, 2004) ซึ่งว่าด้วยกลวิธีการสอนดนตรีโลก (World Music Pedagogy) มีการกล่าวถึงมุมมองที่ควรมองดนตรีในมิติต่าง ๆ ในฐานะที่ดนตรีเป็นสิ่งที่มีความหมาย เรียนรู้และเข้าใจดนตรีมากกว่าความเป็นวัตถุ (Object) แต่มองดนตรีในฐานะเป็นภาพสะท้อนของมนุษย์หรือผู้ที่สร้างสรรค์ดนตรีที่มีคุณค่าเหล่านั้นขึ้นมา ซึ่งมุมมองดังกล่าวช่วยเสริมสร้างพหุวัฒนธรรมความรู้ทางด้านดนตรีที่กว้างขวางมากขึ้น สามารถทำความเข้าใจดนตรีในฐานะที่ดนตรีคือส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันด้วยบริบททางสังคมวัฒนธรรม ในวิชาดนตรีแท้จริงแล้วหากพิจารณาให้ดีแล้วถือเป็นหนึ่งในวิชาที่มีความเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ในตัวอย่างยิ่ง เนื่องจากดนตรีมีความเกี่ยวข้องกับทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม ตลอดจนเรื่องของภาษา ดังนั้นครูผู้สอนเป็นหนึ่งในตัวแปรสำคัญที่จะสอดแทรกแนวคิดและมุมมองเหล่านี้ลงไปยังในการจัดการเรียนรู้ จากการปรับรูปแบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นสร้างประสบการณ์ทางดนตรีหรือทางเสียงเป็นฐานการเรียนรู้ที่สำคัญ ครูสามารถประยุกต์แนวทางการสอนดนตรีโลกเพื่อทำการออกแบบการสอนที่เปิดกว้างมากกว่าการเรียนการสอนดนตรีในลักษณะเดิม เพื่อผลปลายทางสำคัญคือการเรียนรู้เข้าใจอย่างแท้จริงในคุณค่าและการคงอยู่ของ ดนตรี และผู้คนทั้งในวัฒนธรรม และต่างวัฒนธรรม ผ่านมุมมองมิติด้านวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับดนตรี หรืออาจรวมถึงมิติมุมมองในศาสตร์ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย (Patricia Campbell, 2004) ซึ่งหลักการของการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาที่ควรคำนึงถึงนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 4 มิติ ดังนี้

1. มิติการเรียนรู้ดนตรีในฐานะดนตรี (Music as Music): ในการเรียนรู้ดนตรีสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน คือการเรียนรู้ดนตรีในฐานะดนตรี กล่าวคือ เราเรียนรู้ดนตรีผ่านการทำความเข้าใจในสาระดนตรีทั้งด้านการฟัง การร้อง การเล่น การเขียน และการเคลื่อนไหว ในสาระด้านโครงสร้างและองค์ประกอบต่าง ๆ ของดนตรี เช่น ทำนอง, จังหวะ, คีตลักษณ์, พื้นผิว และสีสันทันของเสียง เป็นต้น การศึกษาในมิตินี้มีความจำเป็นเพื่อสร้างความเข้าใจในตัวดนตรีโดยตรง และเพื่อทำความรู้จักให้คุ้นเคยกับดนตรีประเภทต่าง ๆ ในการเรียนการสอนระดับนี้ถือเป็นการปูพื้นฐานไปจนถึงการพัฒนาต่อยอดทักษะและความรู้ทางดนตรี อาจมุ่งเน้นการเรียนรู้แบบปฏิบัติเป็นฐาน (Performance Based) และการฟังอย่างพิเคราะห์ (Listen Analysis Skills) อีกสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงและควรเกิดขึ้นในผู้เรียนคือ ความมีดนตรีการ (Musicianship) ที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาการด้านความรู้และทักษะปฏิบัติดนตรีเป็นอย่างดีนำไปสู่การมีสมรรถนะทางดนตรี (Musicality Competence) (Patricia Campbell, 2004)

2. มิติการเรียนรู้ดนตรีในฐานะวัฒนธรรม (Music as Culture): ในการเรียนรู้ดนตรีนั้นนอกเหนือจากสาระเนื้อหาทางดนตรี และการปฏิบัติดนตรีก็ยังมีอีกมิติการเรียนรู้ทางด้านดนตรีหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง กล่าวคือเมื่อเรารู้จักและคุ้นเคยกับดนตรีในมุมมองของรายละเอียดเนื้อหา และการปฏิบัติซึ่งเราอาจสามารถเข้าใจถึงความเป็นเหตุเป็นผลในเชิงความสัมพันธ์ของรายละเอียดตัวดนตรี หรือสามารถปฏิบัติทักษะดนตรีต่าง ๆ ได้อย่างคล่องแคล่วแล้ว เราควรรู้จักดนตรีให้มากขึ้นในมุมมองที่ยังขาดหายไปจากมิติที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งก็คือการเริ่มมองดนตรีที่เราคุ้นเคย หรือรู้จักด้วยเลนส์แบบวัฒนธรรม ทำความเข้าใจดนตรีในฐานะเป็นเนื้อเดียวกันกับวัฒนธรรมซึ่งสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญระหว่างผู้คน สังคม และตัวดนตรีที่เกิดขึ้นและมียู่ในวัฒนธรรมนั้น ๆ ทำความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของดนตรี การเกิดขึ้นของดนตรี ตลอดจนการสืบทอดและเผยแพร่ของดนตรีที่มีผลต่อตัวดนตรีเอง และต่อวัฒนธรรมเหล่านั้น เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในขั้นสูงขึ้น สามารถไปได้ไกลกว่าเพียงแค่เรียนรู้ดนตรีในเชิงปฏิบัติ หรือท่องจำเพียงอย่างเดียว และเชื่อมโยงความรู้จากการเรียนรู้ดนตรีให้มีความเกี่ยวข้องกับชีวิตส่งเสริมคุณค่าของวิชาดนตรี และตัวดนตรีให้มีพื้นที่ในชีวิตและสังคมมากขึ้น โดยในการจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นในประเด็นประวัติศาสตร์ตลอดจนเรื่องเล่าของดนตรีหรือบทเพลงในแง่มุมต่าง ๆ ตลอดจนการใช้แนวทางกิจกรรมการฟังในขั้นต่าง ๆ ได้แก่ ฟังอย่างตั้งอกตั้งใจ (Attentive Listening), ฟังอย่างมีส่วนร่วม (Engage Listening) และฟังอย่างเชื่อมโยงสร้างสรรค์ (Enactive Listening) โดยตัวอย่างบทเรียนสามารถยกตัวอย่างได้ดังนี้ ให้ความสนใจพิจารณาดนตรีในมุมมองผู้ประพันธ์ (Composer) ผู้เล่น (Performer) และผู้ฟัง (Audience), บทบาทของดนตรีในอดีตและปัจจุบัน, บทบาทของดนตรี ณ ที่แห่งนี้และที่อื่น ๆ และการสืบทอด ส่งต่อส่งผ่านดนตรีในแง่มุมต่าง ๆ ผ่านตัวแปรเรื่องเวลาสถานที่ เป็นต้น (Patricia Campbell, 2004)

3. มิติการเรียนรู้บริบทดนตรี (Music Context): ในการเรียนรู้ดนตรีควรอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักอย่างยิ่ง คือ “ดนตรี” ไม่ใช่สิ่งที่ถือกำเนิดมาจากอากาศหรือสุญญากาศ หากแต่ว่า “ดนตรีมีชีวิตและดนตรีคิดได้” ซึ่งหมายความว่าดนตรีนั้นเกิดขึ้นจากมนุษย์ และย่อมสัมพันธ์กับมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ อย่างแน่นอน ฉะนั้นสิ่งที่ควรทำความเข้าใจควบคู่ไปกับเรื่องดนตรีในฐานะวัฒนธรรมก็คือการทำความเข้าใจดนตรีในบริบทต่าง ๆ รวมถึงบริบทต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อดนตรี การเรียนการสอนในมิตินี้มุ่งเน้นให้เกิดการเห็นค่าความสำคัญของดนตรี ผ่านการพิจารณาและตั้งคำถามเกี่ยวกับบริบทโดยรอบของดนตรี (ภายในหนังสือแนะนำให้ใช้รูปแบบการตั้งคำถามแบบ WH Questions: What, Where, When, Why, Who, How เพื่อดำเนินการเรียนรู้อย่าง) ทั้งในเรื่องของความเป็นมาในทุกมิติ รวมถึงความหมายของดนตรีในทุกระดับ นอกจากนั้นยังอาจชักชวนให้ผู้เรียนตั้งคำถามเกี่ยวกับความรู้ทางดนตรีหรือประสบการณ์ทางดนตรีเดิมของตน เพื่อให้เกิดการคิดเชื่อมโยง คิดทวนสอบ และสะท้อนคิดในมุมมองกลับ (shifting perspective) จากความรู้หรือประสบการณ์ดนตรีที่มีอยู่เดิม เพื่อนำไปสู่การรับรู้และตระหนักในดนตรีว่าเป็นสิ่งที่เราสามารถเรียนรู้และรับรู้ได้มากกว่า

เป็นเพียงแค่เสียง หรือในทางกลับกันก็สามารถเชื่อมโยงเรื่องของการเรียนรู้ดนตรีในฐานะวัฒนธรรม ให้มีความเป็นดนตรี และมีเสียงมากขึ้นนั่นเอง (Patricia Campbell, 2004)

4. มิติการบูรณาการความรู้ดนตรี (Integrated Music): นอกจากความสำคัญของการเรียนรู้ดนตรีทั้งในฐานะ ดนตรีคือดนตรี และ ดนตรีคือวัฒนธรรม ซึ่งเชื่อมโยงองค์ความรู้ทั้งสอง ด้วยการทำความเข้าใจบริบทดนตรีแล้วนั้น อีกปลายทางสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนดนตรีก็คือ การบูรณาการความรู้ดนตรีในระดับข้ามศาสตร์ (Multidisciplinary) หรือ สหสาขาวิชา (Interdisciplinary) หากกล่าวถึงการเรียนการสอนหลากหลายระดับชั้นมีการหยิบเอาดนตรีไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน อาจในฐานะเครื่องมือในการจัดการเรียนการสอน หรือเป็นตัวเชื่อมความรู้จากศาสตร์หนึ่งไปยังอีกศาสตร์หนึ่งเพื่อให้บรรลุทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับปฐมวัย-ประถมศึกษา นั้น ดนตรียกถูกหยิบยกมาในฐานะบทเรียน และส่วนประกอบบทเรียนเพื่อสร้างความรู้ ตลอดจนเป็นกิจกรรมเพื่อผ่อนคลายความเครียด หรือพัฒนาสุขภาวะทั้งทางกายและจิตใจ ในมิตินี้บุคลากรครูถือเป็นตัวแปรสำคัญในการที่จะส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการดนตรีโลกได้ โดยครูต้องปรับวิธีคิดและมุมมองใหม่ในฐานะการเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) หรือเป็นผู้คอยให้คำแนะนำแก่ผู้เรียนในการเข้าถึงความรู้มากกว่าเป็นผู้มอบความรู้ให้กับผู้เรียนโดยตรง และคำนึงถึงความหลากหลายทั้งในแง่มุมมองประสบการณ์และความรู้ โดยเน้นการออกแบบกิจกรรมที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับและควรเป็นกิจกรรมที่มีความยืดหยุ่นสูงในตัว ในการจัดกิจกรรมหนึ่ง ๆ อาจต้องอาศัยการออกแบบที่รอบคอบและครบถ้วน ซึ่งกิจกรรมหนึ่งอาจแฝงการบูรณาการความรู้มากกว่า 2-3 ศาสตร์ขึ้นไปก็เป็นได้ (Campbell, 2004)

ในอีกด้านหนึ่ง ไฮบ์ สคิปเปอร์ (Huib Schippers) ได้กล่าวถึงภาพกว้างของหลักการในการออกแบบการเรียนการสอนหรือการทำกิจกรรมดนตรีที่จะสามารถเข้าใจการเรียนรู้ดนตรีศึกษาในเชิงความหลากหลายทางวัฒนธรรมที่หลากหลายมากขึ้นไว้อย่างน่าสนใจในหนังสือ Facing the Music: Shaping Music Education from Global Perspective โดยมุมมองเรื่องหลักการในการจัดการเรียนการสอนนี้ สคิปเปอร์ ได้ประยุกต์แนวคิดนี้มาจากแนวคิดของวิทยาลัยฝึกหัดครูของดัช (Dutch Teacher-Training College) โดยหลักการที่หมายถึงนั้นมีการไล่ระดับตั้งแต่ดั้งเดิม คือเรียนรู้แบบวัฒนธรรมเดียว แบบพหุวัฒนธรรม แบบสหวัฒนธรรม และตลอดจนถึงเรียนรู้แบบข้ามสู่อีกวัฒนธรรมในเชิงลึก ซึ่งหลักการที่ควรคำนึงดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 ประการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้ (Schippers, 2010)

1. วัฒนธรรมเดียว (Monocultural):

หลักการเรียนการสอนรูปแบบวัฒนธรรมเดียวนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบดั้งเดิมของการจัดการเรียนการสอนดนตรีในหลากหลายแห่งทั่วโลก (โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางฝั่งยุโรป-อเมริกา) ซึ่ง

จะให้ความสำคัญกับการให้ความสนใจและกล่าวถึงวัฒนธรรมคนตรีอันใดอันหนึ่งเป็นหลัก (ในที่นี้กล่าวถึงคนตรีตะวันตก) ที่มีลักษณะเป็นวัฒนธรรมครอบงำ (Dominant Culture) ซึ่งมีอำนาจทั้งโดยตรงและโดยทางอ้อมในการจำกัดการเรียนการสอนให้อยู่ภายในกรอบวัฒนธรรมเดียว และในขณะเดียวกันก็ส่งผลต่อวัฒนธรรมคนตรีย่อยต่าง ๆ โดยการไม่ได้พูดถึง หรือไม่ได้หยิบยกมาทำการเรียนการสอนในเรื่องวัฒนธรรมคนตรีย่อยเหล่านั้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมคนตรีอื่น ๆ ที่ไม่ได้ถูกกล่าวถึงนั้นถูกทำให้กลายเป็นชายขอบ (Marginalized) โดยปริยาย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการเรียนการสอนคนตรีในลักษณะวัฒนธรรมเดียวจะถือว่าเป็นสิ่งที่ล้าหลังไปแล้วในปัจจุบัน แต่เราก็ปฏิเสธไม่ได้เลยว่าแก่นวิชา (Essence) ของการศึกษาแบบนี้เป็นรากฐานทางความคิด ปรัชญา วิธีวิทยา ตลอดจนหลักสูตรและการสอนของการศึกษาคณะตรี หรือแม้กระทั่งในทางคนตรีศึกษาแบบตะวันตกด้วยเช่นกัน

2. พหุวัฒนธรรม (Multicultural):

หลักการเรียนการสอนรูปแบบพหุวัฒนธรรม เป็นรูปแบบการมุ่งเน้นการพิจารณาผู้เรียนเป็นหลักสำหรับการออกแบบเนื้อหา กล่าวคือ ในทางคนตรีศึกษาปัจจุบันมักใช้หลักการนี้ในการออกแบบการเรียนการสอนโดยยึดเอาภูมิหลังของผู้เรียนเป็นสำคัญ เช่น ชาวอาฟริกัน (African) ก็จะได้รับการสอนคนตรีอาฟริกัน หรือ โมร็อกกัน (Moroccans) ก็จะได้รับการสอนคนตรีอาหรับ เป็นต้น โดยจะเน้นแบบฉบับซึ่งโดยไม่คำนึงถึงความเป็นจริงทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงและผสมผสานอย่างรวดเร็วของรสนิยมทางคนตรีในสังคมของเรา

3. สหวัฒนธรรม (Intercultural):

หลักการเรียนการสอนรูปแบบสหวัฒนธรรม ได้รับความนิยมน้อยยิ่งในการจัดการศึกษาวิชาคนตรีระดับโรงเรียนประถมศึกษา และมีมัธยมศึกษา โดยมุ่งเน้นเนื้อหาคนตรีหลากหลายวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนระหว่างการเรียนรู้ประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับบริบทคนตรีของวัฒนธรรมนั้น ๆ ซึ่ง สกิปเปอส์ ยังกล่าวต่อว่า หลักการขั้นนี้จะมีประโยชน์อย่างยิ่งในเรื่องการนำไปสู่การเรียนรู้คนตรีอย่างลึกซึ้ง และส่งเสริมกรอบคิดให้กับผู้เรียนในด้านของการตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ตลอดจนการบูรณาการศาสตร์อื่นเข้ากับคนตรี

4. ข้ามวัฒนธรรม (Transcultural):

หลักการเรียนการสอนรูปแบบข้ามวัฒนธรรมนี้ กล่าวถึงการเรียนรู้คนตรีหลากหลายวัฒนธรรมผ่านการแลกเปลี่ยนเชิงลึก กล่าวคือ เป็นการเรียนรู้คนตรีและบริบทโดยรอบของคนตรีที่มีความเกี่ยวข้องกันและมีอิทธิพลต่อกัน เช่น ประวัติศาสตร์, ภาษาศาสตร์, และวิธีวิทยาต่าง ๆ ภายใน โดยเน้นการเรียนรู้ผ่านการอภิปรายและวิพากษ์อย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับบทบาทของคนตรีต่อชุมชน ผู้คน หรือพิธีกรรม เป็นต้น

โดยในหลักการดังกล่าวมีการนิยามคำว่า ดนตรี อยู่บนฐานที่เท่ากัน ไม่ได้แบ่งแยกขอบเขตของดนตรีว่าเป็นดนตรีในวัฒนธรรมหลัก (Dominant Music Culture) ดนตรีในวัฒนธรรมย่อย (Sub-culture Music) หรือวัฒนธรรมดนตรีชายขอบ (Margin Music Culture) แต่จะพูดถึงทุกวัฒนธรรมดนตรีในแง่มุมทั้งเชิงกว้างและเชิงลึกผ่านการจัดการเรียนในองค์กรในระดับหลักสูตร

ในฝั่งโลกพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษายุโรป-อังกฤษ คอนเนอร์ โดเฮอร์ตี (Cornor Doherty) นักมานุษยวิทยาดนตรีชาวอังกฤษ ร่วมกับ ริชาร์ด ไนท์ (Richard Knight) ครูดนตรีและกรรมการทดสอบมาตรฐานทางดนตรีของสถาบันดนตรี ABRSM แห่งสหราชอาณาจักร ได้กล่าวถึงหลักการโดยภาพกว้างของสิ่งที่จำเป็นต้องรู้เพื่อการเริ่มต้นศึกษาดนตรีในมุมมองดนตรีโลก (World Music) ในหนังสือ The Teacher's Guide to World Music โดยทั้ง โดเฮอร์ตี และ ไนท์ ได้นำเสนอหลักการดังกล่าวในเชิงแนวคิดทฤษฎีที่จำเป็นต้องทำการศึกษาเพื่อความเข้าใจพื้นฐาน เป็นหลักการตั้งต้นของการเรียนรู้ดนตรีโลกหรือพหุวัฒนธรรมดนตรี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรี/มานุษยดุริยางควิทยา (Ethnomusicology):

ในการเรียนรู้ดนตรีในมุมมองพหุวัฒนธรรมหรือดนตรีโลกนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความเข้าใจในทฤษฎีและแนวคิดที่มากกว่าทางด้านดนตรี กล่าวคือ พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา หรือดนตรีโลกนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคมวัฒนธรรม ผู้คน และดนตรี ซึ่งทุกสิ่งยึดโยงกันด้วยบริบทของเวลาและสถานที่ ณ เวลานั้น ซึ่งในการทำทำความเข้าใจเรื่องราวเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยทฤษฎีและแนวคิดจากศาสตร์อื่นมาช่วยทำความเข้าใจ เช่น ในทางมานุษยวิทยาดนตรีที่สนใจศึกษา “ดนตรีที่มนุษย์สร้างขึ้น” ประกอบไปด้วยการศึกษาคน และดนตรีผ่านมุมมองแบบมานุษยวิทยา (Anthropology) และมานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicology) เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญในกระแสการศึกษาดนตรีโลก

2. แนวคิดเรื่องความถูกต้องจริงแท้ (Authenticity):

การศึกษาดนตรีโลกมีแนวโน้มในการเข้าถึงและศึกษาตัวดนตรีที่เรียกว่าดนตรีแบบฉบับ (Traditional Music) ได้มากมายหลายชนิดและสิ่งที่ตามมาควบคู่กันคือ “เรื่องความเป็นของแท้” “ความถูกต้อง” “ความเป็นต้นตำรับ” ซึ่งถือเป็นประเด็นที่ถูกพัฒนาเป็นคำถามข้อใหญ่ที่ว่า “ของจริงของแท้คืออะไร และที่ถูกต้องเป็นอย่างไร? แล้วใครเป็นผู้ตัดสินว่านี่คือแท้นี้คือเทียม?” คำถามเหล่านี้มักถูกกล่าวถึงบ่อยครั้งในการศึกษาดนตรีโลกในกรณีที่บทเรียนมีประเด็นเกี่ยวกับดนตรีแบบแผน หรือดนตรีแบบฉบับ

ประเด็นเรื่องความถูกต้องจริงแท้เป็นมายาคติ (Myth) อย่างหนึ่งที่มีอิทธิพลและอำนาจครอบคลุมเหนือการเข้าถึงและการศึกษาด้านดนตรีโลกอย่างสูง กล่าวคือ ผู้ที่สนใจศึกษาในดนตรีโลกจำนวนไม่น้อยที่ยังมีการติดกับดักทางความคิด เช่น ดนตรีในวัฒนธรรม a ต้องมีการบรรเลงแบบนี้

แบบเดียวเท่านั้น ให้เหมือนและให้เท่าเทียมกับต้นตำรับมากที่สุด ซึ่งตัวอย่างดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงการยึดโยงมายาคติทางความคิด โดยที่ในความเป็นจริงบริบทการเรียนรู้อาจไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ดนตรี a ในรูปแบบและบริบทแบบแท้จริงถูกต้องตามต้นตำรับ ผู้ศึกษาควรอย่างยิ่งที่จะต้องอยู่เหนือมายาคติทางความคิดดังกล่าว ทำความเข้าใจในเรื่องของบริบท พื้นที่และเวลา ณ ขณะนั้น จึงจะทำให้สามารถเกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ดนตรีได้ดีร่วมกับการทำความเข้าใจที่ครอบคลุมและถูกต้อง

อย่างไรก็ตาม มิใช่ว่าเรื่องความถูกต้องจริงแท้จะไม่สำคัญเลยเสมอไป ในกรณีของการศึกษาดนตรีโลกที่มีการได้สัมผัสกับสื่อการเรียนรู้จริง หรือผู้สอนที่มาจากวัฒนธรรมนั้นจริง ก็ควรตระหนักถึงเรื่องความถูกต้องจริงแท้ตามเจ้าของวัฒนธรรม หรือบทเรียนจากวัฒนธรรมนั้น ๆ ตามแต่โอกาสและเวลาด้วยเช่นกัน

3. แนวคิดเรื่องภาพตัวแทน (Representation):

ในการจัดการเรียนรู้ทางด้านดนตรีโลกหรือพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา การนำเสนอดนตรีในแต่ละวัฒนธรรมในฐานะภาพแทนของวัฒนธรรมนั้น ๆ เป็นสิ่งที่ผู้สอนควรต้องคำนึงถึงอย่างยิ่ง กล่าวคือ ในการเรียนการสอนอาจกล่าวถึงดนตรี a และ ดนตรี b ซึ่งในการนำเสนอย่อมมีความแตกต่างและข้อเปรียบเทียบ ผู้สอนควรปฏิบัติตนอยู่อย่างเป็นกลางด้วยความเข้าใจ และนำเสนอออกไปในฐานะภาพตัวแทนของวัฒนธรรมดนตรีนั้น ๆ อย่างแท้จริง และในส่วนของผู้เรียนก็เช่นกัน ควรเน้นทำความเข้าใจและศึกษาด้วยความเข้าใจเรื่องความเป็นภาพตัวแทนอย่างตระหนักด้วยอย่างเดียวกัน

อีกข้อควรระวังสำหรับการนำเสนอบนฐานของการเป็นภาพตัวแทนวัฒนธรรมใด ๆ ก็ตาม คือ เราไม่มีทางเข้าใจทุกวัฒนธรรมดนตรีได้อย่างถ่องแท้ ด้วยข้อจำกัดความเป็นคนใน/คนนอกวัฒนธรรม แต่สิ่งที่สามารถกระทำได้ และพึงกระทำเป็นอย่างยิ่งคือการทำความเข้าใจรายละเอียดและเนื้อหาสาระทางดนตรี ตลอดจนบริบทแวดล้อมของวัฒนธรรมดนตรีนั้น ๆ เพื่อถึงเวลาต้องจัดการเรียนรู้ ตัวผู้สอนจะมีความเข้าใจและสามารถอธิบายภาพตัวแทนได้อย่างถูกต้อง สามารถหลีกเลี่ยงการตั้งสมมติฐานที่ผิดพลาดต่อภาพแทนวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้

4. อัตนิยมทางชาติพันธุ์ (Ethnocentrism):

แนวคิดเรื่องอัตนิยมทางชาติพันธุ์ ถือเป็นแนวคิดหลักที่ค่อนข้างสำคัญในการเรียนรู้ดนตรีโลกหรือพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา เนื่องจากประเด็นด้านอัตนิยมทางชาติพันธุ์ว่าด้วยเรื่องของ “วัฒนธรรมฉัน” “วัฒนธรรมเธอ” “วัฒนธรรมเขา” เหล่านี้เป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในการศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผู้คนและวัฒนธรรม ซึ่งผู้สอนอาจนำแนวคิดดังกล่าวไปพัฒนาสู่การเป็นกิจกรรมเชิงอภิปรายในมุมมองของ คนในวัฒนธรรม (Emic) และคนนอกวัฒนธรรม (Etic) ซึ่งถือเป็นข้อท้าทายสำคัญของการเรียนรู้ดนตรีในมุมมองวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งตัวดนตรี และบริบททางวัฒนธรรม

5. การศึกษาเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Studies):

อย่างที่ได้อธิบายไปข้างต้นว่า การศึกษาดนตรีโลกหรือพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษานั้นได้รับอิทธิพลมาจากการศึกษาทางด้านมานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicology) ซึ่งก็ได้รับการพัฒนาตั้งต้นมาจาก ดนตรีวิทยาเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Musicology) อีกชั้นหนึ่ง จึงทำให้การจัดการเรียนรู้ในประเด็นด้านดนตรีโลกหรือพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาสามารถใช้หลักการการศึกษาเชิงเปรียบเทียบเข้ามาใช้ในการเรียนการสอนได้ เนื่องจากการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีที่ไม่คุ้นเคยนั้นย่อมแตกต่างและต้องอาศัยการทำความเข้าใจอย่างยิ่ง ซึ่งการศึกษาเชิงเปรียบเทียบอาจเป็นเครื่องมือในการช่วงเปิดพื้นที่ความรู้ใหม่ขยายพรมแดนความรู้เดิมด้วยการศึกษาประเด็นทางด้านความเหมือน ความต่างทางสภาพสังคมวัฒนธรรม ตัวดนตรี ผู้คน ตลอดจนเรื่องอื่น ๆ ที่ช่วยในการเข้าใจดนตรีได้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเชิงเปรียบเทียบนั้นไม่ได้กระทำโดยหวังผลเปรียบเทียบในเชิงของการตัดสินวัดคุณค่า อาทิ “วัฒนธรรมดนตรี a มีองค์ประกอบทางดนตรีมากกว่าวัฒนธรรมดนตรี b จึงกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมดนตรี a ดีกว่า b” ซึ่งผู้สอนและผู้เรียนต้องมีความตระในเรื่องของ การเปรียบเทียบเพื่อเรียนรู้ความเหมือนความต่างอย่างสมดุลเพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ทางดนตรีใหม่ ๆ ได้

1. เรื่องพื้นฐานการกำหนดสมมติฐานความเข้าใจในดนตรีโลก (Common Stereotypes about World Music):

โดยพื้นฐานของมนุษย์มักมีการตั้งข้อสังเกต ตั้งคำถาม ตลอดจนตั้งสมมติฐานเพื่อแสวงหาความเข้าใจต่อสิ่งใด ๆ ก็ตามที่ตนเองไม่คุ้นเคย แต่ในบางครั้งการปฏิบัติดังกล่าวก็นำมาซึ่งการเข้าใจและเชื่อแบบละเลยความเป็นจริงโดยไม่คำนึงถึงบริบทและเงื่อนไขทางสถานที่และเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีการศึกษาดนตรีโลกหรือพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาที่เต็มไปด้วยเรื่องราวและเนื้อหาทางด้านดนตรี วัฒนธรรม ผู้คน และสังคมที่แตกต่างหลากหลาย ซึ่งสามารถยกตัวอย่างได้ดังนี้

- ดนตรีโลกที่ศึกษาส่วนใหญ่คือดนตรีที่มักมีอยู่และเป็นที่ยอมรับเฉพาะในหมู่บ้านเล็ก ๆ เท่านั้น
- วัฒนธรรมดนตรีมีฐานะเป็นบางอย่างที่มีความโบราณเก่าแก่และไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ตามกาลเวลา
- ดนตรีโลกจำกัดอยู่แค่ดนตรีประเภทดนตรีดั้งเดิม ดนตรีแบบแผน ดนตรีแบบฉบับเท่านั้น
- ดนตรีทั้งหลายสะท้อนภาพความสุขและวัฒนธรรมอันงดงามของผู้คนเท่านั้น

จากตัวอย่างที่ได้กล่าวมาข้างต้น เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่าความเข้าใจตามตัวอย่างที่ยกมานั้นมีการเกิดขึ้นได้ค่อนข้างง่าย อาจด้วยเหตุเพราะตัดสินจากภาพที่เห็นเพียงเล็กน้อย หรือ การขาดการตระหนักถึงประเด็นเชื่อมโยงอื่น ๆ ที่เป็นประเด็นเชิงลบนอกเหนือจากประเด็นเชิงบวก เป็นต้น ซึ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่ผู้สอนและผู้ศึกษาทางด้านดนตรีโลกควรต้องทำความเข้าใจและก้าวข้ามการตัดสินโดยการตั้งสมมติฐานความเข้าใจแบบด้านเดียวหรือฉาบปล้น เพื่อการเรียนรู้ดนตรีโลกที่กว้างขวางและเกิดประโยชน์ด้านการเผชิญหน้ากับหลากหลายวัฒนธรรมและความเข้าใจอย่างครอบคลุมทุกมิติการเรียนรู้และประสบการณ์ทางดนตรี

หากลองพิจารณาหลักการและความสำคัญของการจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาทั้งหมดที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น สามารถเห็นได้ว่าหัวใจสำคัญที่นักมานุษยวิทยาดนตรี/นักดนตรีศึกษา/นักดนตรีโลกศึกษา (World Music Educator) ทั้งหลายทั้งในอเมริกา ออสเตรเลีย และยุโรปได้กล่าวถึงเกี่ยวกับเรื่องของ “วัฒนธรรม (Culture)” เป็นสำคัญแทบทั้งสิ้น ซึ่งหลักการของการจัดการเรียนรู้ดนตรีที่เปลี่ยนแปลงมุมมองและวิธีคิดตลอดจนทฤษฎีที่นำมาผนวก รวมเข้ากับทฤษฎีทางการสอนในดนตรีศึกษาดังแต่ศตวรรษที่ 20 เรื่อยมาจนถึงศตวรรษที่ 21 ในปัจจุบันนั้นนอกจากอิทธิพลด้านสังคมและการเมือง (Social and Politic) ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง วัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) และการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลเกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) อีกอิทธิพลสำคัญอันหนึ่งที่ส่งผลถึงทั้งในเชิงปรัชญาระดับสาขาวิชาและเชิงปฏิบัติการคืออิทธิพลจากแนวคิดและทฤษฎีทางด้านมานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicological Theory) นั่นเอง โดยแนวคิดและทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรินั้น โดยธรรมชาติจะมีความข้ามศาสตร์ (Interdisciplinary) ในตัวกล่าวคือ การศึกษาดนตรีแบบมานุษยวิทยาดนตรินั้นเกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ของดนตรีกับวัฒนธรรมหรือดนตรีกับผู้คน และพิจารณาความสัมพันธ์ดังกล่าวเพื่อเชื่อมโยงกับทฤษฎีในการอธิบายหรือชี้ให้เห็นถึงที่มาที่ไปของปรากฏการณ์ทางดนตรีที่ส่งผลต่อสังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ (Nettl, 2015; Rice, 2017; สงกรานต์ สมจันทร์, 2563) ซึ่งในอดีตมีความเชื่อว่าแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้อธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวมักหยิบยืมมาจากทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ มานุษยวิทยาและสังคมวิทยา หรือตลอดจนทฤษฎีทางด้านมานุษยวิทยาดนตรีอีกบางส่วนด้วยเช่นกัน

แต่ในปัจจุบันการศึกษาแบบมานุษยวิทยาดนตรินั้นมีการพัฒนาและมีความชัดเจนชัดเจนมากยิ่งขึ้นช่วงปลายศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา นอกจากเรื่องสำคัญที่ถือเป็นหัวใจของการทำงานมานุษยวิทยาดนตรีว่าด้วยเรื่องของสนาม (Field) หรือพื้นที่ศึกษาและเรื่องการศึกษาสนามนั้น ๆ และดนตรีผ่านวิธีการทางชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) แล้ว เรื่องของทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรีก็นับว่ามีการถูกกล่าวถึง และนิยามไว้ค่อนข้างชัดเจนมากยิ่งขึ้นต่างไปจากเดิม เช่น ในงานเขียนของ ริโมธิ ไรซ์ (Timothy Rice) (2017) ได้กล่าวถึงทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรีไว้ว่า ทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรินั้นอาจมีรากฐานที่สอดคล้องหรือมาจากทางวิทยาศาสตร์ มนุษยศาสตร์

สังคมศาสตร์ หรือดนตรีก็ตามแต่ หากแต่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรงกับการยึดความคิดจากสาขาวิชาอื่น ๆ มาอย่างโดดเดี่ยวอย่างแน่นอน โดยไรซ์ยังกล่าวอีกด้วยว่า ทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรีที่มีความชัดเจนขึ้นในปัจจุบัน หลังการเกิดขึ้นของจุดหักเหทางความคิดและปฏิบัติการในการวิเคราะห์ตีความ (Interpretive Turn) โดยกล่าวได้ว่าอาจมีรากฐานมาจากประสบการณ์ภายในและภายนอกสนามที่ศึกษาตลอดจนการสังเกตการณ์ในการทำงานภาคสนามของเราเองรวมถึงการทำงานของเหล่านักมานุษยวิทยาดนตรีในอดีตด้วย ในทฤษฎีที่ ไรซ์ กล่าวถึงนั้นได้จำแนกหมวดหมู่ของทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรีไว้ 3 ส่วนด้วยกัน ได้แก่ 1) ว่าด้วยการศึกษาภายในพื้นที่ท้องถิ่น 2) ว่าด้วยการศึกษาที่ข้ามพ้นพื้นที่ท้องถิ่น และ 3) ว่าด้วยการศึกษาที่ข้ามพ้นขอบเขตของศาสตร์มานุษยวิทยา ดนตรี โดยหมวดหมู่ทั้งหมดที่กำหนดนี้กำหนดขึ้นเป็นหลักทางด้านมานุษยวิทยาดนตรี และใช้หลักเหล่านี้เป็นฐานเพื่อนำไปสู่ศึกษาในประเด็นต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ ประเด็นทั่วไปทางสังคมวัฒนธรรม ตัวดนตรี อัตลักษณ์ การเมือง การถ่ายทอดดนตรี รวมถึงสอดคล้องกับที่ เนทเทิล ได้ยกตัวอย่าง การศึกษาดนตรีที่สนใจประเด็นทางดนตรีในวัฒนธรรม (in culture) ดนตรีในฐานะวัฒนธรรม (as culture) และบริบทดนตรี อีกด้วย (Nettl, 2015; Rice, 2017)

อย่างไรก็ตามที่ผู้วิจัยได้ทำความเข้าใจถึงแนวคิดและทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรีนั้น ด้วยเหตุเพราะว่าต้องการชี้ให้เห็นถึงมโนทัศน์ของทฤษฎีพอสังเขปที่เชื่อมโยงกับหลักการจัดการเรียนรู้ต่าง ๆ ข้างต้น และในทางปฏิบัติ เรื่องการจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงการจัดการด้านเนื้อหาการสอน วิธีการสอน ตลอดจนมุมมองที่จำเป็นต้องใช้ในถกเถียงหรืออภิปรายร่วมกันในชั้นเรียน การที่นักดนตรีศึกษาหรือครูผู้สอนดนตรีจะได้รู้จักทฤษฎีทางมานุษยวิทยาดนตรี เพื่อใช้ในการกำหนดประเด็นในเนื้อหาการสอน และ/หรืออาจใช้เป็นเครื่องมือหนึ่งในการอธิบาย อภิปราย ประเด็นทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับดนตรีและผู้คน เพื่อความครบถ้วนของเนื้อหาและส่งเสริมให้กระบวนการเรียนรู้แบบหลากหลายวัฒนธรรมดนตรีมีมิติในการคิดวิเคราะห์มากยิ่งขึ้น สะท้อนสู่สภาพจริงของสังคมในบริบทนั้น ๆ ของผู้สอนและผู้เรียนได้ในที่สุด ตลอดจนสามารถส่งเสริมการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาให้มีคุณค่าอย่างแท้จริงตามจุดหมายของแนวคิด

1.3 กลวิธีการจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education Pedagogy)

การเรียนการสอนทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education Instructional Approach) มีฐานคิดร่วมกันโดยเริ่มมาจากแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) ซึ่งแนวทางในการสอนแบบพหุวัฒนธรรมดนตรีนั้น ได้มีการกำหนดหรือออกแบบขึ้นโดยนักดนตรีศึกษาตลอดจนนักมานุษยวิทยาดนตรีผ่านหลักคิดทางด้านการจัดการศึกษา

ดนตรีจากปรัชญาดนตรีศึกษาเดิมผนวกกับปรัชญาทางด้านสังคมวัฒนธรรมในการออกแบบแนวทางการสอนให้สอดคล้องกับความเป็นพหุวัฒนธรรม ซึ่งก็มีนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีได้กล่าวถึงแนวทางการสอนไว้อย่างน่าสนใจ

1.3.1 วิคเตอร์ ฟง (Victor Fung) ได้กล่าวถึงกลวิธีสำหรับการจัดการเรียนการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา หรือดนตรีโลกไว้ในหนังสือ Contemporary Music Education (Fung, 1992 cited in Mark and Madura, 2019) โดยกำหนดให้มีประเด็นดังนี้

1. จัดหมวดหมู่สาระการเรียนรู้ตามภูมิศาสตร์ (Organized Geographically)

การเริ่มเรียนดนตรีพหุวัฒนธรรมนั้น ควรเริ่มจากการเจาะจงดนตรีในวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่งก่อน ซึ่งควรจะเรียนรู้อยู่ช่วงเวลาหนึ่งเพื่อให้สามารถมีเวลาในการทำความเข้าใจและเข้าถึงรายละเอียดต่าง ๆ ภายในวัฒนธรรม หลังจากนั้นจึงค่อยเปลี่ยนไปสู่การศึกษาดนตรีในวัฒนธรรมอื่นถัดไปขึ้นอยู่กับกรอบแบบ

2. องค์กรประกอบทางดนตรี (Focuses on Musical Concepts)

ในการเรียนการสอนดนตรีแบบพหุวัฒนธรรมนั้น นอกจากเนื้อหาทางด้านวัฒนธรรม ชาติพันธุ์และผู้คนแล้ว สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งก็คือองค์กรประกอบทางดนตรี ซึ่งว่าด้วยเรื่องของ จังหวะ ทำนอง การประสานเสียง เป็นต้น เพื่อให้เกิดประสบการณ์และความรู้ทางด้านดนตรีนั่นเอง

3. คัดเฉพาะทางประเด็นเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรม (Organized on Selected Topics)

การคัดเฉพาะประเด็น เป็นการคัดเลือกประเด็นสำหรับการเรียนการสอนในเชิงลึก โดยการหยิบยกเอาประเด็นเฉพาะเจาะจงมาทำการสอน ตัวอย่างเช่น บทบาทและสถานะทางสังคม พิธีกรรม เทศสภาพและเทศสภาวะ การเยียวยารักษา สุขภาพ เป็นต้น ซึ่งประเด็นที่หยิบยกมาควรที่จะสัมพันธ์กับสภาพจริงของสังคมนั้น ๆ อย่างมีนัยสำคัญ เชื่อมโยงบูรณาการประเด็นดังกล่าวเข้ากับเนื้อหาสาระทางดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประเด็นเรื่องราวผ่านดนตรี และในขณะเดียวกันก็ได้ทำความเข้าใจดนตรีที่สัมพันธ์กับบริบทต่าง ๆ ทางสังคม

กลวิธีการสอนดนตรีพหุวัฒนธรรม หรือดนตรีโลกที่กล่าวมาข้างต้น ฟง ได้กล่าวว่า เป็นกลวิธีที่เหมาะสมสำหรับการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่อยู่ในวัยรุ่น เช่น ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจนถึงระดับอุดมศึกษา เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม หากนำไปใช้กับระดับชั้นที่ช่วงวัยต่ำกว่าตัวอย่างที่กล่าวถึง อาจต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของกลวิธีให้มีรายละเอียดเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อประสิทธิภาพที่ดีในการจัดการเรียนการสอน

1.3.2 กลวิธีการสอนพัฒนาวัฒนธรรมดนตรีศึกษา: ตัน ซุย เบ็ง (Tan Sooi Beng) ได้กล่าวถึงกลวิธีการจัดการเรียนรู้ดนตรีในมุมมองหลากหลายวัฒนธรรมไว้อย่างน่าสนใจในงานเขียนเรื่อง A Paradigm Shift in Teaching Music in Schools: Traditional Music and Multiculturalism in Malaysian Education: Approaches in Music Appreciation Classes ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะในการประยุกต์การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาต่าง ๆ ในประเทศมาเลเซีย ซึ่งได้กล่าวถึงกลวิธีดังกล่าวไว้ 5 ประเด็นดังนี้ (Tan, 2008)

เรียนรู้จากการปฏิบัติดนตรี (Active music making): การศึกษาดนตรีที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมควรดำเนินการผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ในการร้องเพลง การปฏิบัติเครื่องดนตรี และการเรียนรู้ผ่านฟังแบบชี้นำ (Guide listening) เนื่องจากเชื่อว่าผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับรูปแบบของดนตรีและเสียงผ่านตำราเรียนได้โดยปราศจากการได้ยินหรือสัมผัสเสียงดนตรีเอง ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ทางดนตรี ผ่านการแสดงออกและการได้ยินได้ฟัง เรียนรู้ระบบและแบบแผนของดนตรีแบบฉบับดั้งเดิม (Traditional Music) ผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อให้พวกเขามีประสบการณ์การในระดับหนึ่ง แม้ว่าจะไม่มีเครื่องดนตรีหรือมีเครื่องดนตรีอยู่ก็ตาม

1. ด้นสดจากการร้องเล่นดนตรี (Improvised instruments, singing and percussion): ในการเรียนรู้ดนตรีหลากหลายวัฒนธรรมนั้น เป็นไปได้ยากที่ในทุกสถานศึกษาจะมีอุปกรณ์หรือเครื่องดนตรีตามแต่วัฒนธรรมที่ศึกษาอย่างครบถ้วน การด้นสดท่วงทำนองจากดนตรีหลากหลายวัฒนธรรมด้วยเครื่องดนตรีที่มีอยู่หรือกระทำการผ่านการใช้ร่างกายเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับการเรียนรู้ดนตรีหลากหลายวัฒนธรรม สามารถกระทำได้โดยการกำหนดท่วงทำนองหนึ่งเป็นฐานแล้วกระทำการบรรเลงไปตามทำนองนั้นเพื่อให้เกิดความคุ้นเคย ซึ่งทำนองนั้นไม่ต้องมีความยาวมากนัก เน้นเป็นทำนองที่เข้าไปมา อาจสามารถกระทำร่วมกับการปรบจังหวะและการขับร้องไปด้วย

2. ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านสื่อโสตทัศนูปกรณ์ (Audiovisual aids): ในการเรียนรู้และฝึกฝนเชิงปฏิบัติดนตรีควรเสริมด้วยการเพิ่มกิจกรรมเช่น การถ่ายภาพ การบันทึกเสียงวงดนตรีที่ฝึกหัด และรวมถึงการบันทึกเทปวิดีโอที่เฉพาะเจาะจงด้วย เพื่อเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้หรือเสริมแรงทางการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติดนตรีมากขึ้น

3. เรียนรู้บริบททางวัฒนธรรม (Cultural Context): จัดการเรียนรู้ดนตรีผ่านประเด็นอภิปรายที่เกี่ยวกับบริบททางวัฒนธรรมและพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของดนตรีในแต่ละชุด โดยอาจเน้นอิทธิพลข้ามวัฒนธรรม ซึ่งผู้สอนควรมีการสนับสนุนให้หาข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ศึกษาโดยการค้นหามนัสตรากรรม หรืออินเทอร์เน็ต (หากคอมพิวเตอร์มีประโยชน์ โดยเฉพาะในโรงเรียนในเมือง) และบันทึกวัฒนธรรมเหล่านี้ไว้เป็นข้อมูลและนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิง วิเคราะห์และวิพากษ์

4. เรียนรู้ผ่านความเหมือนและความแตกต่าง (Similarities and Differences): มุ่งเน้นการจัดการเรียนรู้ในประเด็นความเหมือนและความแตกต่างระหว่างเครื่องดนตรี, รูปแบบทางดนตรี/บทเพลง, ระบบเสียง และจังหวะในวัฒนธรรมดนตรีต่าง ๆ ทั้งในประเทศของตนและประเทศอื่น นอกจากการทำความเข้าใจองค์ประกอบที่เหมือนและต่างทางดนตรีที่กล่าวไปข้างต้นแล้ว ผู้สอนควรนำเข้าสู่การอภิปรายเพื่อให้ผู้เรียนได้ถกเถียงแลกเปลี่ยนเพื่อให้เกิดความเข้าใจว่ารูปแบบดนตรีต่าง ๆ ของแต่ละภูมิภาคมีลักษณะร่วมกันและแตกต่างจากปัจจัยใด หรืออาจเปรียบเทียบกับดนตรีคลาสสิกตะวันตก

1.3.3 วิลเลียม แอดเดอร์สัน และ แพทริเซีย ซีฮาน แคมป์เบล (William M. Anderson and Patricia Shehan Campbell) กล่าวถึงกลวิธีในการดำเนินการสอนดนตรีเชิงพหุวัฒนธรรมที่เน้นสร้างความรู้ควบคู่ไปกับประสบการณ์ดนตรีที่จะสามารถช่วยเติมเต็มความสามารถทักษะ ตลอดจนทัศนคติที่ดีทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีของผู้เรียนได้อย่างดี ซึ่งกลวิธีต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ 4 ประเด็นดังนี้ (Anderson and Campbell, 2010)

1. สารเนื้อหาดนตรี (Music Content) เป็นการทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาดนตรีผ่านการประสบพบเจอกับวัฒนธรรมดนตรีใด ๆ ก็ตามในมุมมองที่แตกต่างหลากหลายตามแต่ละพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรม โดยองค์ประกอบของดนตรีที่มีความแตกต่างหลากหลายจะสามารถนำผู้เรียนไปสู่การเข้าใจดนตรีผ่านการเรียนรู้จากพื้นฐานแนวคิดเชิงพหุวัฒนธรรม โดยเริ่มจากพื้นฐานทางดนตรี แล้วจึงเพิ่มวัฒนธรรมดนตรีใหม่ที่ละวัฒนธรรม ซึ่งอาจเรียนรู้ผ่านประสบการณ์เชิงปฏิบัติทักษะและเชิงการฟัง โดยผู้เรียนสามารถเติมเต็มความรู้เกี่ยวกับดนตรีใหม่ ๆ ในมุมที่เป็นเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมดนตรีนั้น ๆ เช่นในเรื่องของทำนองจังหวะ สี สัน รูปพรรณ ความดัง-ค่อย และรูปแบบ เป็นต้น

2. การปฏิบัติดนตรี (Performance) การจัดการเรียนรู้ดนตรีในบริบทพหุวัฒนธรรมที่สามารถประยุกต์แนวทางการเรียนการสอนดนตรีได้ในหลากหลายวิธี ไม่ว่าจะเป็น การร้อง การเล่นเครื่องดนตรี และการเคลื่อนไหว ซึ่งผู้สอนสามารถนำกลวิธีการสอนดนตรีของ ดาลโครซ (Émile Jacques-Dalcroze) โคดาเลย์ (Zoltán Kodály) และ ออร์ฟ (Carl Orff) เข้าไปในกระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดกิจกรรมทางดนตรีที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้การปฏิบัติทักษะดนตรีเชิงพหุวัฒนธรรมได้

3. การฟังในระดับต่าง ๆ (Guided Listening) การเรียนรู้ดนตรีต่างวัฒนธรรมนั้นผู้เรียนควรอย่างยิ่งที่จะเรียนรู้ด้วยการฟัง โดยกระทำผ่านกิจกรรมการฟังดนตรีหรือบทเพลงของวัฒนธรรมต่าง ๆ จากสื่อทั้งหลาย ซึ่งสามารถเข้าถึงได้ง่ายในปัจจุบัน และนอกจากนี้การได้ชมการแสดงดนตรีผ่านสื่อภาพและเสียงการแสดงหรือการแสดงสด นั้นเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้เรียน

เนื่องจากจะสามารถตีความภาพได้เห็นเครื่องดนตรีและวิธีการเล่นของดนตรีในวัฒนธรรมอื่นอย่างเป็นรูปธรรมควบคู่กับการฟัง ซึ่งสอดคล้องกับรูปแบบการสอนที่เน้นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ (Human Relations Approach) ที่มุ่งเน้น ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและความซาบซึ้ง ในวัฒนธรรมดนตรีอื่น ๆ ซึ่งสามารถแยกย่อยได้ดังนี้

a. การฟังอย่างใส่ใจ (Attentive Listening): การตั้งใจฟังเพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบและ โครงสร้างของดนตรี โดยอาจดำเนินการผ่านการแนะนำในการฟังโดยผู้สอนหรือคู่มือการฟัง

b. การฟังอย่างมีส่วนร่วม (Engage Listening): การฟังอย่างมีส่วนร่วมเป็นการฟังที่เน้นให้ผู้เรียนได้แสดงออกไม่ว่าจะเป็น การร้อง การเต้น การเล่นเครื่องดนตรี เพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับวัฒนธรรมดนตรีนั้น ๆ อย่างคุ้นเคยมากยิ่งขึ้น

c. การฟังโดยมีปฏิบัติการร่วม (Enactive Listening): การฟังและวิเคราะห์องค์ประกอบของ ดนตรีอย่างลึกซึ้ง รวมไปถึงมีการปฏิบัติดนตรีร่วมไปกับการฟังด้วย อาจเป็นการปฏิบัติบรรเลงทำนองช่วงสั้น ๆ ของทำนองเพลงในวัฒนธรรมที่ศึกษา โดยหวังทำนองนั้นสื่อถึงวัฒนธรรมนั้น ๆ ตลอดจนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติอื่น ๆ เช่น การปฏิบัติเครื่องประกอบจังหวะ ร่วมกับบทเพลงของวัฒนธรรมนั้น ๆ เพื่อสร้างประสบการณ์ทางดนตรีให้เกิดขึ้น และจากนั้นจึงนำสู่การถอดบทเรียนต่อไป

4. บูรณาการและสร้างสรรค์ดนตรีโลก (Integrated Learning and Creating World Music): แม้ว่าผู้เรียนจะสามารถศึกษาดนตรีของวัฒนธรรมต่าง ๆ ผ่านการเรียนรู้ตัวดนตรีได้เพียงอย่างเดียวก็ตาม แต่การเรียนรู้ดนตรีควบคู่ไปกับบริบทต่าง ๆ ที่รอบล้อมดนตรีหรือที่ดนตรีส่งอิทธิพลกระทบ ย่อมทำให้สามารถเข้าใจในวัฒนธรรมดนตรีนั้น ๆ ได้มากยิ่งขึ้น โดยอาจศึกษาดนตรีผ่านวิถีชีวิตผู้คนในวัฒนธรรม ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้เรียนเข้าใจดนตรีได้อย่างถ่องแท้มากขึ้น และนำไปสู่การทำความเข้าใจผู้อื่น ด้วยมุมมองที่หลากหลาย อีกทั้งยังเข้าใจว่าดนตรีนั้นอยู่ในวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมตนเองตลอดเวลานั่นเอง

1.3.4 กลวิธีการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา: คอนนอร์ โดเฮอร์ตี และ ริชาร์ด ไนท์ (Cornor Doherty & Richard Knight) กล่าวถึงกลวิธีในการดำเนินการสอนดนตรีเชิงพหุวัฒนธรรมในบริบทประเทศอังกฤษในหนังสือ The Teacher's Guide to World Music โดยข้อเสนอด้านกลวิธีการสอนที่จะกล่าวถึงนั้นค่อนข้างเป็นไปในเชิงข้อเสนอแนะในภาพกว้าง (Overview) มากกว่าจะเป็นกลวิธีการสอนเหมือนกับทั้งสามแบบที่ได้กล่าวมาข้างต้น เกี่ยวกับการเรียนรู้ดนตรีโลก มีการเน้นสร้างความรู้นอกเหนือจากทางดนตรี และความรู้ทางด้านดนตรีควบคู่ไปกับประสบการณ์ดนตรีด้วย ซึ่งกลวิธีต่าง ๆ สามารถจำแนกได้ 8 ประเด็นดังนี้ (Doherty and Knight, 2012)

1. เริ่มจากการปฏิบัติ (Start with something practical)
2. เริ่มด้วยดนตรีที่เข้าถึงง่าย (Begin with more accessible music)
3. ใช้ดนตรีโลกเป็นบทเรียนสู่หัวข้อการสอนในประเด็นต่าง ๆ (Use music as one strand in a larger topic)

4. ผูกโยงกับการเรียนรู้ข้ามศาสตร์ (Tie into a cross-curricula project)
5. ให้ความสนใจผ่านการสำรวจบริบททางดนตรี (Make sure you explore context)

6. สังเกตและเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีในพื้นที่ประเทศตนเอง (Look at music in your area)

7. สังเกตและเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีสมัยใหม่โดยคนรุ่นใหม่ (Look at music performed by young people)

8. เรียนรู้และเข้าใจวัฒนธรรมอย่างอดทน (Persevere)

ซึ่งนอกจากนี้ โคเฮอร์ตี และ ไนท์ ยังได้นำเสนอข้อสังเกตเชิงปฏิบัติสำหรับตัวครูผู้สอนหรือผู้ที่ต้องการนำแนวทางการเรียนการสอนดนตรีโลก หรือพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาไปประยุกต์ใช้ในชั้นเรียนต่าง ๆ ไว้ร่วมในหลักการ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. เชื่อมั่นในสัญชาตญาณของตน (Trust your own instinct)
2. ใช้ประโยชน์จากผู้เรียน (Make use of your student)
3. คำนึงถึงความพร้อมทางด้านทรัพยากร (Think about the availability of resources)

4. เริ่มต้นเรียนรู้ในประเด็นนอกเหนือจากดนตรี (Start outside of music)

5. พิจารณาประเด็นความเป็นไปได้เพื่อการเชื่อมโยงข้ามหลักสูตร (Consider cross-curricular link)

6. คำนึงถึงภูมิหลังของตนในฐานะนักดนตรี (Bear in mind your own background as a musician)

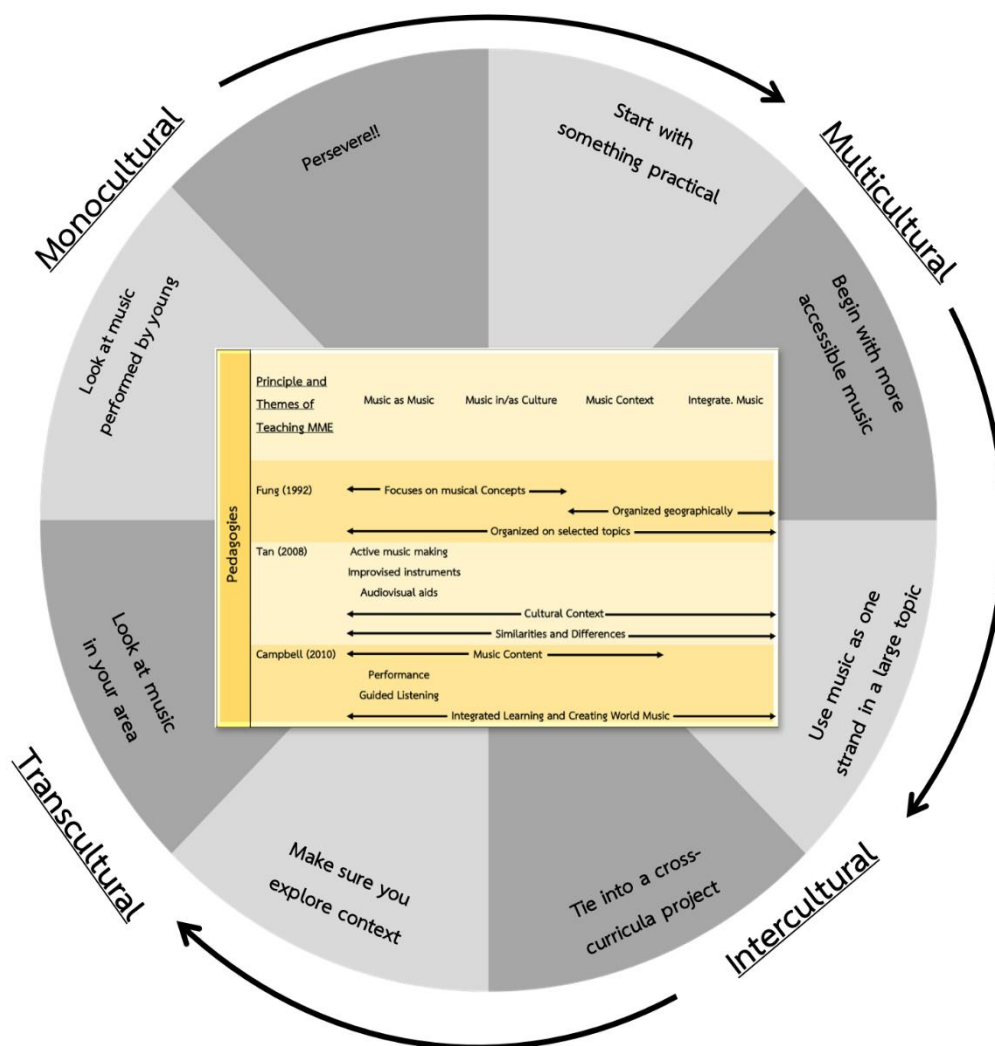
7. คำนึงถึงความต้องการเน้นองค์ประกอบหรือแง่มุมใดเป็นพิเศษ (Think about whether you would like to focus on a particular element or aspect)

8. เริ่มต้นด้วยรูปแบบที่เข้าถึงได้ง่ายก่อน (Start with the more accessible styles first)

9. การจัดหาเครื่องดนตรี (Decide if you want to buy instruments)

จากการศึกษาและรวบรวมกลวิธีการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education Pedagogy) จากนักดนตรีศึกษา/นักมานุษยวิทยาดนตรี ที่

นำเสนอไว้อย่างเป็นขั้นตอนทั้ง 4 แบบ ซึ่งผู้วิจัยจะทำการประยุกต์การรวบรวมหลักการสอนและกลวิธีต่าง ๆ (Fung, 1992; Tan, 2008; Anderson & Campbell, 2010; Doherty & Knight, 2012) ที่ทำการศึกษาและรวบรวมไว้ข้างต้นในหัวข้อ 1.2 และ 1.3 ไว้ในแผนภาพที่ 1 เพื่อความสะดวกในการทำความเข้าใจและนำไปใช้ต่อไป

ภาพ 1 หลักการและกลวิธีการสอนพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา
ปรับปรุงจาก Fung (1992); Tan (2008); Campbell (2010);
Schipper (2010); Doherty & Knight (2012)

1.4 การจัดการเรียนรู้พัฒนธรรมดนตรีศึกษาในต่างประเทศ

1.4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

มาตรฐานหลักสูตรดนตรีศึกษาต่างประเทศของสมาคมสถาบันดนตรีแห่งชาติ (NASM) ประเทศสหรัฐอเมริกา มีสมาคมสถาบันดนตรีแห่งชาติ (National Association of Schools of Music - NASM) เป็นสมาคมสถาบันดนตรีระดับอุดมศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา วัตถุประสงค์หลักในการจัดตั้ง สมาคม คือ เพื่อสร้างมาตรฐานกลางในการจัดหลักสูตรดนตรีในระดับอุดมศึกษาของประเทศ สหรัฐอเมริกา ให้มีความแข็งแกร่งและมีความเป็นหนึ่งเดียว ทั้งสถาบันระดับมหาวิทยาลัย หรือ วิทยาลัยดนตรี โดยมาตรฐานที่กำหนดขึ้นมานั้น สถาบันทางการศึกษาดนตรีสามารถนำไปสู่การต่อยอดได้อย่างอิสระ มาตรฐานที่กำหนดขึ้นไม่เพียงแต่ครอบคลุมในเรื่องของการนำไปสู่การจัดทำหลักสูตร แต่ยังครอบคลุมไปถึงเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาดนตรี เช่น ทรัพยากรของสถาบัน บุคลากร แหล่งการเรียนรู้ เป็นต้น (National Association of Schools of Music, 2019)

สมาคม NASM มีอำนาจเสมือนตัวแทนกระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกา (U.S Department of Education) ในด้านดนตรีโดยเฉพาะ อีกทั้งยังสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสมาคมสำคัญที่เกี่ยวข้องอีก 2 สมาคม ประกอบด้วย สมาคมสถาบันดนตรีแห่งสหภาพยุโรป (Association Européenne des Conservatoires - AEC) ซึ่งทำหน้าที่ลักษณะเดียวกันกับ NASM ในสหภาพยุโรป และ สภารับรองนักรการศึกษา (Council for the Accreditation of Educator Preparation - CAEP) ซึ่งทำหน้าที่กำหนดมาตรฐานของนักรการศึกษาในประเทศสหรัฐอเมริกา

สมาคม NASM ได้นำเสนอมาตรฐานหลักสูตรสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษา ตั้งแต่ระดับปริญญาบัณฑิต ไปจนถึงระดับปริญญาดุษฎีบัณฑิต ในส่วนของมาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต (Undergraduate Degree) ประกอบด้วยมาตรฐานหลักสูตร 2 กลุ่ม คือ กลุ่มศิลปศาสตร์ (Liberal Arts Degrees) และ กลุ่มวิชาชีพ (Professional Degrees) โดยกลุ่มศิลปศาสตร์เป็นกลุ่มหลักสูตรดนตรีที่เน้นการศึกษาดนตรี อย่างกว้างขวางร่วมกับศาสตร์หลักของหลักสูตรไม่ได้ศึกษาดนตรีเฉพาะด้านในเชิงลึก ได้แก่ Bachelor of Arts in Music และ Bachelor of Science in Music ในกรณีสถาบันที่เปิดหลักสูตรแบบกลุ่มนี้ ต้องการผลิตครูดนตรี หรือผลิตในสาขาเฉพาะทางดนตรีสาขาต่าง ๆ ก็สามารถทำได้เช่นเดียวกัน โดยกำหนดหลักสูตรให้เกี่ยวข้องกับทางการศึกษา เช่น Bachelor of Arts in Music Education, Bachelor of Science in Music Education เป็นต้น

ด้านของสถานภาพรายวิชาทางด้านพัฒนธรรมดนตรีศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาอเมริกา จากการศึกษามาตรฐานหลักสูตรดนตรีศึกษาของสมาคมสถาบันดนตรีแห่งชาติ ของ สหภาพ

บุญโน (2562) พบว่าการจัดการเรียนรู้ทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีปรากฏในหมวดวิชาดนตรี กลุ่มวิชาความสามารถเฉพาะทาง (Specialization Competencies) ในรูปแบบกลุ่มวิชาพิเศษ (Special Music Fields or Combinations) โดยการที่มาตรฐานหลักสูตรดนตรีศึกษาของ NASM เสนอกรอบแนวทางที่กล่าวถึงดนตรีพื้นบ้านในกลุ่มวิชา ความสามารถเฉพาะทางแสดงให้เห็นว่า สถาบันสามารถออกแบบหลักสูตรดนตรีศึกษาเพื่อสร้างครู ดนตรีสอนดนตรีพื้นบ้าน หรือสร้างครูผู้เชี่ยวชาญในสาขาดนตรีชาติพันธุ์ (Ethnic Music Specialist)

การศึกษาดนตรีชาติพันธุ์ใดชาติพันธุ์หนึ่งในเชิงลึกมักเกี่ยวข้องกับแนวคิดการมองดนตรีแบบอัตนิยมทางวัฒนธรรม (Ethnocentrism) เพื่อให้เกิดความเข้าใจดนตรีในมุมมองของเจ้าของวัฒนธรรม นำไปสู่การนำเสนอองค์ความรู้ทางดนตรีชาติพันธุ์จากหลากหลายมุมมอง ในขณะเดียวกันแนวคิดดังกล่าวอาจนำมาสู่การมองชาติพันธุ์ของตนในฐานะผู้ถูกกระทำ โดยเฉพาะชาติพันธุ์อินเดียแดงผู้ซึ่งถูกกระทำจากชาติมหาอำนาจตะวันตก (ยุโรป) การศึกษาดนตรีชาติพันธุ์ผ่านมุมมองแบบอัตนิยมทางวัฒนธรรมจึงควรส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ สภาพที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลาทางประวัติศาสตร์ และควรระมัดระวังการนำเสนอในรูปแบบที่อาจนำมาสู่วัฒนธรรมการเหยียดคนขาว (Reverse Racism) ซึ่ง เป็นความเกลียดชังอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งการที่ดนตรีชาติพันธุ์สามารถอยู่ร่วมกับดนตรีตะวันตกท่ามกลางความขัดแย้งทางประวัติศาสตร์และการเมืองในอเมริกา สะท้อนให้เห็นถึงบทบาทสำคัญของ ดนตรีในฐานะเครื่องมือสร้างความปรองดองทางวัฒนธรรม สถาบันและตัวอาจารย์ผู้สอนเองควรมีทัศนคติเชิงบวกต่อความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อที่จะสามารถออกแบบหลักสูตรดนตรีและจัดการเรียนการสอนดนตรีชาติพันธุ์ที่ส่งเสริมการ ยอมรับและเคารพความแตกต่าง

และนอกจากนี้พบว่า มาตรฐานไม่ปรากฏผลการเรียนรู้ที่ กล่าวถึงความสามารถในดนตรีพื้นบ้านของบัณฑิตครูโดยตรง แต่ปรากฏผลการเรียนรู้ที่คาดหวังให้ครู ดนตรีมีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายและเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม ในมาตรฐานข้อที่ 6 ซึ่งกำหนดไว้ว่า ครูดนตรีต้องสามารถรักษาความสัมพันธ์เชิงบวกกับบุคคลที่มีความแตกต่างหลากหลายทางสังคมและชาติพันธุ์ มีความเห็นอกเห็นใจผู้เรียนและเพื่อร่วมงานที่มีภูมิหลังต่างกัน มีทัศนคติที่เปิดกว้างต่อความหลากหลายและเคารพความแตกต่างทางวัฒนธรรม ซึ่งข้อนี้ถือเป็นมาตรฐานข้อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประกอบวิชาชีพครูดนตรีในสังคมอเมริกาและเป็นที่ทราบกันดีว่าสังคมอเมริกามีความหลากหลายทางวัฒนธรรมสูงมาก ความหลากหลายที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนคือภาพสะท้อนความหลากหลายของสังคมอเมริกาแบบย่อส่วน (National Association of Music Education, 2019) ครูดนตรีในฐานะผู้ทำงานทางวัฒนธรรมจึงควรมีทัศนคติที่เคารพต่อวัฒนธรรมของผู้อื่น และควรปฏิเสธการส่งเสริมวัฒนธรรมการเหยียดเชื้อชาติ (Racism) ในทุกมิติ

1.4.2 ประเทศออสเตรเลีย

มาตรฐานหลักสูตรดนตรีศึกษาในหลักสูตรประเทศออสเตรเลีย (The Australian Curriculum) มีการจัดการหลักสูตรให้ครอบคลุมการศึกษาตั้งแต่ระดับพื้นฐานถึงปี 10 (Foundation - Year 10) กำหนดรูปแบบช่วงชั้นการเรียนรู้แตกต่างกันไปตามกลุ่มสาระ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ประกอบด้วย 5 วิชา ได้แก่ วิชานาฏกรรม (Dance) วิชาการแสดง (Acting and Performance) วิชา มีเดียอาร์ต (Media Arts) วิชาดนตรี (Music) และวิชาทัศนศิลป์ (Visual Arts) โดยมีการกำหนดช่วงชั้นการเรียนรู้ออกเป็น 10 ช่วง 5 แบนด์ (Band) ดังต่อไปนี้

ระดับประถมศึกษา (Primary Levels)

แบนด์ที่ 1 ครอบคลุมช่วงชั้นปีที่ 1 และปีที่ 2

แบนด์ที่ 2 ครอบคลุมช่วงชั้นปีที่ 3 และปีที่ 4

แบนด์ที่ 3 ครอบคลุมช่วงชั้นปีที่ 5 และปีที่ 6

ระดับมัธยมศึกษา (Secondary Levels)

แบนด์ที่ 4 ครอบคลุมช่วงชั้นปีที่ 7 และปีที่ 8

แบนด์ที่ 5 ครอบคลุมช่วงชั้นปีที่ 9 และปีที่ 10

ซึ่งความแตกต่างของการเรียนรู้ในกลุ่มสาระศิลปะระหว่างระดับประถมศึกษากับระดับมัธยมศึกษา คือ ระดับประถมศึกษา (แบนด์ 1-3) บังคับให้ผู้เรียนศึกษาทุกรายวิชาของกลุ่มสาระ ศิลปะ ในขณะที่ระดับมัธยมศึกษา (แบนด์ 4-5) บังคับให้ผู้เรียนเลือกศึกษาวิชาใดวิชาหนึ่ง (หรือ มากกว่า) จากกลุ่มสาระศิลปะ โดยการศึกษาต่อไปนี้มุ่งไปที่ระดับประถมศึกษาเป็นหลัก เพราะ วิชาดนตรีมีสถานะเป็นวิชาบังคับที่ผู้เรียนทุกคนต้องศึกษา (Australian Curriculum, Assessment and Reporting Authority, 2012)

สำหรับเป้าหมายการเรียนรู้ (Aims) ในวิชาทางด้านดนตรีของหลักสูตรออสเตรเลีย มีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้วิชาดนตรีจำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย (Australian Curriculum, 2012)

- 1) พัฒนาความมั่นใจในการคิดสร้างสรรค์ การคิดเชิงนวัตกรรม การคิดอย่างรอบคอบ ความสามารถเชิงทักษะระดับชำนาญ และมีความสามารถในการแสดงออกทางดนตรี
- 2) พัฒนาทักษะการประพันธ์ การแสดง การดนตรีสด การตอบสนองและการฟังดนตรีอย่าง ตระหนักรู้และเข้าใจวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติ
- 3) พัฒนาความรู้เชิงสุนทรียภาพ เคารพดนตรีและขนบประเพณีปฏิบัติดนตรีข้ามชุมชนโลก วัฒนธรรม และประเพณี
- 4) พัฒนาความเข้าใจดนตรีในฐานะสไตล์ศิลป์ซึ่งต้องอาศัยความรู้และทักษะในการศึกษาด้วย ตนเอง

ในส่วนของสถานภาพรายวิชาทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาออสเตรเลีย จากงานศึกษามาตรฐานหลักสูตรดนตรีศึกษาในระดับอุดมศึกษาของสุทิดา บุญโน (2562) นั้น ผลการศึกษาพบว่าประเทศออสเตรเลียเป็นประเทศที่มีความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรม (Pluralistic Society) ซึ่งภายในสังคมนั้นประกอบไปด้วยวัฒนธรรมจากผู้อพยพและวัฒนธรรมชนพื้นเมืองที่ยังคงความเป็นดั้งเดิม (Authentic) นอกจากนี้ยังพบประเด็นสำคัญด้านความเสียเปรียบทางวิทยาการทำให้ชนพื้นเมืองถูกผู้อพยพกดขี่ข่มเหงและลดทอนโอกาสทางสังคมมาหลายชั่วอายุคน หากแต่ในปัจจุบันสังคมออสเตรเลียได้เกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของชนพื้นเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณค่าทางวัฒนธรรมที่รวมถึงการจัดการศึกษาทางด้านดนตรีด้วย โดยในประเทศออสเตรเลียจึงให้ความสำคัญกับองค์ความรู้ดนตรีพื้นบ้านดั้งเดิมชาวอะบอริจิน (Aborigines) และชาวเกาะแห่งช่องแคบทอร์เรสควบคู่ไปกับการศึกษาดนตรีจากหลากหลายวัฒนธรรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรมของชนพื้นเมือง และวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการนิยามอัตลักษณ์ความเป็นออสเตรเลีย

ในด้านมาตรฐานผู้เรียน (The Australian Curriculum) ให้ความสำคัญกับการศึกษาความรู้ดนตรี พื้นบ้านอะบอริจินฯ โดยการกำหนดให้ผู้เรียนทุกชั้นปีต้องศึกษาควบคู่ไปกับดนตรีในชุมชนและดนตรี จากหลากหลายวัฒนธรรมไว้ในส่วนของคำอธิบายสาระวิชา (Content Description) เพื่อให้ผู้เรียน เข้าใจวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ดนตรีพื้นบ้าน และเพื่อส่งเสริมสมรรถนะความเข้าใจระหว่าง วัฒนธรรม ซึ่งเป็นสมรรถนะที่สำคัญต่อการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมที่มีความหลากหลาย

สำหรับมาตรฐานผู้สอน (AITSL) เป็นมาตรฐานกลางสำหรับครูทุกสาขาวิชา สาระดนตรีพื้นบ้านจึง ไม่ได้ปรากฏในมาตรฐานโดยตรง แต่กำหนดให้ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจในประวัติศาสตร์และ วัฒนธรรมตามสาขาวิชาของตน มาตรฐานผู้สอนของ AITSL จึงสอดคล้องกับสาระดนตรีพื้นบ้านใน มาตรฐานผู้เรียน นอกจากนี้มาตรฐานยังให้ความสำคัญกับทัศนคติของครูที่พึงมีต่อผู้เรียนชาวอะบอริ จิน ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจภูมิหลังของผู้เรียน มีกลยุทธ์ในการสอน และมีความเคารพในชน พื้นเมือง เพราะชาวอะบอริจินเป็นชาติพันธุ์ที่สังคมเจ็บปวดจากการถูกกระทำมาหลากหลายชั่ว อายุคน ผู้เรียนกลุ่มนี้จึงเป็นกลุ่มบอบบางที่ต้องการความเข้าใจเป็นพิเศษ

ในด้านมาตรฐานหลักสูตร (AQF) กำหนดผลการเรียนรู้บัณฑิตเอาไว้อย่างกว้าง สาระดนตรีพื้นบ้าน จึงไม่ปรากฏในทุกนัย ในส่วนของหลักสูตรดนตรีศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งซิดนีย์ เป็นหลักสูตรที่ถูก ออกแบบโดยพิจารณาถึงเงื่อนไขขององค์กรทางวิชาชีพ เพื่อสร้างครูดนตรีที่สอดคล้องกับมาตรฐาน ผู้สอนของ AITSL ในส่วนของสาระดนตรีพื้นบ้าน หลักสูตรกำหนดให้รายวิชาดนตรีพื้นบ้านอะบอริจิน ฯเป็นรายวิชาบังคับ เพื่อสร้างครูที่มีความรู้ดนตรีพื้นบ้านตามสาระที่กำหนดไว้ในมาตรฐานผู้เรียนของ รัฐนิวเซาท์เวลส์ (พัฒนาจากมาตรฐานผู้เรียน – The Australian

Curriculum) นอกจากนี้ หลักสูตร ยังปรากฏรายวิชาเชิงหลักการที่เชื่อมโยงสาระดนตรีพื้นฐานกับการศึกษา เพื่อให้บัณฑิตสามารถนำสาระดนตรีพื้นฐานไปออกแบบการเรียนรู้ได้จริง

1.4.3 ประเทศอังกฤษ (สหราชอาณาจักร)

ประเทศอังกฤษ เป็นส่วนหนึ่งของเครือสหราชอาณาจักร ซึ่งประกอบด้วยอังกฤษ (England) เวลส์ (Wales) สกอตแลนด์ (Scotland) และไอร์แลนด์เหนือ (North Ireland) และหากกล่าวถึงหลักสูตรแห่งชาติอังกฤษฉบับปี 2014 (The National Curriculum in England) เป็นหลักสูตรระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของอังกฤษที่บังคับใช้เฉพาะในโรงเรียนประจำท้องถิ่นและโรงเรียนรัฐบาลของประเทศอังกฤษ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ภายใต้หลักสูตรแห่งชาติดังกล่าว รัฐจึงต้องคำนึงถึงสภาพและความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญด้วย (Government of the United Kingdom, Department for Education, 2014)

หลักสูตรแห่งชาติอังกฤษประกอบด้วยกลุ่มวิชาจำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มวิชาแกน (Core Subjects) กลุ่มวิชาพื้นฐาน (Foundation Subjects) และกลุ่มวิชาสำคัญอื่น ๆ (Other Compulsory Subjects) แต่ละกลุ่มประกอบด้วยรายวิชาต่าง ๆ มีกำหนดช่วงชั้นการเรียนรู้หรือ คีย์สเตจ (Key Stages) ที่แตกต่างกัน โดยแต่ละคีย์สเตจครอบคลุมช่วงวัยของผู้เรียนดังนี้

ระดับประถมศึกษา (Primary Levels)

คีย์สเตจที่ 1 ครอบคลุมช่วงชั้นปีที่ 1 ถึงปีที่ 2

คีย์สเตจที่ 2 ครอบคลุมช่วงชั้นปีที่ 3 ถึงปีที่ 6

ระดับมัธยมศึกษา (Secondary Levels)

คีย์สเตจที่ 3 ครอบคลุมช่วงชั้นปีที่ 7 ถึงปีที่ 9

คีย์สเตจที่ 4 ครอบคลุมช่วงชั้นปีที่ 10 ถึงปีที่ 11

ในคีย์สเตจที่ 1 ถึง 3 และเป็นวิชาเลือกในคีย์สเตจที่ 4 การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาวิชาดนตรีในคีย์สเตจ ภาคบังคับเป็นหลัก ประกอบด้วย 1) เป้าหมายการเรียนรู้ (Aims) เป็นผลการเรียนรู้ภาพรวมของ การศึกษาดนตรีภาคบังคับและ 2) สาระวิชาดนตรี (Subject Content) เป็นผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในแต่ละช่วงชั้นการเรียนรู้ ซึ่งมีการกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้วิชาดนตรีในหลักสูตรแห่งชาติอังกฤษมีจำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย (Government of the United Kingdom, Department for Education, 2014)

1) แสดง ฟัง ทบทวนและประเมินค่าดนตรีต่างยุคสมัยต่าง ประเภท รูปแบบและ ประเพณี ใน ผลงานของนักประพันธ์และนักดนตรีที่มีชื่อเสียง

2) ร้องเพลง ใช้เสียงของตัวเอง สร้างและประพันธ์เพลงด้วยตัวเองหรือร่วมกับผู้อื่น มี โอกาส ที่จะได้เรียนรู้เครื่องดนตรี ใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม และมีโอกาสพัฒนาไปสู่ความเป็นเลิศทาง ดนตรี

3) เข้าใจและเสาะหาจุดประสงค์ที่ดนตรีถูกสร้างและการสื่ออารมณ์ของดนตรี จากการ เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของระดับเสียง ระยะเวลาของเสียง ความเข้มเสียง อัตราเร่งของ จังหวะ ลักษณะหรือสีสันทันของเสียง รูปพรรณของเสียง โครงสร้างดนตรี และ โน้ตดนตรีที่เหมาะสม

เป้าหมายข้อที่ 1 ให้ความสำคัญกับทักษะและความรู้ทางดนตรีซึ่งแสดงผ่าน ข้อความ ดังต่อไปนี้ คำว่า “แสดง” และ “ฟัง” บ่งชี้ถึงการแสดงทักษะดนตรี (เช่น การร้องเพลง การ เล่น เครื่องดนตรี เป็นต้น) คำว่า “ทบทวนและประเมินค่า” บ่งชี้ถึงความรู้ดนตรี (เช่น การวิเคราะห์ องค์ประกอบดนตรี เป็นต้น) โดยการศึกษาทักษะและความรู้ดังกล่าวต้องครอบคลุมดนตรีจาก หลากหลายยุคสมัย หลากหลายประเภท หลากหลายรูปแบบและประเพณี ตัวดนตรีที่นำมาศึกษาต้อง มีคุณภาพและเป็นที่รู้จัก ดังนั้น เป้าหมายข้อนี้ไม่เพียงแต่กำหนดทักษะและความรู้ดนตรีที่ผู้เรียนต้อง ศึกษาเท่านั้น แต่ยังกำหนดขอบเขตของเนื้อหาเพื่อให้ครูตระหนักถึงความเหมาะสมของดนตรีที่นำมา จัดการเรียนรู้อีกด้วย

เป้าหมายข้อที่ 2 ให้ความสำคัญกับทักษะทางดนตรี ประกอบด้วย การร้องเพลง การ ประพันธ์ การเล่นเครื่องดนตรี และการใช้เทคโนโลยีดนตรี ส่วนเป้าหมายข้อที่ 3 ให้ความสำคัญ กับ ความรู้ทางดนตรีโดยเฉพาะความรู้เชิงทฤษฎี ประกอบด้วย ระดับเสียง ระยะเวลาของเสียง ความ เข้ม เสียง อัตราเร่งของจังหวะ ลักษณะหรือสีสันทันของเสียง รูปพรรณของเสียง โครงสร้างดนตรี ดังนั้น เป้าหมายข้อที่ 2 และ 3 จึงเป็นส่วนที่แสดงรูปแบบทักษะและทฤษฎีดนตรีที่จะเกิดขึ้นในหลักสูตร

เมื่อพิจารณาเป้าหมายการเรียนรู้ทั้งหมดโดยรวมพบว่าเป้าหมายข้อที่ 1 เป็น เป้าหมายหลัก สำคัญที่บูรณาการทักษะและความรู้ทางดนตรี พร้อมทั้งกำหนดขอบเขตของการเรียนรู้ ที่ครอบคลุม ความหลากหลายทางดนตรี โดยเป้าหมายข้อที่ 2 จะแสดงรายละเอียดในทักษะดนตรี และเป้าหมาย ข้อที่ 3 จะแสดงรายละเอียดในทฤษฎีดนตรี อย่างไรก็ตาม ถึงแม้เป้าหมายการเรียนรู้จะ แยกเนื้อหาและ ทักษะทางดนตรีออกจากกัน แต่ในเชิงปฏิบัติจริง การเรียนรู้ทักษะกับความรู้อาจ เกิดขึ้นพร้อมกันไม่ สามารถแยกออกจากกันได้ ความรู้และทักษะที่ปรากฏในเป้าหมายการเรียนรู้จะ ถูกนำไปกำหนดเป็น ผลการเรียนรู้เชิงพัฒนาการที่เหมาะสมกับผู้เรียนศิษย์แตกต่าง ๆ ในสาระวิชา ดนตรี

1.4.4 ประเทศมาเลเซีย

จากการศึกษางานเขียนของ ตัน ซูย เบ็ง (Tan Sooi Beng) ศาสตราจารย์ทางด้าน มานุษยวิทยาดนตรี (Ethnomusicology) แห่ง University Sains Malaysia ได้กล่าวถึงเรื่องแนวคิด การจัดการเรียนรู้พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาในหลักสูตรดนตรีศึกษามาเลเซีย โดยมีตอนหนึ่งที่กล่าวถึง

ภาพรวมและขอบเขตของหลักสูตรการจัดการศึกษาดนตรีในประเทศมาเลเซียว่า ดนตรีศึกษา (Music Education) นั้นมีสถานะเป็นวิชาในหลักสูตรแกนกลางของชาติ และมีการจัดการเรียนรู้แบบบังคับเรียนในระดับประถมศึกษา (อายุ 7–12 ปี) และมีสถานะเป็นวิชาเลือกในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (อายุ 13–15 ปี) และมัธยมศึกษาตอนปลาย (อายุ 16–17 ปี) โดยโรงเรียนทุกแห่งมีหลักสูตร หนังสือเรียน และสื่อการเรียนการสอนที่จัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งการศึกษาดนตรีในประเทศมาเลเซีย นั้น เมื่อพิจารณาแล้วจะพบว่ามีความคล้ายคลึงอยู่บ้างบางประการกับระบบการศึกษาดนตรีของหลายประเทศกลุ่มอาเซียน เช่น ไทย ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย กล่าวคือ ดนตรีเป็นวิชาบังคับในระดับประถมศึกษา และในขณะเดียวกันชั้นเรียนดนตรีสามารถเรียนเป็นทางเลือกในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ เนื่องจากการศึกษาเป็นศูนย์กลาง โรงเรียนภาครัฐทุกแห่งจึงมีหลักสูตรร่วมกันดนตรีกลายเป็นวิชาภายในหลักสูตรครั้งแรกในระดับประถมศึกษาในปี 1982

ต่อมาในปี 1994 เมื่อหลักสูตรได้รับการปรับปรุง พื้นฐานและรูปแบบของดนตรีมาเลเซียบางรูปแบบได้ถูกนำมารวมในหลักสูตรใหม่ และในขณะเดียวกันหลักสูตรใหม่นี้ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และความเป็นปกติวิสัย รวมทั้งให้ความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์และเนื้อหา (Ministry of Education, 1993 cited in Tan Sooi Beng, 2008) และต่อมาในปี 1996 วิชาดนตรีศึกษาได้รับการนำมาใช้เป็นวิชาในโรงเรียนมัธยมกลุ่มนำร่องจำนวน 20 แห่งในมาเลเซีย เพื่อพัฒนาต่อไปในปี 1997 ซึ่งโครงการนำร่องดังกล่าวได้รับการพัฒนาต่อ โดยขยายไปยังกลุ่มโรงเรียนที่แตกต่างออกไป เช่น โรงเรียนประจำ เป็นต้น อีกทั้งในโครงการดังกล่าวยังมีการจัดหาเครื่องดนตรีโดยกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย

สาระหลักสูตรดนตรีแบ่งออกเป็นส่วนต่าง ๆ ดังนี้

- ทฤษฎีพื้นฐานและองค์ประกอบของรูปแบบบทเพลง โดยนักเรียนจะเรียนรู้องค์ประกอบต่าง ๆ ของดนตรี เช่น อัตรารวดเร็ว, ทำนอง, ขนาด, ระดับเสียง, ความดังเบา และรูปแบบทำนอง โดยระดับความยากง่ายในเนื้อหาด้านทฤษฎีพื้นฐานจะมีการเพิ่มระดับขึ้นทุกปีในลักษณะหลักสูตรแบบขดเกลียว

- สนุกสนานและการชื่นชมดนตรี โดยเน้นดนตรีในวัฒนธรรมมาเลเซีย ดนตรีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และดนตรีเอเซีย รวมถึงดนตรีตะวันตก ตลอดจนชีวิตและผลงานของคีตกวีชาวตะวันตกที่มีชื่อเสียงจำนวนหนึ่ง

- ทักษะการแสดงและการปฏิบัติดนตรี โดยมุ่งเน้นการปฏิบัติบนเครื่องดนตรีแบบฉบับวัฒนธรรมมาเลเซียและแบบตะวันตกที่คัดเฉพาะ

ต่อมาในปี 2010 มีการปรับปรุงหลักสูตรแกนกลางของชาติ (KBSR) ที่มีอยู่ และเพื่อเตรียมให้นักเรียนได้รับความรู้ด้านการศึกษาดนตรีมากขึ้น ได้มีการนำระบบหลักสูตรใหม่คือ หลักสูตรมาตรฐานดนตรีโลกสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา (Kurikulum Standard Sekolah Rendah, KSSR)

มาใช้งานสำหรับจัดการเรียนรู้ (KSSR, 2010 Cited in Wong and Chiu, 2017) โดยเนื้อหาหลักสูตรดนตรีในโรงเรียนประถมศึกษาในมาเลเซียในปัจจุบันมี 4 ด้าน คือ การหัดรู้ค่าทางด้านความงาม การรับรู้ทางด้านความงาม การแสดงออกเชิงสร้างสรรค์ และประสบการณ์ด้านดนตรี (Mubin Md Nor, 2011 Cited in Wong and Chiu, 2017) โดยเนื้อหาแต่ละด้านเหล่านี้อาศัย 3 หลักสูตรโมดูล คือ โมดูลประสบการณ์ทางดนตรี โมดูลการผลิตสร้างสรรค์และประพันธ์เพลง และโมดูลการชื่นชมและทราบบ้างในดนตรี โดยทั่วไปนักเรียนจะเริ่มเรียนเมื่ออายุ 7 ขวบ และใช้เวลา 6 ปีในการเรียนดนตรี (Official Malaysia Ministry of Education, 2016 Cited in Wong and Chiu, 2017) จากเว็บไซต์ของกระทรวงศึกษาธิการมาเลเซีย (2016) โครงการศึกษาดนตรีประถมศึกษาในมาเลเซียมี 2 ระดับ คือ ระดับที่ 1 ประกอบด้วย ปีที่ 1-3 ตามด้วย ระดับที่ 2 ประกอบด้วย ปีที่ 4-6 การศึกษาดนตรีเป็นหนึ่งในวิชาบังคับสำหรับทั้งสองระดับ สำหรับนักเรียนระดับ 1 การร้องเพลงเป็นประเด็นหลัก สำหรับนักเรียนระดับ 2 มีการสอนสัญลักษณ์ดนตรีที่เรียบง่ายเพื่อวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้การเล่นเครื่องดนตรี (Wong and Chiu, 2017)

สำหรับในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หลักสูตรดนตรีมีการเน้นเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเน้นความรู้เกี่ยวกับดนตรีและวัฒนธรรมประเพณีของมาเลเซียและประเทศอื่น ๆ มากยิ่งขึ้น โดยวัตถุประสงค์ของหลักสูตรนี้ได้แก่ การเพิ่มระดับความรู้เกี่ยวกับดนตรีและวัฒนธรรมดั้งเดิมผ่านดนตรีในวัฒนธรรมและรวมทั้งดนตรีของวัฒนธรรมอื่น ๆ การกำหนดลักษณะพิเศษของดนตรีดั้งเดิมและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรี การหารือเกี่ยวกับองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีดั้งเดิมของวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น และการศึกษาและเปรียบเทียบดนตรีหลากหลายประเภทของวัฒนธรรมมาเลเซียกับดนตรีของประเทศอื่น ๆ (Tan Sooi Beng, 2008)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตอนที่ 2 การสอนที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (Culturally Responsive Teaching: CRT)

2.1 ความเป็นมา ความสำคัญ และแนวคิดทฤษฎีการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ

คำว่า การสอนแบบมุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ มาจากคำว่า Culturally Responsive Teaching ถือเป็นคำที่ใหม่ในประเทศไทยทั้งในเชิงภาษา แนวคิด และปฏิบัติการ ซึ่งคำนี้ถูกแปลและกล่าวถึงโดย วิจารณ์ พานิช (2558) มีการถอดคำและความหมายว่า เป็นการเรียนการสอนรูปแบบหนึ่งที่มุ่งเน้นการใช้ประสบการณ์ทางวัฒนธรรมแต่หนหลังของตนมาสะท้อนคิด เพื่อเป็นเส้นทางสู่การเรียนรู้วัฒนธรรมในสังคม เข้าใจเรื่องความเหมือนและแตกต่างทางวัฒนธรรม ตลอดจนความเท่าเทียมในสังคม เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (วิจารณ์ พานิช, 2558) ซึ่งคำ

กล่าวที่ยกมานี้เป็นความหมายเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งหากย้อนไปทำความเข้าใจที่มาและความสำคัญของแนวคิดนี้ตั้งแต่ต้นกำเนิดจะสามารถทำให้เข้าใจได้มากยิ่งขึ้น

การเรียนการสอนแบบ CRT มีต้นกำเนิดร่วมมาจากแนวคิดการจัดการเรียนรู้ทางพหุวัฒนธรรมศึกษา (Multicultural Education) ภายในประเทศสหรัฐอเมริกา จากกระแสพหุวัฒนธรรมนิยมที่เด่นชัดและการปฏิรูปการศึกษาชาติจากเหตุการณ์การเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ทางชาติพันธุ์เมื่อราวศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ซึ่งยังมีชื่อเรียกแนวคิดการจัดการเรียนรู้ในลักษณะนี้อีกหลากหลายคำนอกจาก CRT เช่น “*Culturally Responsive Education*” “*Culturally Relevant Pedagogy*” “*Culturally Responsive Instruction*” เป็นต้น ในส่วนของความหมายและมูลเหตุที่มาของการจัดการศึกษาแบบ CRT นั้น เริ่มปรากฏร่องรอยเด่นชัดตั้งแต่ทศวรรษ 1980 เรื่อยมา โดยงานศึกษาที่สำคัญชิ้นหนึ่งทางด้านนี้เกิดขึ้นในปี 1994 โดย กลอเรีย แลตสัน บิลลิงส์ (Gloria Ladson-Billings) ที่ทำงานศึกษาโดยใช้วิธีการสังเกตการณ์ (Observation) ในโรงเรียนทั่วไปของประเทศสหรัฐอเมริกา กำหนดสังเกตการณ์ในห้องเรียนของครูชาวผิวสีและครูผิวขาวในโรงเรียนนี้ ซึ่งประชากรนักเรียนทั้งหลายเป็นชาติพันธุ์อัฟริกัน-อเมริกัน และ อเมริกัน ซึ่งจากการศึกษาดังกล่าวทำให้สังเกตพบการสอนที่สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จผลตามเป้าหมายของหลักสูตรโรงเรียน จากนั้น บิลลิงส์ ได้ออกแบบแนวทางการสอนใหม่โดยมีต้นแบบจากที่ได้สังเกตการณ์ ซึ่งเป็นการสอนที่มุ่งเน้นประสบการณ์ทางวัฒนธรรมมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ และยังระบุอีกด้วยว่าแนวทางการสอนรูปแบบนี้ที่เป็นมากกว่าการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จทางด้านวิชาการตามวัตถุประสงค์ หากแต่ยังเป็นรูปแบบการเรียนการสอนที่ช่วยพัฒนาความเปิดกว้างให้ผู้เรียนเข้าใจและยอมรับในอัตลักษณ์ส่วนบุคคลได้อย่างดีผ่านหลักสำคัญทั้ง 3 ประการคือ 1) พัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรม (Cultural Competency) 2) พัฒนาจิตสำนึกเชิงวิพากษ์ (Critical Consciousness) และ 3) พัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ (Academic Achievement) ในขณะเดียวกันการเรียนการสอนรูปแบบวิธีนี้ยังมีการเน้นมุมมองเชิงวิพากษ์ (Critical Perspective) คือการตั้งคำถามท้าทายกับความรู้ความเชื่อที่มีอยู่ ผ่านประสบการณ์และภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้เรียน เพื่อนำเข้าสู่ความรู้หรือทางออกใหม่ ๆ ของความรู้ ซึ่งถือเป็นการท้าทายรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่มีอยู่เดิมในโรงเรียนซึ่งอาจละเลยความสำคัญในเรื่องของอคติทางชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ และวัฒนธรรม ให้มีพัฒนาการในเชิงบวกมากขึ้น โดย บิลลิงส์ เรียนการเรียนการสอนรูปแบบนี้ว่า “*Culturally Relevant Pedagogy*” (Ladson-Billings, 1995 cited in Fleischaker, 2021)

ต่อมาในปี 2000 เจนีวา เกย์ (Geneva Gay) ได้พัฒนารอบแนวคิดการสอนแบบ CRT ขึ้นมา และได้รับความนิยมอย่างยิ่งในวงการศึกษาศาสตร์ และศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาด้วย โดย เกย์ ได้พัฒนารอบแนวคิดการสอนนี้ขึ้นจากการใช้ความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่ม

ความสำเร็จทางวิชาการหรือการจัดการเรียนรู้ในห้องเรียน โดยลักษณะเด่นของกรอบแนวคิดนี้ของ เกย์ คือ 1) การยอมรับความเป็นวัฒนธรรมนั้น ๆ แม้จะมีที่มาและรายละเอียดความสัมพันธ์ที่แตกต่างกัน 2) การรองรับและเข้าใจภูมิหลังของผู้เรียน 3) การเชื่อมโยงความแตกต่างของบริบทบ้าน และโรงเรียนให้ผู้เรียนเข้าใจและไม่รู้สึกแตกแยก 4) การใช้กลยุทธ์การสอนที่หลากหลาย 5) การสอนให้นักเรียนรู้จักและมีความภาคภูมิใจต่ออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของตนเอง และ 6) การบูรณาการรวมเอาทรัพยากรความรู้ทางวัฒนธรรมเข้ากับการเรียนการสอนทุกวิชา ซึ่งสุดท้ายแล้วอาจสรุปได้ว่าการสอนที่ตอบสนองทางวัฒนธรรม หรือ CRT คือรูปแบบการสอนที่เน้นการสอนในห้องเรียนที่คำนึงถึงประเด็นทางวัฒนธรรมหลายเชื้อชาติอย่างมีหลักการและรูปแบบ ซึ่งมุ่งผลสัมฤทธิ์นอกจากในด้านความสำเร็จทางการศึกษาแล้ว ยังเน้นเรื่องการเข้าใจและยอมรับต่อความแตกต่างหลากหลาย และ มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ต่อความรู้ความเชื่อตลอดจนความเป็นจริงทางสังคม (Gay, 2000)

อีกประการหนึ่งที่ถือเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการเรียนการสอนแบบ CRT ก็คืออิทธิพลจากแนวคิดทฤษฎีวิพากษ์ทางการศึกษา (Critical Theory in Education) ซึ่งว่าด้วยแนวคิดสายสกุลหลังสมัยใหม่ (Postmodern) อันนำมาซึ่งการปฏิรูปการศึกษาแบบดั้งเดิมโดยทฤษฎีการศึกษาเชิงวิพากษ์นี้เกิดจากการปะทะกันของทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) ที่มีรากฐานคือความปะทะประสานจนไปถึงการขัดแย้ง (ได้รับอิทธิพลจากสำนักคิดสาย Marxism) การถกเถียงด้วยวิชาวิธีตลอดจนการก่อสร้างทางความคิดต่าง ๆ และการศึกษา (Education) ซึ่งควรรวมเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการศึกษาในเชิงปฏิบัติการ (Praxis-Education) มีจุดหมายในการเสริมสร้างเจตจำนงแห่งอิสระภาพและความรู้ ตลอดจนผูกโยงความรู้กับอำนาจ (Power) สู่ปฏิบัติการสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อหลุดพ้นจากภาวะการบังคับหรือครอบงำให้คิดโดยไม่รู้ตัว (ศิวัรักษ์ ศิวารมย์, 2551; White et al., 2014) ซึ่งในทาง CRT ได้รับอิทธิพลมาจากทฤษฎีนี้เช่นกัน เนื่องจากอีกประการหนึ่งนั้น ทฤษฎีเชิงวิพากษ์โดยดั้งเดิมแล้วสนใจเรื่องวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากวัฒนธรรมนั้นถือเป็นสิ่งที่มีบทบาทหลักในการครอบงำทางความคิดและสามัญสำนึกที่ดีความกับอยู่ในชีวิตประจำวันนั่นเอง ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของ CRT ที่ว่าด้วยการเข้าใจและยอมรับต่อความแตกต่างหลากหลาย และ มีทักษะการคิดเชิงวิพากษ์และท้าทายต่อความรู้ความเชื่อที่มีอยู่ในสังคมตลอดจนความเป็นจริงทางสังคมนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม เรื่องราวของ CRT ที่ได้ยกมาข้างต้นเป็นภาพรวมที่เกิดในบริบทประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความโดดเด่นอย่างเห็นได้ชัดในเรื่องของความหลากหลายทางชาติพันธุ์ทั้งในเชิงประจักษ์ และในเชิงนโยบายทางการเมือง ซึ่งอาจสามารถนำมาเป็นมุมมองหนึ่งในการประกอบการพิจารณาสังคมไทยในเชิงการศึกษาได้

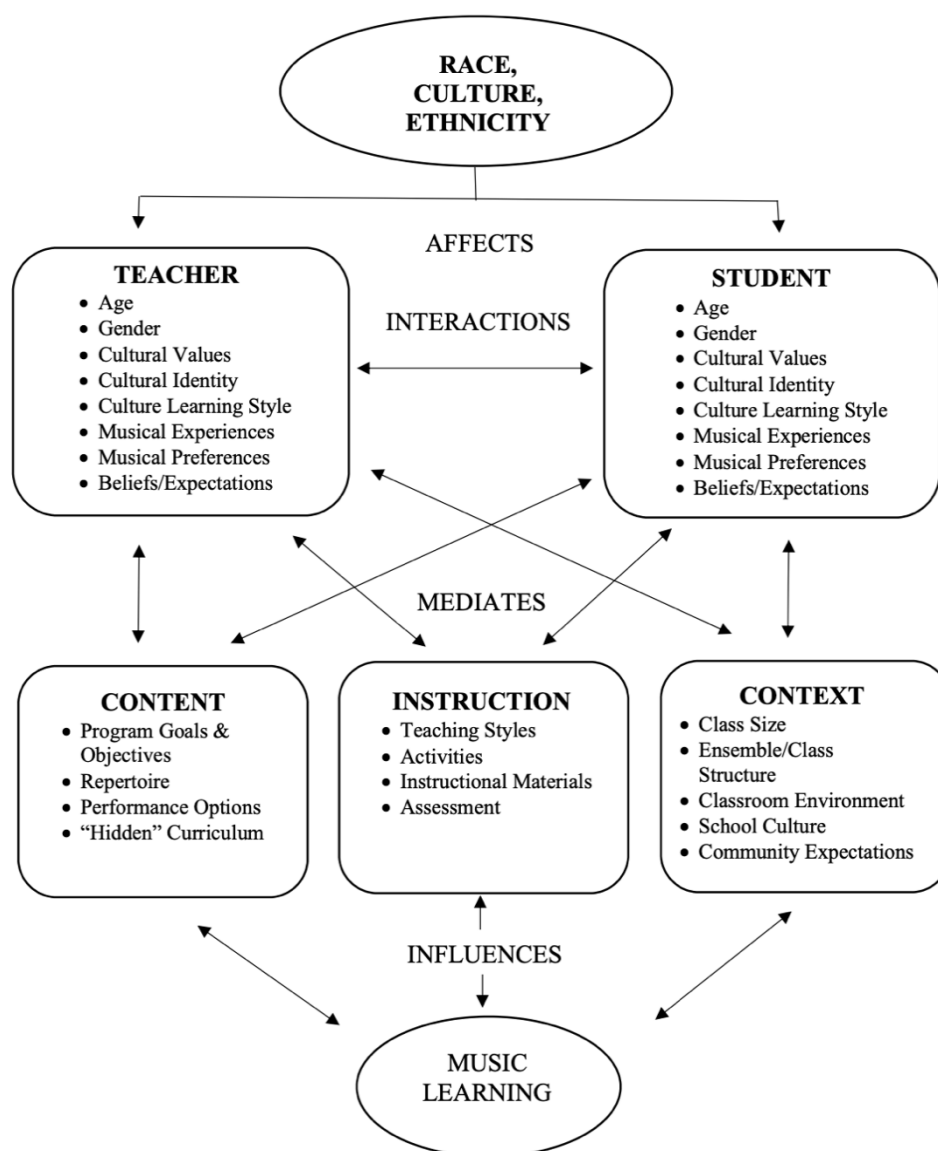
2.2 การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญในสาขาดนตรีศึกษา (Culturally Responsive Music Education: CRME)

การจัดการเรียนการสอนตามแนวทาง CRT ที่ได้กล่าวถึงไปข้างต้นนั้นได้เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา ซึ่งในทางดนตรีศึกษาก็ได้รับอิทธิพลจากกระแสการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบดังกล่าวเช่นกัน เรื่องนี้มีความเชื่อมโยงกับการปฏิรูปการศึกษาที่กำเนิดมาจากระเบิดการเรียกร้องสิทธิด้านต่าง ๆ ในสังคมด้วยนั่นเอง ดังที่ได้กล่าวไว้ในส่วนต้นของการทบทวนวรรณกรรมเรื่องความเป็นมาของแนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม โดย CRT นั้นถูกนำมาใช้เป็นแนวคิดหนึ่งที่ทำให้ออกแบบการจัดการเรียนการสอนทางด้านดนตรีศึกษา เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานตลอดจนนำมาใช้เป็นกรอบโมทัศน์หนึ่งในการพัฒนาครูผู้สอนดนตรีและนักดนตรีศึกษาก่อนประจำการ (Pre-service Teacher) ตลอดจนในประจำการ (In-service Teacher) เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อสภาพสังคมที่ซับซ้อนไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม (McKoy et al.,) ซึ่งวิชาดนตรีเป็นวิชาที่ว่าด้วยการเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเติมเต็มความรู้สำหรับการจัดการเรียนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพอย่างสร้างสรรค์ ก้าวข้ามอคติทางวัฒนธรรม ชาติพันธุ์ ภาษา ซึ่งเป็นปัญหาความรุนแรงที่เกิดขึ้นมาเป็นระยะยาวในสังคม นอกจากนี้ในตอนแรกเริ่มนั้นการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมในสาขาดนตรีศึกษาถูกขับเคลื่อนโดยแนวคิดและรูปแบบการปฏิบัติทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการศึกษาเนื้อหาดนตรีที่มีวัฒนธรรมดนตรีที่แตกต่างหลากหลาย ทว่าการเรียนการสอนดังกล่าวกลับไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าที่ควร กล่าวคือการเรียนรู้เนื้อหาที่หลากหลายเปรียบเสมือนการท่องเทียวไปในที่ต่าง ๆ เปิดประสบการณ์ทางดนตรี เกิดความรู้และประสบการณ์ทางดนตรีที่หลากหลายจริง แต่การก้าวไปถึงลำดับขั้นของการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมในขั้นสูงกลับไม่ประสบความสำเร็จจากการเรียนการสอนแบบพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา พบช่องว่างระหว่างเรื่องเนื้อหา (Content) และเรื่องของบริบท (Context) ขนาดใหญ่ของความรู้และทักษะที่จำเป็นของผู้เรียน หรือกล่าวโดยง่ายว่า เรียนรู้เพียงอย่างเดียวแต่ไม่ถึงขั้นตระหนักรู้นั่นเอง ซึ่งภายในงานวิจัยระดับปริญญาเอกที่ศึกษาทางด้านการพัฒนารอบการสอนดนตรีแบบ CRT ของ เร เชล ลินน์ ฟลินเชเกอร์ (Rachael Lynn Fleischaker) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ CRME ว่าเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อเชื่อมต่อช่องว่างดังกล่าว เพื่อการเรียนการสอนทางด้านดนตรีที่ก้าวไปไกลกว่าการเรียนรู้แบบการท่องเทียวชมวัฒนธรรม ท่องจำเครื่องดนตรีประเภทดนตรี หากแต่ CRME มุ่งเน้นการพัฒนาทั้งผู้เรียนผู้สอนให้เข้าใจและพร้อมต่อการเผชิญหน้าทางวัฒนธรรมต่าง ๆ อีกทั้งปิดช่องว่างเชื่อมระหว่างความรู้และบริบทที่อยู่รอบความรู้นั้นอีกด้วย (Fleischaker, 2021)

จากงานศึกษาของ แอ็บบี้ บัทเลอร์ ร่วมกับ วิกกี แอล ลินด์ และ คอนสแตนซ์ แอล แมคคอย (Abby Butler, Vicky L. Lind และ Constance L. McKoy) ในปี 2007 ว่าด้วยเรื่องของ

การจัดทำกรอบแนวคิดการสอนดนตรีที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญของครูดนตรีและนักดนตรีศึกษาที่เรียกว่า Culturally Responsive Music Education หรือ CRME โดยทำการพัฒนาต่อยอดจากแบบจำลองแนวคิดทฤษฎีการสอนที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ หรือ CRT ที่พัฒนาขึ้นในด้านการศึกษาดโดยตรงของ แลดสัน บิลลิงส์ (Ladson-Billings) และ เจนีวา เกย์ (Geneva Gay) ด้วย ซึ่งกรอบที่พัฒนาขึ้นมุ่งเน้นการตระหนักรู้ถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมร่วมเข้ากับการฝึกสอนเนื้อหาพื้นฐาน โดยเชื่อมโยงกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ซึ่งมีรายละเอียดต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องคำนึงถึงตามแผนภาพดังนี้

ภาพ 2 กรอบแนวคิดการสอนดนตรีที่เน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ

(Butler et al., 2007)

หากพิจารณารอบแนวคิดดังกล่าวจะพบว่าการกล่าวถึงประเด็นหลักคือเรื่องของเชื้อชาติ (Race) วัฒนธรรม (Culture) และชาติพันธุ์ (Ethnicity) ที่ส่งผลกระทบต่อตัวแปรในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ต้นจนถึงปลายทางคือการเรียนรู้ดนตรี โดยมีการแบ่งประเด็นสำคัญออกเป็นประเด็นย่อยด้วยกัน 5 ด้านซึ่งแต่ละด้านจะระบุถึงสิ่งที่ต้องตระหนักและคำนึงถึงเสมอในการจัดการเรียนรู้แบบ CRME รายละเอียดต่าง ๆ จะสามารถแจกแจงได้ดังนี้ (Butler et al., 2007)

1. ด้านผู้สอน (Teacher): ผู้สอนถือเป็นตัวแปรหลักสำคัญตัวหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนแบบ CRME ซึ่งในการเรียนการสอนนั้นจำเป็นต้องอาศัยผู้สอนที่มีคุณสมบัติสำคัญเพื่อให้มีประสิทธิภาพและเข้ามามีส่วนในการจัดการเรียนการสอนแบบ CRME อย่างแท้จริง จากงานเขียนเรื่องการเตรียมความพร้อมครูผู้สอนที่เข้าใจการเรียนการสอนแบบมุ่งเน้นวัฒนธรรมของ อานา มาริอา วิลเลกัส และ ทามารา ลูคัส (Ana María Villegas and Tamara Lucas) ได้ระบุคุณลักษณะของผู้สอนที่พร้อมในการเรียนการสอนแบบเน้นวัฒนธรรมไว้ 6 ข้อด้วยกัน คือ (1) ผู้สอนจำเป็นต้องมีจิตสำนึกทางสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ ต้องสามารถยอมรับว่ามีหลากหลายวิธีการในการรับรู้ความเป็นจริง (2) มีมุมมองที่เปิดกว้างและทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวผู้เรียนจากภูมิหลังที่หลากหลาย ก้าวข้ามมุมมองเรื่องความแตกต่าง หรือมองว่าเป็นปัญหาที่ต้องเอาชนะเหนือความแตกต่างอื่น (3) ผู้สอนควรเชื่อมั่นตนเองและสนับสนุนให้ตนเองมีความรับผิดชอบ ตลอดจนแนวคิดการนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้ด้วยตัวผู้สอนเองเป็นอันดับแรก (4) ควรทำความเข้าใจว่าผู้เรียนสามารถรับรู้ในหลาย ๆ ด้านและทับซ้อนกันได้ (5) เข้าใจตัวตนอัตลักษณ์ของผู้เรียนอย่างแท้จริง และ (6) ใช้ความรู้พื้นฐานเหล่านี้สำหรับออกแบบการสอนที่สร้างขึ้นจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้วหรือมีประสบการณ์ ขณะเดียวกันก็ต้องจัดการเรียนการสอนที่นำพาพวกเขาออกไปนอกเหนือจากสิ่งที่คุ้นเคย หรือความรู้แบบศูนย์กลาง (Villegas & Lucas, 2002)

2. ด้านผู้เรียน (Student): สำหรับการจัดการเรียนการสอนทางด้านวัฒนธรรมนั้น การทำความเข้าใจและรู้จักผู้เรียนถือเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอนควรปฏิบัติ เนื่องจากประเด็นดังกล่าวสามารถส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนดนตรีได้โดยตรง พิจารณาจากงานของ เลอบล็องก์ (Leblanc) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยและตัวแปรที่ส่งผลต่อความชื่นชอบดนตรี ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเรื่องของ เพศชาติพันธุ์ เชื้อชาติ และอายุ มีผลต่อการชื่นชอบดนตรี (Leblanc, 1987 cited in Butler et al., 2007) และนอกเหนือจากปัจจัยตัวอย่างที่ได้กล่าวถึง สิ่งที่เราควรคำนึงถึงอย่างยิ่งอีกสิ่งหนึ่งคือ รูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ความชอบ และอัตลักษณ์ของผู้เรียน เพื่อที่จะสามารถนำมาซึ่งความรู้แก่ผู้เรียน ซึ่งความรู้นั้นก็จะสามารถเอื้อต่อการพัฒนาและออกแบบประสบการณ์ทางด้านดนตรีของปัจเจกบุคคล สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องที่ต้องตระหนักถึงอย่างยิ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการพัฒนาด้านอัตลักษณ์ให้ผู้เรียนรู้จักตัวตนและคุณค่าของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ดนตรีที่ดีได้ในอนาคต

3. ด้านเนื้อหาการเรียนรู้ (Content): ความสำคัญของเนื้อหานั้นเป็นอีกหนึ่งตัวแปรที่มีความสำคัญ เนื่องจากหลักสูตร รายวิชา ตลอดจนกิจกรรมภายในชั้นเรียนเป็นสิ่งที่ต้องออกแบบให้เหมาะสมกับสภาพการเรียนรู้และนิเวศของชั้นเรียน สิ่งเหล่านี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อนในการเรียนการสอนเชิงวัฒนธรรมอย่างเช่นวิชาดนตรี ต้องอาศัยการวางแผนการออกแบบเนื้อหาในหลักสูตรอย่างมีที่มาที่ไป สำหรับ CRME ควรคำนึงถึงเรื่องประเด็นหลักกว่าด้วย ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม

เนื้อหาต่าง ๆ ควรยึดต่อประชากรของชั้นเรียนด้วย กล่าวคือ ในชั้นเรียนคนตรีอาจเป็นเรื่องต้องห้ามสำหรับผู้เรียนที่มีความเชื่อทางศาสนาเรื่องดนตรีเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับเขาเหล่านั้นเป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหลักสูตรและเนื้อหาในหลักสูตรต้องการการออกแบบโดยผู้สอนที่เข้าใจผู้เรียนและบริบทชั้นเรียนเป็นอย่างดี เพราะท้ายที่สุดแล้วหลักสูตรจะเปรียบเสมือนแผนที่ชี้แนะว่าจะสอนอะไรและสอนอย่างไรเพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์ปลายทางตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้ (Butler et al., 2007) ในทางการศึกษาทั่วไป เจนีวา เกย์ (Geneva Gay) ยังได้เสนอข้อแนะนำสำหรับการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายเพื่อตอบสนองต่อประชากรผู้เรียนที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมไว้ด้วยกัน 3 ประการคือ 1) นำเนื้อหาที่ประกอบด้วยประเด็นเชิงพหุวัฒนธรรมมาใช้ในการเรียนการสอนเป็นหลัก 2) มุ่งเน้นกระทำการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่มีความแตกต่างมาจากทุกวัฒนธรรม และ 3) ใช้ประเด็นด้านพหุวัฒนธรรมในการจัดการเรียนการสอนในทุก ๆ รายวิชาในลักษณะผสมผสานประเด็นทางวัฒนธรรมกับเนื้อหาเชิงวิชาการของวิชานั้น ๆ (Gay, 1994 cited in Butler et al., 2007)

4. ด้านการเรียนการสอน (Instruction): การเรียนการสอนถือเป็นหัวใจสำคัญหนึ่งของการการศึกษากว่าได้ ซึ่งการเรียนการสอนนั้นมีมากมายหลากหลายรูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบัน การเลือกแนวทางหรือวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนนั้นถือเป็นสิ่งที่ความต้องตระหนักและทำให้สำเร็จ เพราะเหตุว่าผู้สอนเองไม่สามารถทราบได้เลยว่าการเรียนการสอนแบบที่เราเลือกสร้างมาหรือออกแบบมานั้นสามารถใช้ได้อย่างยั่งยืนหรือไม่ เนื่องจากปัจจุบันผู้เรียนมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติมากยิ่งขึ้น ผู้สอนจึงเป็นผู้ที่ต้องรู้เท่าทันสภาพการณ์ในสังคมเป็นอย่างดี และการออกแบบการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายเชิงวิธีการสอนและเชิงเนื้อหาการสอนนั้นอาจเกิดผลดีต่อผู้เรียนได้อีกด้วย เพราะการจำกัดวิธีการและเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนที่จำเพาะเจาะจงอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นที่ตั้งสุดท้าย อาจไม่เหมาะกับผู้เรียนทุกคนและทุกช่วงวัยได้

5. ด้านบริบท (Context): บริบทถือเป็นประเด็นสำคัญที่ควรคำนึงถึงและทำทนายอย่าง ยิ่งอย่างยิ่งสำหรับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นหรือเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เรื่องของความแตกต่างทางวัฒนธรรมนั้นไม่ความถูกมองข้ามและละเลย หากแต่ควรที่จะทำความเข้าใจไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างระดับใดตัวบุคคลเช่นผู้สอนและผู้เรียน หรือระดับมหภาคเช่น ท้องถิ่นที่อยู่อาศัยตั้งแต่กำเนิดของตนกับท้องถิ่นอื่นที่จำเป็นปฏิบัติหน้าที่อยู่ในพื้นที่ ดังนั้นการทำความเข้าใจบริบทของวัฒนธรรมจะทำให้เข้าใจวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วยเช่นกัน ยกตัวอย่างกรณีงานเขียนของ เบนแฮม (Benham) ในปี 2003 ที่ได้กล่าวถึงข้อจำกัดของการจัดการเรียนการสอนดนตรีในโรงเรียนประถมแห่งหนึ่งของเขา ซึ่งภายในห้องเรียน เบนแฮม กลับถูกมองว่าเป็นคนนอก (Outsider) จากผู้เรียนของเขาเองและถึงแม้เขาจะเป็นผู้สอนแต่สถานการณ์ดังกล่าวทำให้การเรียนการสอนของเขา รวมถึง

กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปได้อย่างยากลำบากและยากที่จะควบคุม จากนั้นเขาจึงลองหาวิธีใหม่ ๆ ในการเข้าถึงผู้เรียนและสะท้อนซึ่งสถานะคนนอกออกไป เป็นแฮม จึงเริ่มทำความเข้าใจผู้เรียนผ่านการทำความเข้าใจบริบททางสังคมของผู้เรียน ตลอดจนค่านิยม ความเชื่อ และเรื่องราวต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง กับวัฒนธรรม จากนั้นจึงทำให้เขาเข้าใจผู้เรียนมากขึ้น และมีปฏิสัมพันธ์ในเชิงบวกมากขึ้นผ่าน การศึกษาทำความเข้าใจดังกล่าว (Benham, 2003)

อย่างไรก็ตาม จากกรอบแนวคิด CRME ข้างต้นที่ได้ยกมานี้เป็นหนึ่งในแนวทางการจัดการ เรียนการสอนทางด้านดนตรีศึกษาที่เกิดขึ้นในบริบทสังคมวัฒนธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีความโดดเด่นเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย อีกทั้งผลกระทบที่เคยเกิดขึ้นและยังคงอยู่จนถึงปัจจุบันของกระแสการเรียกร้องสิทธิด้านต่าง ๆ ในอดีต ซึ่งยังมีการต่อสู้ขังอำนาจและความหมายทางสังคมกันทั้งระดับการเมืองการปกครองตลอดจนระดับประชาชน จึงส่งผลให้รูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบ CRT และรวมถึง CRME มีรูปแบบที่ชัดเจนทั้งแนวคิด เชิงอุดมการณ์และปฏิบัติการจริงในสังคม และอาจสามารถเป็นต้นแบบการจัดการเรียนการสอนที่ มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญให้กับสังคมอื่น ๆ ได้โดยการนำเอาไปประยุกต์ใช้หรือเป็นแม่แบบในการ ออกแบบกรอบการสอนแนวใหม่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบท รูปแบบอำนาจและการเมืองการปกครอง และ สภาพสังคมวัฒนธรรมของที่นั้น ๆ ด้วยเช่นกัน

ตอนที่ 3 การสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาในประเทศไทย

ในส่วนของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมดนตรีในประเทศไทยที่มีความ เกี่ยวข้องในหลักสูตรดนตรีศึกษาทั้งทางด้านความรู้และข้อค้นพบต่าง ๆ นั้น ผู้วิจัยได้ทำการวิจัย การ สืบเคราะห์งานวิจัยทางดนตรีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีที่หลากหลายในประเทศไทย: การ ทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ (ธีรวิทย์ กลิ่นจ้อย, สยา ทันตะเวช และสมชัย ตระการรุ่ง, 2565) โดยในการวิจัยได้ทำการสำรวจงานวิจัยภายในฐานข้อมูลวิชาการในประเทศไทย (Thailis) ผ่านทาง Thailand Digital Collection ซึ่งเป็นโครงการของ Thailis ที่ทำการรวบรวมงานวิชาการหลากหลาย ประเภทของสถาบันต่าง ๆ ในประเทศไทยไว้ และจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบที่มุ่ง ศึกษาใน 3 ประเด็นพบว่ามีข้อมูลดังนี้

1) **ลักษณะด้านข้อมูลทั่วไป**ผลการสืบเคราะห์รายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์พบว่า ส่วนใหญ่ในช่วงปี พ.ศ. 2563 มีปริมาณมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.86 ส่วนสถาบันที่ผลิตงาน วรรณกรรมออกมามากที่สุดในระยะ 5 ปี คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คิดเป็นร้อยละ 33.33

2) **ลักษณะด้านระเบียบวิธีวิจัย** ผลการสังเคราะห์ผลงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นระเบียบที่ถูกนำมาใช้งานวิจัยเป็นหลัก ซึ่งมีปริมาณวรรณกรรมที่ใช้ระเบียบวิธีนี้คิดเป็นร้อยละ 61.9

3) **ลักษณะด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา** จากการสังเคราะห์ผลพบว่าจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่มากที่สุดคือ “ศึกษากระบวนการการจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอด เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนตลอดจนกิจกรรมดนตรี และเพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอน” ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 29.27

ทั้งนี้จากการอภิปรายผลการวิจัยได้กล่าวว่าจากการสำรวจงานวิจัยทางดนตรีศึกษาที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมดนตรีในประเทศไทยยังมีจำนวนน้อย อีกทั้งมีการผลิตชิ้นงานวิจัยในรูปแบบเปลี่ยนตัวแปรการวิจัย หรือเปลี่ยนประชากร/ตัวอย่างวิจัยแต่คำถามและวัตถุประสงค์ยังคงเดิม เป็นต้น ซึ่งส่งผลให้งานวิชาการทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีมีน้อย ขาดการสร้างความรู้ที่เพียงพอ

ตอนที่ 4 สถาบันที่เปิดสอนทางด้านดนตรีศึกษา

4.1 **มาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี สาขาครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ และผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี**

หากพิจารณาแนวทางตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ ปี 2552 ซึ่งเป็นการรอบมาตรฐานฯ ฉบับล่าสุดที่ยังมีการใช้งานเป็นปัจจุบันจะพบว่า การจัดการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษามีเป้าหมายที่ต้องการผลิตบัณฑิตให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในศาสตร์ต่าง ๆ ตามแต่ละสาขาที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะตนนั้น ๆ ซึ่งนอกเหนือจากความรู้ความสามารถที่ต้องเตรียมพร้อมและมีในตน สิ่งที่สำคัญไม่แพ้กันก็คือเรื่องของคุณธรรมและจริยธรรมทั้งในวิชาชีพและการประกอบอาชีพด้วย ดังนั้นกรอบแนวคิดดังกล่าวจึงถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะนำไปเป็นต้นแบบในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษาในสาขาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์ของสถาบันต่าง ๆ ให้มีโครงสร้าง องค์ประกอบ และนัยสำคัญที่มีจุดประสงค์การเรียนรู้และมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรที่สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับปริญญาตรี (คณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552)

4.2 สถาบันที่เปิดสอนหลักสูตรดนตรีศึกษา (หลักสูตรผลิตครูดนตรี)

4.2.1 **สถาบันสังกัดตามประกาศกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม**

สถาบันอุดมศึกษาสังกัดที่เปิดทำการสอนในหลักสูตรดนตรีศึกษา ซึ่งมีจุดมุ่งเน้นในการผลิตบุคลากรครูดนตรีเพื่อก้าวเข้าสู่การปฏิบัติหน้าที่ครูประจำการ (Inservice Teacher) ในสถานศึกษาประเภทต่าง ๆ โดยในปัจจุบันสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ได้ถูกกำหนดกลุ่มสังกัดภายใต้การ

กำกับดูแลโดยกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ซึ่งได้มีการประกาศแบ่งกลุ่มสังกัดออกเป็น 5 กลุ่มดังนี้ (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

กลุ่มที่ 1 กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 16 สถาบัน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมนวัตกรรม จำนวน 18 สถาบัน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและชุมชนอื่น จำนวน 41 สถาบัน

กลุ่มที่ 4 กลุ่มพัฒนาปัญญาด้วยคุณธรรมและหลักศาสนา จำนวน 0 สถาบัน

กลุ่มที่ 5 กลุ่มพัฒนาบุคลากรวิชาชีพและสาขาจำเพาะ จำนวน 7 สถาบัน

จากการคัดเลือกเพื่อคัดเลือกสถาบันที่เปิดทำการสอนในหลักสูตรดนตรีศึกษาจากกลุ่มสังกัดมหาวิทยาลัยทั้งสิ้น 5 กลุ่ม พบว่าสถาบันที่สอดคล้องกับประเด็นคัดเลือกที่กำหนดใน 4 กลุ่มด้วยกันคือ กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมนวัตกรรม กลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและชุมชนอื่น และกลุ่มพัฒนาบุคลากรวิชาชีพและสาขาจำเพาะ ซึ่งมีรายละเอียดรายชื่อมหาวิทยาลัยดังต่อไปนี้ (Thuntaweck, 2017; สุทิชา บุญโน, 2564)

1. สถาบันสังกัดกลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก
 - จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. สถาบันสังกัดกลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมนวัตกรรม
 - มหาวิทยาลัยบูรพา
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม
3. สถาบันสังกัดกลุ่มมหาวิทยาลัยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและชุมชนอื่น
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

- มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
 - มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์
 - มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. สถาบันสังกัดกลุ่มพัฒนาศึกษาวิชาชีพและสาขาจำเพาะ
- มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

นอกจากนี้ในงานการศึกษานำร่อง (Pilot Study) เรื่อง สถานภาพของรายวิชาด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษา ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในกลุ่มสถาบันสังกัดกลุ่มมหาวิทยาลัยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและชุมชนอื่นจำนวน 10 หลักสูตรทำให้สามารถพบเห็นถึงสถานภาพเบื้องต้นของรายวิชาที่เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมดนตรีในหลักสูตรของดนตรีศึกษาใน 3 ประเด็นด้วยกัน ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากผลการศึกษานำร่องดังนี้ (ธีรวิทย์ กลิ่นจ้อย และ สยา ทันตะเวช, 2565)

1) ด้านจำนวนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมดนตรี พบว่าสามารถแบ่งได้ 3 กลุ่มวิชาคือ กลุ่มวิชาเชิงทฤษฎีดนตรี 9 วิชา (ร้อยละ 29.03) เชิงปฏิบัติทักษะดนตรี 16 วิชา (ร้อยละ 51.61) และเชิงบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่น 6 วิชา (ร้อยละ 19.35) ซึ่งสัดส่วนจำนวนวิชาในแต่ละหลักสูตรก็จะมีความแตกต่างกันออกไป

2) ด้านสถานภาพรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมดนตรี ซึ่งแบ่งออกเป็นสถานภาพด้านเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับพหุวัฒนธรรมดนตรีในประเทศ 15 รายวิชา (ร้อยละ 48.38) นอกประเทศ 13 รายวิชา (ร้อยละ 41.93) ทั้งในและนอกประเทศ 8 วิชา (ร้อยละ 25.80) และในด้านสถานภาพของตัวรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมดนตรีพบว่า มีสถานะเป็นวิชาบังคับ 11 รายวิชา (ร้อยละ 35.48) และเป็นวิชาเลือก 20 รายวิชา (64.51)

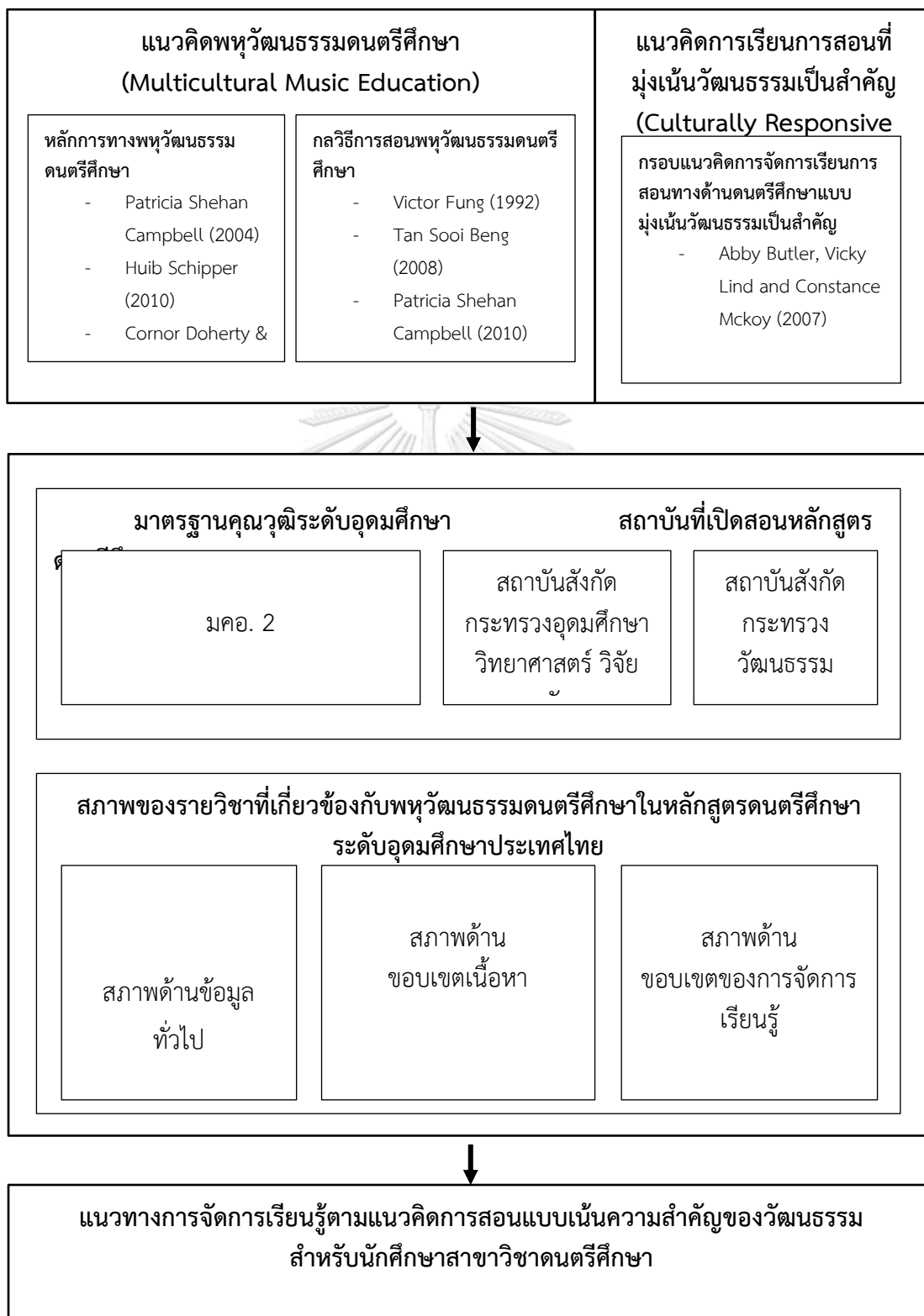
3) ด้านขอบเขตของการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมดนตรีมีการกล่าวถึงคำสำคัญที่สื่อถึงเนื้อหา วัตถุประสงค์และความเป็นรายวิชาเชิงทฤษฎีดนตรี ปฏิบัติทักษะดนตรี และบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่นที่ชัดเจนสามารถเข้าใจภาพรวมของรายวิชาได้ แต่อย่างไรก็

ตามรายวิชาทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีเป็นวิชาที่ควบทบทวนในมิติต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีความจำเป็นในโลกปัจจุบันอย่างยิ่ง

4.2.2 สถาบันสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม

หากกล่าวถึงหลักสูตรดนตรีศึกษาในระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย นอกจากสถาบันต่าง ๆ ที่สังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ก็ยังมีสถาบันที่เปิดทำการเรียนการสอนทางด้านดนตรีศึกษาในประเทศไทยมาอย่างยาวนาน ซึ่งสถาบันนี้มีชื่อว่า *สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ (Bunditpatanasilpa Institute)* เป็นสถาบันสังกัดขึ้นตรงกับกระทรวงวัฒนธรรม โดยสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์นั้นมีความเป็นมาตั้งต้นจากแนวคิดการก่อตั้งโรงเรียนนาฏศิลป์ หรือวิทยาลัยนาฏศิลป์ในปัจจุบัน และต่อมาได้มีการผลักดันเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ จากที่เปิดสอนในระดับต่ำกว่าอุดมศึกษามาแต่เดิมแล้ว จึงมีการจัดตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ที่จะดูแลเรื่องของการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาทางด้านศิลปกรรมต่อไป จึงมีการริเริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2541 โดยกรมศิลปากร ได้พยายามผลักดันเรื่องการยกระดับการศึกษาวิชาชีพพิเศษด้านนี้ขึ้น กระทั่งเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 มีการประกาศจัดตั้งสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ในราชกิจจานุเบกษาและมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 3 พฤศจิกายน พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา โดยให้สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์เป็นสถาบันอุดมศึกษาใน สังกัดกรมศิลปากร ตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาระดับปริญญาตรี ในสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ พ.ศ. 2541 อันเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมให้สูงขึ้นถึงระดับ ปริญญา โดยเปิดดำเนินการสอนครั้งแรกใน 3 คณะวิชา คือ คณะศิลปวิจิตร คณะศิลปนาฏดุริยางค์ และคณะศิลปศึกษา ตั้งแต่วันที่ 4 มิถุนายน พ.ศ. 2542 เป็นหลักสูตรปริญญาตรี (ต่อเนื่อง 2 ปี) สำหรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง (ปนส.) จากวิทยาลัยนาฏศิลป์ทุกแห่ง และผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรศิลปกรรมวิชาชีพชั้นสูง (ศ.ปวส.) จากวิทยาลัยช่างศิลป์ทุกแห่ง ในปีการศึกษา 2547 ได้ขยายการผลิตบัณฑิต โดยเปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรี (4 ปี) ใน คณะศิลปวิจิตร และคณะศิลปนาฏดุริยางค์ เปิดหลักสูตรปริญญาตรี (5 ปี) ในคณะศิลปศึกษา และ เปิดห้องเรียนเครือข่ายคณะศิลปศึกษาในวิทยาลัยนาฏศิลป์ ทุกแห่งในภูมิภาค ในปีการศึกษา 2548 คณะศิลปวิจิตรได้ขยายการผลิตบัณฑิต และเปิดห้องเรียนเครือข่ายในวิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี และปีการศึกษา 2554 เปิดห้องเรียนเครือข่ายเพิ่มขึ้นที่วิทยาลัยช่างศิลป์ และในปีการศึกษา 2550 คณะศิลปนาฏดุริยางค์ ได้ขยายการผลิตบัณฑิตและห้องเรียนเครือข่าย ในวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ และวิทยาลัยนาฏศิลปร้อยเอ็ด (สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์, 2557)

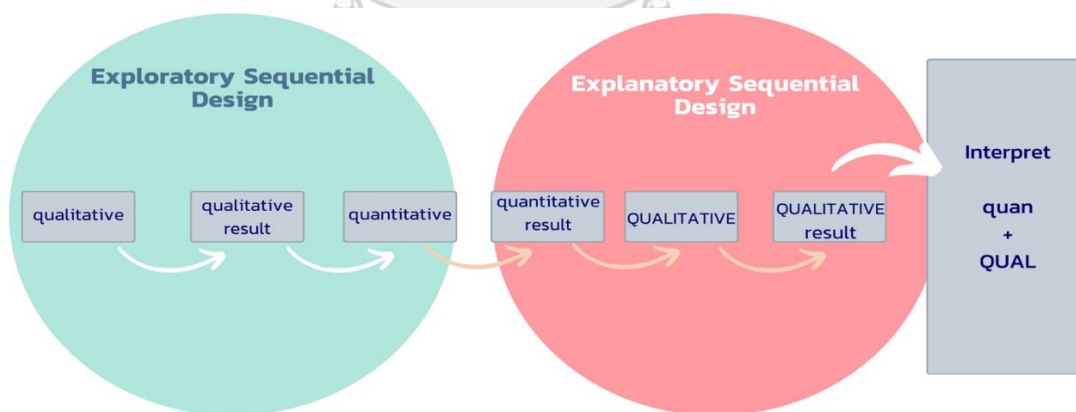
ตอนที่ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมผู้เรียนในหลักสูตรดนตรีศึกษา ระดับอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพของการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย และเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย โดยในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ระบียบวิธีวิจัยเชิงผสมวิธี (Mixed Methods Research) รูปแบบขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Design) ในตอนต้นซึ่งเป็นการศึกษาในเชิงคุณภาพเอกสาร เพื่อนำเอาข้อมูลที่ได้ไปสร้างเครื่องมือวิจัยในขั้นต่อไปคือ แบบแผนขั้นตอนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design) โดยดำเนินการด้วยการวิจัยเชิงปริมาณก่อน โดยเก็บข้อมูลจากเครื่องมือวิจัยประเภทแบบสอบถามที่ได้จากข้อมูลเชิงคุณภาพในขั้นแรก และตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพในขั้นสุดท้าย โดยให้ความสำคัญกับการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก จากนั้นจึงนำผลของข้อมูลทั้งหมดมาตีความร่วมกันและนำไปออกแบบแนวทางการจัดการเรียนการสอนตามวัตถุประสงค์ โดยมีแผนการวิจัย (Creswell & Clark, 2017; Creswell & Creswell, 2017) ดังรายละเอียดในแผนภาพนี้

แผนภาพที่ 3 แผนการวิจัยแบบแผนขั้นตอนเชิงสำรวจ (Exploratory) และแบบแผนเชิงอธิบาย (Explanatory)

ซึ่งตลอดช่วงของการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็นช่วงก่อนการวิจัย และช่วงการวิจัยหลัก 2 ช่วง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระยะก่อนการวิจัย: ทบทวนวรรณกรรม และศึกษานำร่อง (Pilot Study)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษานำร่อง (Pilot Study)

ระยะดำเนินการวิจัย: การแบบแผนเชิงสำรวจและแบบแผนเชิงอธิบาย

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดกลุ่มประชากรและตัวอย่างการวิจัย

3.1 กลุ่มประชากรและตัวอย่างการวิจัยในการวิจัยเชิงคุณภาพ

3.2 กลุ่มประชากรและตัวอย่างการวิจัยในการวิจัยเชิงปริมาณ

3.3 กลุ่มประชากรและตัวอย่างการวิจัยในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

4.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ข้อมูลจากการวิจัยเชิงปริมาณ

5.2 ข้อมูลจากการวิจัยเชิงคุณภาพ

ระยะนำเสนอข้อมูลการวิจัย: วิเคราะห์นำเสนอสรุปและอภิปรายข้อมูลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

ระยะก่อนการวิจัย: ทบทวนวรรณกรรม และศึกษานำร่อง (Pilot Study)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

- 1.1 พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education)
- 1.2 การจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (Culturally Responsive Teaching)
- 1.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องคัดเฉพาะด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา
- 1.4 หลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สาขาดนตรีศึกษาในประเทศไทย

โดยทำการศึกษาทบทวนวรรณกรรมในส่วนรายละเอียดของแต่ละหัวข้อข้างต้น เพื่อให้เห็นถึงข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นปัญหาวิจัยที่ผู้วิจัยสนใจ และเพื่อเป็นข้อมูลในการเตรียมพร้อมศึกษานำร่องต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษานำร่อง (Pilot Study)

ผู้วิจัยทำการศึกษานำร่องในประเด็นเรื่องสถานภาพของรายวิชาที่ข้องกับพหุวัฒนธรรมดนตรีในหลักสูตรดนตรีศึกษา ระดับอุดมศึกษา ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ได้ดำเนินการด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากร คือ หลักสูตรที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาดนตรีศึกษาประเทศไทย จำนวน 41 สถาบันสังกัดกลุ่มมหาวิทยาลัยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่น ซึ่งแบ่งสังกัดตามประกาศของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยมีการกำหนดตัวอย่างวิจัยด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

กลุ่มตัวอย่าง คือ หลักสูตรที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาดนตรีศึกษาประเทศไทยที่ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจงจำนวน 10 สถาบัน รวม 10 หลักสูตร ซึ่งมีเกณฑ์ดังนี้

- เปิดสอนในหลักสูตรที่สังกัด หรือเป็นหลักสูตรร่วมผลิตเกี่ยวกับสาขาครุศาสตร์บัณฑิต/การศึกษาศาสตรบัณฑิต/ศึกษาศาสตรบัณฑิต
- เป็นสถาบันที่เปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต (ผลิตครูดนตรี) มาไม่ต่ำกว่า 10 ปี

- เป็นสถาบันที่อยู่ในสังกัดกลุ่มมหาวิทยาลัยกลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่นตามประกาศสังกัดสถาบันของกระทรวงฯ (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

ทว่าจากการที่คัดเลือกด้วยการเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด สามารถสรุปได้ว่าพบหลักสูตรที่เปิดสอนด้านดนตรีศึกษาในจำนวนทั้งสิ้น 19 หลักสูตร ทว่าจากการสืบค้นข้อมูลเล่มหลักสูตร (มคอ. 2) พบว่ามีหลักสูตรที่เปิดทำการเรียนการสอนทางด้านดนตรีศึกษาของทั้งหมด 19 หลักสูตร และสามารถค้นพบข้อมูลเล่มหลักสูตรได้ทั้งหมดเพียง 10 ฉบับจาก 10 หลักสูตรเท่านั้น เนื่องจากข้อจำกัดเมื่อทำการเก็บข้อมูลในสนามแล้วประสบปัญหาความไม่พร้อมของแหล่งข้อมูลเอกสารภายในสนาม เช่น เข้าถึงข้อมูลหลักสูตรไม่ได้เนื่องจากจำกัดเฉพาะบุคลากรภายในสถาบัน, ปัญหาเอกสารสูญหายไปจากหน้าเว็บเพจคณะ/สาขาวิชา, ไม่มีการนำเอาตัวเล่ม มคอ.2 มาใส่ไว้ในระบบนำเสนอข้อมูลหลักสูตรของเว็บไซต์คณะ/สาขาวิชา, ไฟล์เอกสารต้นทางเสียหายไม่สามารถเปิดได้ เป็นต้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis Form) ในการเก็บและจัดการข้อมูล

การเก็บและรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากการศึกษาเอกสารตามขั้นตอน ดังนี้

1) ทำการคัดเลือกเอกสารเล่มหลักสูตรดนตรีศึกษา (มคอ.2) จากสถาบันอุดมศึกษาที่กำหนดตามคุณสมบัติ โดยแบ่งประเด็นการเก็บข้อมูลเป็น 3 ประเด็นที่ต้องการศึกษา ได้แก่

- ด้านจำนวนรายวิชาในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรี
- ด้านสถานภาพของรายวิชาที่เกี่ยวข้องทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรี
- ด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่เกี่ยวข้องทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรี

2) นำข้อมูลบันทึกลงในแบบวิเคราะห์เอกสาร

3) ทวนสอบข้อมูลที่เก็บผ่านแบบสำรวจเอกสารอีกครั้งและทำการจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่ต้องการเพื่อเตรียมสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) หลังจากจัดหมวดหมู่ข้อมูลจากการสำรวจเอกสารตามประเด็นที่กำหนด และผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการศึกษาข้อมูล

2) สรุปและอภิปรายผลการศึกษาโดยมุ่งอภิปรายตามประเด็นของชุดข้อมูลที่ได้จัดเรียงไว้ เพื่อให้ได้มาซึ่งสถานภาพของรายวิชาที่เกี่ยวข้องทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรี ลักษณะร่วมที่เหมือน และแตกต่างของสถานภาพของรายวิชาในหลักสูตรดนตรีศึกษา โดยผ่านการนำเสนอในรูปแบบดังนี้

2.1) นำเสนอและสรุปผลการวิจัยในรูปแบบจำนวนตัวเลขและค่าอัตราร้อยละในส่วนของข้อมูลด้านจำนวนและด้านสถานภาพรายวิชาที่เกี่ยวข้องทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรี

2.2) นำเสนอและสรุปผลการวิจัยจากการทำการวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) ด้วยการเขียนพรรณนาในส่วนของขอบเขตและสถานภาพรายวิชาที่เกี่ยวข้องทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรี

ระยะดำเนินการวิจัย: การแบบแผนเชิงสำรวจและแบบแผนเชิงอธิบาย (Exploratory and Explanatory Designs)

ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดกลุ่มประชากรและตัวอย่างการวิจัย

3.1 กลุ่มประชากรและตัวอย่างการวิจัยในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ระยะแรกนี้เป็นการดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) แหล่งข้อมูลประเภทเอกสารด้านหลักสูตรของหลักสูตรดนตรีศึกษา ในสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม เพื่อใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลสำหรับวัตถุประสงค์ด้านการศึกษา สถานภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมซึ่งเกณฑ์การคัดเลือกแหล่งข้อมูลมีดังต่อไปนี้

แหล่งข้อมูลประเภทเอกสาร (Archives)

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารซึ่งประกอบไปด้วย มาตรฐานวิชาชีพอุดมศึกษา (มคอ.2) ของวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีในเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต และการศึกษาด้านจิต เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลด้านสถานภาพของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีในเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 1 ข้อมูลเอกสาร

สถาบันอุดมศึกษา	ประเภทเอกสาร
1) สถาบันสังกัดตามประกาศกระทรวง อุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและ นวัตกรรม	เอกสารมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา - มคอ. 2
- กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของ โลก	
- กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริม นวัตกรรม	
- กลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและชุมชนอื่น	
- กลุ่มพัฒนาบุคลากรวิชาชีพและสาขา จำเพาะ	
รวม 27 สถาบัน	27 ฉบับ
2) สถาบันสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม	เอกสารมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา - มคอ. 2
- สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	
รวม 11 สถาบัน	11 ฉบับ
รวมทั้งสิ้น 36 สถาบัน	รวมทั้งสิ้น 36 ฉบับ

3.2 กลุ่มประชากรและตัวอย่างการวิจัยในการวิจัยเชิงปริมาณ

ในระยณะนี้เป็นการวิจัยนี้ที่ดำเนินการด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยประชากรและตัวอย่างวิจัยที่ใช้ในการศึกษามีข้อมูลและเกณฑ์ที่เลือกใช้นี้

ประชากร คือ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนทางด้านดนตรีในประเทศไทยจำนวน 282 คน จาก 94 หลักสูตร (Thuntaweche, 2017)

กลุ่มตัวอย่าง คือ อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรหรือผู้รับผิดชอบรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาที่เปิดสอนในหลักสูตรครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาดนตรีศึกษา ประเทศไทยจำนวน 37 คน ซึ่งคัดเลือกจากหลักสูตรที่แบ่งสังกัดตามประกาศของกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 25 หลักสูตร และสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม 12 หลักสูตร รวมทั้งหมด 37 หลักสูตร โดยมีการกำหนดตัวอย่างวิจัยด้วยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) มีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 2 ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างวิจัย

สถาบันอุดมศึกษา	กลุ่มตัวอย่าง	
	จำนวนหลักสูตร (หลักสูตร)	จำนวนผู้ให้ข้อมูล ต่อหลักสูตร (คน)
สถาบันสังกัดตามประกาศกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม		
1) กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก	1	1
2) กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีส่งเสริมนวัตกรรม	2	2
3) กลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและชุมชนอื่น	21	21
4) กลุ่มพัฒนาบุคลากรวิชาชีพและสาขาจำเพาะ	2	2
สถาบันสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม		
1) วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์	1	1
2) วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ในภูมิภาคต่าง ๆ	11	11
รวมทั้งสิ้น	37	37

3.2 กลุ่มประชากรและตัวอย่างการวิจัยในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในระยะสุดท้ายการวิจัยนี้เป็นงานที่ดำเนินการด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) โดยแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้คือ แหล่งข้อมูลประเภทบุคคลที่เกี่ยวข้องและเชี่ยวชาญในด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา และการสอนที่ให้ความสำคัญกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมผู้เรียนในประเทศไทย ซึ่งประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาและการสอนที่ให้ความสำคัญกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมผู้เรียน ตลอดจนอาจารย์ผู้สอนที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการสอนดนตรีเชิงวัฒนธรรมเพื่อใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ด้านการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีประเทศไทย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญโดยใช้วิธีการเลือกแบบตามแนวคิดทฤษฎี (Theory – Focused and Concept Sampling) (Patton, 2015) ซึ่งกำหนดเป็นผู้เชี่ยวชาญโดยคัดเลือกจากความจำเพาะเจาะจงทางด้านความเชี่ยวชาญและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลสำคัญในงานวิจัยชิ้นนี้ โดยเฉพาะด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาและพหุวัฒนธรรมศึกษา มีผลงานการวิจัยและงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับทางด้านพหุวัฒนธรรม หรือเป็นผู้ที่สอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีในเชิงวัฒนธรรม ทำการเลือกแบบเจาะจงเพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลข้อมูลสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกในลำดับต่อไป มีรายละเอียดดัง

ตาราง 3 ข้อมูลผู้เชี่ยวชาญ

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	ภูมิหลังผู้เชี่ยวชาญ
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1	ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาสังคมศาสตร์การศึกษา สังกัดมหาวิทยาลัยแห่งในภาคเหนือของประเทศไทย มีความเชี่ยวชาญด้านการวิจัยทางการศึกษาเชิงคุณภาพ ผลิตรายงานวิจัยและงานวิชาการทั้งในระดับชาติและนานาชาติที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนสังคมผ่านการปฏิบัติทางด้านพหุวัฒนธรรมศึกษาและศาสตร์การสอนที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญอย่างต่อเนื่อง
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสถาบันวิจัยด้านวัฒนธรรมสังกัดมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ในภาคกลาง มีความเชี่ยวชาญทางด้านการวิจัยทางดนตรีศึกษาที่เน้นปฏิบัติการร่วมกับภาครัฐและภาคประชาสังคม โดยเฉพาะการขับเคลื่อนแนวคิดพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาเพื่อเปิดพื้นที่หลักสูตรและห้องเรียนให้ดนตรีหลากหลายวัฒนธรรม
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคเหนือ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านมานุษยวิทยาดนตรีในประเด็นดนตรีท้องถิ่น การสืบทอด และดนตรีศึกษาในท้องถิ่น และเป็นผู้ที่ผลิตรายงานวิจัยและงานวิชาการข้ามศาสตร์ระหว่างมานุษยวิทยาดนตรีและดนตรีศึกษาอย่างต่อเนื่องเพื่อขับเคลื่อนการศึกษาระดับอุดมศึกษาในพื้นที่
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4	อดีตผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคกลาง มีความเชี่ยวชาญทางด้านสุนทรียศาสตร์ในดนตรีและดนตรีวิจารณ์ มีการผลิตรายงานวิจัยและงานวิชาการเกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีและสุนทรียศาสตร์ทางดนตรี และปฏิบัติการสอนในรายวิชาสุนทรียศาสตร์

ตาราง 3 (ต่อ)

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ	ภูมิหลังผู้เชี่ยวชาญ
ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5	อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษาสังกัดมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในภาคกลาง มีประสบการณ์การทำงานวิชาการและการวิจัยทางด้านหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งมีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านการสอนประวัติศาสตร์และปรัชญาดนตรี ตะวันตก

ขั้นตอนที่ 4 การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ

ในขั้นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการสำรวจ (Survey) ด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) เพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรดนตรีศึกษา โดยใช้เครื่องมือแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพโดยทั่วไปของ ผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม และตอนที่ 3 การสอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมผู้เรียนในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม สำหรับการออกแบบข้อคำถามจะใช้ข้อมูลจากผลการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพในระยะแรกที่ได้ทำการศึกษาสถานภาพรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมจากเอกสารหลักสูตร ควบคู่ไปกับแนวคิดทฤษฎีการสอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมผู้เรียน (Culturally Responsive Teaching) โดยแบบสอบถามที่ใช้มีลักษณะแบบเลือกตอบ (Check List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบจัดอันดับ (Rank Order) โดย ผู้วิจัยนำผลที่ได้มาหาค่าเฉลี่ย (X) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) นำเสนอในรูปแบบสถิติเชิงบรรยาย

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในขั้นการวิจัยเชิงคุณภาพครั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้สอดคล้องตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

1) แบบวิเคราะห์เอกสาร

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นหลักในวิเคราะห์เอกสารโดยสนใจหลักสูตรดนตรีศึกษาที่ปรากฏรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนดนตรีเชิงวัฒนธรรม โดยศึกษาวิเคราะห์สถานภาพต่าง ๆ ของรายวิชาที่ดังกล่าวใน 4 ประเด็น ได้แก่

1.1 จำนวนรายวิชาที่ดำเนินการจัดการเรียนการสอนที่มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรม

1.2 สถานภาพและตัวตนของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมภายในหลักสูตรดนตรีศึกษา

1.3 ขอบเขตของการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่สะท้อนภาพรวมลักษณะของการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรม

2) แบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำคัญสำหรับการดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยมีการใช้การสัมภาษณ์ สำหรับผู้เชี่ยวชาญทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา และพหุวัฒนธรรมศึกษา ซึ่งสำหรับแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดได้มีการกำหนดข้อคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการ แต่ในทางปฏิบัติตัวข้อคำถามและลำดับขั้นตอนในการดำเนินการนั้นจะสามารถยืดหยุ่นได้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2561; ชำนาญ ปาณวงษ์, 2563) โดยข้อคำถามนำมาจากการศึกษาทฤษฎีด้านการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมของผู้เรียนเป็นสำคัญ (Gay 2002; Butler et al., 2007) และจากการศึกษาสถานภาพของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาในหลักสูตรดนตรีศึกษา ซึ่งจะกำหนดข้อคำถามตามหัวข้อดังนี้ 1) สภาพการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมและความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม 2) สถานภาพของรายวิชาดังกล่าวและตัวตนของรายวิชาภายในหลักสูตรดนตรีศึกษาที่สามารถสะท้อนวิถีคิดและการออกแบบหลักสูตร และ 3) ขอบเขตของการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่สะท้อนภาพรวมลักษณะของการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่มีความเกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรม โดยตัวเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาและพหุวัฒนธรรมศึกษาที่ได้ทำการคัดเลือกมาแล้ว

3) ตัวผู้วิจัย

สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ตัวผู้วิจัยถือเป็นเครื่องมือที่สำคัญเครื่องมือหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญตามระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยตัวเครื่องมือที่สร้างขึ้นเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับการวิจัย (สุภางค์ จันทวานิช, 2561)

4.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการวัดความตรงเชิงเนื้อหา (Index of item Objective Congruence) เพื่อให้เครื่องมือมีคุณภาพในการนำไปใช้เพื่อ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) สร้างและพัฒนาเครื่องมือ

2) นำเครื่องไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา หลักสูตรและการสอนดนตรี และการวัดและประเมินผลทางการศึกษา

ในการวัดความตรงเชิงเนื้อหา (Index of item Objective Congruence) ผู้วิจัยได้ใช้แนวทางการคำนวณดังนี้

$$\text{คำนวณจากสูตร } IOC = \frac{\sum R}{N}$$

การแทนค่า

IOC คือ ดัชนีความสอดคล้องระหว่างเกณฑ์การประเมินกับเนื้อหาที่ต้องการวัด

$\sum R$ คือ ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

N คือ จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

กำหนดให้

+1 หมายถึง ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหา

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหา

-1 หมายถึง ข้อความไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหา

เกณฑ์การพิจารณาค่าผลการวัด

$IOC \geq 0.5$ แสดงว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องกับเนื้อหาข้อนั้นจริง

หมายความว่า ข้อนั้นมีความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำไปใช้ได้

$IOC < 0.5$ แสดงว่าข้อคำถามไม่มีความสอดคล้องกับเนื้อหาข้อนั้นจริง

หมายความว่า ข้อนั้นไม่มีความตรงเชิงเนื้อหา ไม่ควรนำไปใช้

และจากการประเมินค่าความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยตามกระบวนการข้างต้นแล้วพบว่าข้อคำถามภายในเครื่องมือ มีความตรงเชิงเนื้อหาในระดับมากกว่า 0.5 สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ ซึ่งข้อมูลจากการพิจารณาเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ทั้งมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 4 รายละเอียดการประเมินคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัย

ข้อคำถามในเครื่องมือวิจัย	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			รวม คะแนน	ค่าความ ตรงเชิง เนื้อหา	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
ตอนที่ 1 ด้านจำนวนของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา						
1. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรมีจำนวนที่เหมาะสม	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
2. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเพียงพอกับความจำเป็นในการรู้ (Knowing) และความรู้ของผู้เรียนที่ควรได้รับตลอดหลักสูตร	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรที่เป็นวิชาบังคับมีความเหมาะสม	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
4. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรที่เป็นวิชาเลือกมีความเหมาะสม	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
ตอนที่ 2 ด้านสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา						
1. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเหมาะสมกับการเป็นวิชาทางทฤษฎี/เชิงบรรยาย	+1	+1	0	2	0.67	ใช้ได้
2. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเหมาะสมกับการเป็นวิชาทางการปฏิบัติทักษะดนตรี	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเหมาะสมกับการเป็นวิชาเชิงผสมผสานบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่น	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีส่วนจำเป็นในการเตรียมพร้อมผู้เรียนสู่การเป็นครูดนตรี	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

ตาราง 4 (ต่อ)

ข้อคำถามในเครื่องมือวิจัย	ความเห็นผู้เชี่ยวชาญ			รวม คะแนน	ค่าความ ตรงเชิง เนื้อหา	สรุปผล
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3			
ตอนที่ 3 ด้านขอบเขตการจัดการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาที่ดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา						
1. การออกแบบการจัดการเรียนการสอน รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมี การคำนึงถึงวัฒนธรรมดนตรีที่ผู้เรียน คุ้นเคยเป็นสำคัญ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
2. การจัดการเรียนการสอนรายวิชาดนตรี เชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรควรมีเนื้อหาที่ กว้างและหลากหลาย	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
3. การจัดการเรียนการสอนรายวิชาดนตรี เชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรควรมีเนื้อหาที่ลึก และเจาะจง	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
4. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของ รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมควรมีความ ทันสมัย/ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้ม ของเหตุการณ์ระดับชุมชน หรือท้องถิ่น	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
5. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของ รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมควรมีความ ทันสมัย/ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้ม ของเหตุการณ์ระดับประเทศ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
6. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของ รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมควรมีความ ทันสมัย/ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้ม ของเหตุการณ์ระดับนานาชาติ	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้
7. การออกแบบการจัดการเรียนการสอน รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมี การเน้นวิธีคิดและวิธีปฏิบัติให้สามารถใช้ใน การปฏิบัติงานในอนาคตได้	+1	+1	+1	3	1.00	ใช้ได้

หลังจากการประเมินคุณภาพความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว ยังมีข้อเสนอแนะสำหรับการปรับปรุงข้อคำถามให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะให้ตัดคำว่า “ควร” ออกจากข้อคำถามในทุกตอน เนื่องจากแบบสำรวจในครั้งนี้มีความมุ่งเน้นที่จะสำรวจสภาพการจัดการเรียนรู้ที่ควรเป็น จึงไม่สมควรมีคำที่ขึ้นอยู่ในข้อคำถาม และนอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังมีคำแนะนำในเรื่องของการใช้คำในเชิงภาษา เช่นคำว่า “การจัดการเรียนการสอน” และ “การจัดการเรียนรู้” ซึ่งควรจะใช้คำให้เหมือนกัน ดังนั้นจึงได้ดำเนินการเปลี่ยนเป็นการใช้คำว่า “การจัดการเรียนรู้” ในทุกตอนของข้อคำถาม และในท้ายที่สุดหลังจากปรับแก้ทุกข้อแก้ไขแล้วผู้วิจัยจึงจัดทำเครื่องมือแบบสำรวจฉบับจริงเตรียมนำไปใช้งาน

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นการเก็บข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีการแบ่งแหล่งข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ และข้อมูลที่ได้ โดยมีรายละเอียดในตารางดังต่อไปนี้

ตาราง 5 รายละเอียดกระบวนการเก็บข้อมูลวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย	แหล่งข้อมูล	วิธีการเก็บข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	ข้อมูลที่ได้
วัตถุประสงค์ข้อที่ 1	มคอ 2 (เอกสาร)	วิเคราะห์เอกสาร	แบบวิเคราะห์เอกสาร	ลักษณะรายวิชา
	- อาจารย์ประจำหลักสูตร	สำรวจความคิดเห็น	แบบสำรวจ	ความคิดเห็นที่มีต่อสภาพด้านต่างๆ ของรายวิชา
	- อาจารย์ผู้สอนในรายวิชา			ดนตรีเชิงวัฒนธรรม
วัตถุประสงค์ข้อที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ	สัมภาษณ์	แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง	สภาพการจัดการเรียนรู้ที่ควรเป็น
	- ข้อมูลที่ได้จากการศึกษา			- ข้อมูลเชิงลึกด้านทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้
	วัตถุประสงค์ข้อที่ 1	สัมภาษณ์เชิงลึก	ประเด็นคำถามในการสนทนาเชิงลึก	- แนวทางการจัดการเรียนรู้

จากตารางข้างต้นจะสามารถเห็นการชี้แจงภาพรวมของกระบวนการในการเก็บข้อมูลอย่างครบถ้วน และลำดับต่อไปจะกล่าวถึงแต่ละองค์ประกอบได้ในรายละเอียดปลีกย่อยดังหัวข้อต่อไปนี้

5.1 การเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณผู้วิจัยมีการกำหนดช่วงเวลาตั้งแต่ต้น – ปลายเดือน สิงหาคม พ.ศ.2565 มีการติดต่อกับกลุ่มตัวอย่างการวิจัยที่ให้ข้อมูลด้วยวิธีการติดต่อโดยตรงส่วนตัวก่อน ในเบื้องต้น เนื่องจากตัวอย่างวิจัยมีจำนวนที่ไม่มากนักประกอบกับตัวอย่างวิจัยที่คัดเลือกรู้จักกับผู้วิจัยจึงสามารถติดต่อโดยตรงส่วนตัวได้ จากนั้นจึงมีการส่งจดหมายขอความอนุเคราะห์ให้ข้อมูลอย่างเป็นทางการที่ออกโดยสถาบันต้นสังกัดของผู้วิจัยอีกครั้ง

ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยใช้แบบสำรวจความคิดเห็น ซึ่งแบบสอบถามจะอยู่ในรูปแบบ Google Form สามารถตอบคำถามผ่านช่องทางออนไลน์ โดยผู้วิจัยส่งแบบสอบถามสำรวจให้กับกลุ่มตัวอย่างการวิจัยพร้อมกับจดหมายขอความอนุเคราะห์ร่วมตอบแบบสำรวจ ซึ่งสามารถเข้าถึงได้โดยการสแกน QR code ที่แนบไปในจดหมาย ตัวแบบสำรวจประกอบไปด้วย 3 ตอนจำนวน 15 ข้อ คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพโดยทั่วไปของ ผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 สภาพการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม

ตอนที่ 3 การสอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมผู้เรียนในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม

หลังจากการดำเนินการใช้แบบสำรวจนำส่งให้กับกลุ่มตัวอย่างวิจัยทั้ง 37 คน ทว่ามีการตอบกลับมาเพียง 20 คน คิดเป็นร้อยละ 55.56 ของจำนวนตัวอย่างวิจัยทั้งหมด แบ่งออกเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มสังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์และนวัตกรรมจำนวน 11 คน และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม จำนวน 9 คน

ทั้งนี้ผู้วิจัยมีการติดตามการตอบแบบสำรวจซ้ำอีกครั้งทั้งในช่องทางไปรษณีย์ อีเล็กทรอนิกส์ (Email) และการสื่อสารทางโทรศัพท์มือถือ เพื่อเป็นการติดตามผลการตอบแบบสำรวจของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในทั้งสองกลุ่มสังกัดอีกครั้ง จึงนับเป็นข้อจำกัดที่หลีกเลี่ยงได้ยากจากการติดต่อ มีข้อมูลดังนี้

ตาราง 6 ข้อมูลทั่วไปด้านสังกัดของผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลพื้นฐาน	รวม	
	(N=20)	ร้อยละ
อาจารย์ผู้ตอบแบบสำรวจ		
สังกัดกระทรวง อว.	11	55.00
สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม	9	45.00

ตาราง 7 ข้อมูลทั่วไปด้านสถานภาพของผู้ให้ข้อมูล

ข้อมูลพื้นฐาน	สังกัดกระทรวง อว.		สังกัดกระทรวง วัฒนธรรม		รวม	
	(N=20)	ร้อยละ	(N=20)	ร้อยละ	(N=20)	ร้อยละ
สถานภาพภายในหลักสูตร						
อาจารย์ประจำหลักสูตร	10	50.00	9	45.00	19	95.00
อาจารย์ผู้รับผิดชอบสอนรายวิชา	1	5.00	0	0.00	1	5.00
คณตรีเชิงวัฒนธรรม						

5.2 การเก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ประกอบด้วยการศึกษาข้อมูลเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย การศึกษาเอกสาร และการศึกษาภาคสนาม โดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การศึกษาเอกสาร มีการดำเนินการตั้งแต่ช่วงตั้งแต่ต้น – ปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ.2565 โดยการเก็บข้อมูลจากการศึกษาสถานภาพเอกสาร มคอ. 2 ของกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาที่กำหนด ได้แก่ 1) สถาบันสังกัดตามประกาศกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 2) สถาบันสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม รวมทั้งสิ้น 24 สถาบัน โดยศึกษาสถานภาพใน 3 ประเด็น คือ

1.1 จำนวนรายวิชาที่มีการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวข้องกับคณตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร

1.2 สถานภาพของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคณตรีเชิงวัฒนธรรมภายในหลักสูตรคณตรีศึกษา

1.3 ขอบเขตของการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับคณตรีเชิงวัฒนธรรม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากในส่วนนี้ไปพัฒนาเป็นข้อคำถามประกอบการสร้างแบบสัมภาษณ์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญต่อไป

2) การศึกษาภาคสนาม ดำเนินการด้วยการที่ผู้วิจัยทำการส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการให้ข้อมูลการวิจัยเพื่อขอเก็บข้อมูลโดยการเข้าสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มาจากการเลือกแบบเจาะจง จากนั้นผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญด้านพหุวัฒนธรรมคณตรีศึกษา พหุวัฒนธรรมศึกษา และอาจารย์ผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในรายวิชาคณตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรคณตรีศึกษาในหลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต/การศึกษบัณฑิตตามที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ข้อมูลตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสำรวจความคิดเห็น

ผู้วิจัยวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) จากนั้นนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบตารางประกอบการเขียนพรรณนา

ข้อมูลตอนที่ 2

ผู้วิจัยนำคำตอบมาเทียบแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จากนั้นวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการแปลผล ค่าเฉลี่ยในส่วนที่ข้อมูลเป็นมาตราส่วนประมาณค่า แต่ละช่วงความคิดเห็นดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายความว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายความว่า เห็นด้วย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายความว่า ไม่แน่ใจ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายความว่า ไม่เห็นด้วย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายความว่า ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ข้อมูลตอนที่ 3

ผู้วิจัยนำคำตอบมาเทียบแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จากนั้นวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistic) โดยหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ผู้วิจัยได้ใช้เกณฑ์ในการแปลผล ค่าเฉลี่ยในส่วนที่ข้อมูลเป็นมาตราส่วนประมาณค่า แต่ละช่วงความคิดเห็นดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.50 – 5.00 หมายความว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.50 – 4.49 หมายความว่า เห็นด้วย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.50 – 3.49 หมายความว่า ไม่แน่ใจ

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.50 – 2.49 หมายความว่า ไม่เห็นด้วย

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 – 1.49 หมายความว่า ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษานำร่อง (Pilot Study) การศึกษาเอกสารและการศึกษาภาคสนาม โดยวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1) เพื่อศึกษาสภาพของการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา ระดับอุดมศึกษาประเทศไทย ซึ่งในส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 นี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งออกเป็นสองส่วน คือ ข้อมูลส่วนที่เป็นจำนวน หรือปริมาณรายวิชา จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ประกอบไปด้วยค่าเฉลี่ย อัตราส่วนร้อยละ เป็นต้น และในส่วนที่สองคือข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการทำวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอข้อมูลสถานภาพออกมาในเชิงพรรณนา (Narrative)

2) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย โดยในส่วนของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 หลังจากทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญครบตามจำนวนที่กำหนด ผู้วิจัยจึงจัดกระทำข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่โดยใช้การทำดัชนีข้อมูล (Content Index) (สุภางค์ จันทวานิช, 2561; ชำนาญ ปาณวงษ์, 2563) จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) นำเสนอผลเชิงพรรณนาต่อไป

ขั้นตอนที่ 7 การสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และนำเสนอวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 มาสังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษา สาขาวิชาดนตรีศึกษาในรูปแบบข้อเสนอเชิงนโยบาย และผังมโนทัศน์ (Conceptual Framework) จากนั้นผู้วิจัยสรุปผลและอภิปรายตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยซึ่งประกอบด้วย 1) เพื่อศึกษาสภาพของรายวิชาที่มีการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรี ประเทศไทย และ 2) เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรี ประเทศไทย พร้อมให้ข้อเสนอแนะในประเด็นที่สำคัญและอาจเป็นประโยชน์ทางวิชาการจากผลการวิจัย เพื่อนำเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย และเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย โดยในการดำเนินการวิจัยมีการใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ซึ่งแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาออกเป็น 2 ตอนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในตอนที่ 1 จะเป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยแบบแผนเชิงสำรวจ (Exploratory Sequential Design) ร่วมกับข้อมูลจากการวิจัยแบบแผนเชิงอธิบาย (Explanatory Sequential Design) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ด้านสภาพการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

ตอนที่ 2 เป็นการนำเสนอผลการสัมภาษณ์เชิงลึกด้านทฤษฎีและแนวคิดที่จำเป็นต่อการสังเคราะห์แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย ซึ่งเป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย

1.1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านข้อมูลทั่วไป

1.2 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านจำนวนรายวิชา

1.3 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านสถานภาพของรายวิชา

1.4 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร ดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย

2.1 โครงสร้างของสาระความรู้ทางดนตรีด้านแนวคิดทฤษฎีและหลักการที่จำเป็นต่อการประกอบสร้างแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

2.2 การสังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรี ศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย

สำหรับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้จะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล 2 ส่วนด้วยกัน เพื่อตอบปัญหาการวิจัยข้อที่ 1 คือ สภาพการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยมีลักษณะอย่างไร โดยนำเสนอผลดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมใน หลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านข้อมูลทั่วไป

จากการศึกษาเอกสารมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (มคอ. 2) ของสถาบันต่าง ๆ ที่ได้กำหนดเลือกมาโดยการเลือกแบบเจาะจงจำนวนทั้งสิ้น 37 หลักสูตร ผู้วิจัยทำการกำหนดประเด็นที่จะทำการศึกษาวิเคราะห์ลักษณะต่าง ๆ ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม และในการคัดเลือกรายวิชาที่จะศึกษาว่ามีความเกี่ยวข้องกับความวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมหรือไม่นั้น ผู้วิจัยจะพิจารณาจากคำอธิบายรายวิชาว่ามีความเกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ดนตรีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางวัฒนธรรม เช่น วิชาดนตรีโลก ดนตรีเอเชีย มานุษยวิทยาดนตรี ดนตรีลุ่มน้ำแม่กลอง เป็นต้น ซึ่งหลังจากศึกษาคำอธิบายรายวิชาและคัดรายวิชาเรียบร้อยแล้ว พบข้อมูลรายวิชาจากหลักสูตรต่าง ๆ ดังตารางด้านล่างนี้

1.1.1 ลักษณะด้านข้อมูลทั่วไป

พบว่ารายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมนั้นจะอยู่ทั้ง a) ในหมวดรายวิชาบังคับ ซึ่งหมายถึงรายวิชาที่นิสิตหรือนักศึกษาที่อยู่ในหลักสูตรจะต้องเรียนรู้อย่างแน่นอนในระยะเวลาเริ่มต้นจนจบหลักสูตร และ b) ในหมวดรายวิชาเลือก ซึ่งหมายถึงรายวิชาที่นิสิตนักศึกษาที่อยู่ในหลักสูตรอาจเลือกเรียนหรือไม่ก็ได้ตามความสนใจของตน

นอกจากนี้จากผลการศึกษายังชี้ให้เห็นว่าบางหลักสูตรมีรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเป็นวิชาบังคับ บางหลักสูตรมีเป็นวิชาเลือก หรือบางหลักสูตรไม่มีรายวิชาเหล่านี้เลย ซึ่งจะมีผลทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมนั้นเกิดขึ้นไม่เท่าเทียมกันในแต่ละหลักสูตร

ตาราง 8 สัดส่วนข้อมูลการเปิดรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร

สัดส่วนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมจากเอกสาร 37 หลักสูตร	เปิดวิชาเอกบังคับอย่างเดียว	เปิดวิชาเอกเลือกอย่างเดียว	เปิดทั้งวิชาเอกบังคับและเอกเลือก	ไม่เปิดสอนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม
รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม	8 หลักสูตร ร้อยละ 21.62	13 หลักสูตร ร้อยละ 35.14	14 หลักสูตร ร้อยละ 37.83	2 หลักสูตร ร้อยละ 5.41

1.1.2 ลักษณะด้านขอบเขตของเนื้อหาวิชา

พบว่ารายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรทั้งหมดที่ได้ศึกษามีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามแต่ละสถาบันตามภูมิภาค ซึ่งรายวิชาทั้งหมดจะมีคำสำคัญระบุไว้ในคำอธิบายรายวิชา สามารถทำการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาวิชาได้เป็น 3 กลุ่มตามข้อมูลเชิงบรรยายและตัวเลขดังนี้

A) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวมุ่งเน้นทฤษฎี: เป็นกลุ่มวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่มีการจัดการเรียนรู้โดยเน้นการบรรยายและมีรูปแบบเนื้อหาเป็นฐาน ตลอดจนเน้นเรื่องทฤษฎีและวิธีคิด มักมีคำสำคัญที่แสดงถึงความเป็นวิชาแนวทฤษฎีคือ “แนวคิด” “หลักการ” “การทำความเข้าใจ” เป็นต้น สำหรับตัวอย่างรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวทฤษฎี เช่น วิชามานุษยวิทยาดนตรีล้านนา ของมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ หรือ การศึกษาดนตรีท้องถิ่น ของมหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต เป็นต้น

B) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวมุ่งเน้นทักษะปฏิบัติ: เป็นกลุ่มวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการฝึกทักษะปฏิบัติทั้งการลงพื้นที่และการปฏิบัติเครื่องดนตรี โดยคำสำคัญที่มักปรากฏในคำอธิบายรายวิชากลุ่มนี้ ได้แก่ “การฝึกปฏิบัติ” “สามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง” “การจำแนกประเภท” เป็นต้น สำหรับตัวอย่างรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวปฏิบัติ เช่น วิชาทักษะดนตรีเอเชีย 1 และ 2 ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หรือ ดนตรีและการแสดงผู้ไท ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ เป็นต้น

C) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวมุ่งเน้นการบูรณาการ: เป็นกลุ่มวิชาแนวบูรณาการที่มีการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางดนตรีจากวัฒนธรรมต่าง ๆ ควบคู่ไปกับบริบท

ต่าง ๆ ที่อยู่รอบดนตรี เช่นในเชิงภูมิศาสตร์ รัฐศาสตร์ เป็นต้น มักใช้การบรรยายเป็นรูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวบูรณาการในหลักสูตรมีตัวอย่างรายวิชาดังนี้ ดนตรีลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ของมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง หรือ ดนตรีโลก ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น

ตาราง 9 สัดส่วนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวต่าง ๆ

สัดส่วนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมจากเอกสาร 37 หลักสูตร	แนวมุ่งเน้นทฤษฎี	แนวมุ่งเน้นทักษะปฏิบัติ	แนวมุ่งเน้นบูรณาการ
รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม	จำนวน 16 วิชา ร้อยละ 11.68	จำนวน 91 วิชา ร้อยละ 66.42	จำนวน 30 วิชา ร้อยละ 21.90

1.1.3 ลักษณะด้านขอบเขตของการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา

จากการศึกษาขอบเขตของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม จากคำอธิบายรายวิชาที่ได้กล่าวถึงขอบเขตและเนื้อหาโดยภาพรวมของรายวิชา พบว่าในแต่ละรายวิชาจะมีคำอธิบายรายวิชาที่มีเนื้อความที่สอดคล้องกับชื่อรายวิชา รวมถึงการกล่าวถึงจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เฉพาะรายวิชาและขอบเขตด้านเนื้อหาในรายวิชาไว้ค่อนข้างชัดเจน ซึ่งในบางรายวิชาแม้จะอยู่คนละหลักสูตรหรือคนละสถาบันแต่ก็มีความคล้ายคลึงกัน ในขณะเดียวกันก็มีบางรายวิชาที่แตกต่างกันด้วยเช่นกัน โดยในประเด็นดังกล่าวสามารถสรุปผลตามกลุ่มวิชาได้ดังนี้

A) กลุ่มวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวมุ่งเน้นทฤษฎี: ในขอบเขตการจัดการเรียนรู้วิชาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีดนตรีในเชิงวัฒนธรรม อย่างเช่น วิชามานุษยดนตรีวิทยา ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา ดนตรีและนาฏศิลป์พื้นถิ่น มักมีคำสำคัญที่ปรากฏระบุจำนวนรายวิชาจาก 37 หลักสูตรรวมกัน คือ “การศึกษาวิธีการ” “แนวคิด” “หลักการ” “ความสำคัญ” เป็นต้น ซึ่งมีการมุ่งเน้นจัดการเรียนการสอนในเรื่องของแนวคิดและหลักการสำคัญในการเข้าถึงหรือเข้าใจดนตรี รวมถึงแนวทางปฏิบัติเชิงวิธีวิทยาในการจะศึกษาดนตรีหรือเข้าถึงความรู้มิใช่เพียงในฐานวิชาเชิงปฏิบัติเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญในส่วนของวิธีคิดและวิธีการเข้าถึงความรู้ของดนตรีเพื่อจะนำไปสู่รายวิชาเชิงปฏิบัติหรือเชิงบูรณาการต่อไป

B) กลุ่มวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวมุ่งเน้นการปฏิบัติทักษะ: จากการศึกษารายวิชาขอบเขตการจัดการเรียนรู้พบว่า รายวิชาทางด้านการปฏิบัติทักษะดนตรีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรม เช่น ดนตรีพื้นบ้านไทย ทักษะดนตรีเอเชีย ดนตรีพื้นบ้านภาคกลาง เป็นต้น ซึ่งมักมีคำสำคัญที่ปรากฏร่วมกันในคำอธิบายรายวิชา คือ “การฝึกปฏิบัติ” “การจำแนกประเภท” “การปฏิบัติ

ได้ถูกต้อง” “การปฏิบัติได้ในขั้นเบื้องต้น” เป็นต้น ซึ่งคำสำคัญเหล่านี้สามารถสะท้อนขอบเขตของรายวิชาทางด้านปฏิบัติทักษะได้ค่อนข้างชัดเจน คือ มีการมุ่งเน้นการปฏิบัติให้เกิดทักษะในขั้นต้น หรือจนถึงขั้นปฏิบัติได้อย่างแม่นยำ ซึ่งมีการกล่าวถึงการทำความเข้าใจพุทธธรรมดนตรีในเชิงของความรู้ควบคู่กับการปฏิบัติไปด้วย โดยส่วนใหญ่เน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ไม่ได้เน้นให้เชี่ยวชาญในวัฒนธรรมดนตรีในขั้นลึกซึ้ง

C) กลุ่มวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวมุ่งเน้นการบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่น: จากการศึกษาขอบเขตเนื้อหาของรายวิชาจากคำอธิบายรายวิชาในกลุ่มวิชาจะแตกต่างจากสองกลุ่มวิชาข้างต้นในส่วนที่มีการกล่าวถึงศาสตร์อื่นโดยใช้ดนตรีเป็นฐานในการเชื่อมโยงไปสู่ศาสตร์นั้น ๆ หรือในทางกลับกันก็ใช้ศาสตร์ต่าง ๆ ในการเข้าถึงและทำความเข้าใจดนตรีเช่นกัน ยกตัวอย่างคำสำคัญที่สนับสนุนข้อสรุปดังกล่าว เช่น “ความสัมพันธ์ของดนตรีในระดับภูมิภาค” “ทำความเข้าใจดนตรีกับเรื่องภูมิประเทศ” “เข้าใจดนตรีในเชิงวัฒนธรรมเข้าใจดนตรีและเข้าใจประเพณี” และ “เข้าใจดนตรีในเชิงประวัติศาสตร์” โดยคำอธิบายรายวิชามักเป็นของวิชาจำพวก ดนตรีโลก การศึกษาดนตรีท้องถิ่น หรือ ดนตรีเอเชียศึกษา เป็นต้น

1.2 ผลการศึกษาศาภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านจำนวนรายวิชา

ตาราง 10 ข้อมูลด้านจำนวนรายวิชา

ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้ตอบแบบสำรวจ			
ตอนที่ 1 ด้านจำนวนของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา	M	SD	ความหมาย
1. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรมีจำนวนที่เหมาะสม	4.25	0.89	เห็นด้วย
2. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเพียงพอกับความจำเป็นในการรู้ (Knowing) และความรู้ของผู้เรียนที่ควรได้รับตลอดหลักสูตร	3.95	0.89	เห็นด้วย
3. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรที่เป็น <u>วิชาบังคับ</u> มีความเหมาะสม	3.70	1.17	เห็นด้วย
4. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรที่เป็น <u>วิชาเลือก</u> มีความเหมาะสม	4.00	1.03	เห็นด้วย

จากตารางที่ 10 ที่แสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านจำนวนรายวิชา ดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาพบว่าความเห็นทั้งหมดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน คือใน ส่วนของความเหมาะสมของจำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในภาพรวมที่จัดการเรียนการสอนใน หลักสูตรมีการเห็นด้วยในอัตราที่สูงสุด ($M=4.25$ และ $SD=0.89$) โดยเห็นด้วยว่าวิชาดนตรีเชิง วัฒนธรรมมีจำนวนเหมาะสมในสถานะ “วิชาเลือก” ($M=4.00$ และ $SD=1.03$) และถัดมาจำนวน เหมาะสมในสถานะ “วิชาบังคับ” ($M=3.70$ และ $SD=1.17$) และค่าความคิดเห็นด้านจำนวนรายวิชา ดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เพียงพอกับความจำเป็นในการรู้และความรู้ของผู้เรียนที่ควรได้รับตลอด หลักสูตรมีค่าความเห็นอยู่ที่ระดับเห็นด้วย ($M=3.95$ และ $SD=0.89$) ดังนั้นจากการวิเคราะห์ผลจึง กล่าวได้ว่า รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีความเหมาะสมและเพียงพอกับความจำเป็นใน การรู้และความรู้ของผู้เรียนที่ควรได้รับตลอดหลักสูตร โดยเห็นด้วยกับการที่วิชาดนตรีเชิง วัฒนธรรมเป็นรายวิชาเลือกมากกว่าเป็นรายวิชาบังคับ

นอกจากนี้ยังมีผลข้อมูลจากการการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่าการปรากฏของรายวิชา ดังกล่าวที่มีรูปแบบเป็นทั้งรายวิชาบังคับและรายวิชาเลือกภายในหลักสูตร ซึ่งมีความแตกต่างกันไปใน ด้านจำนวนของรายวิชาตามแต่หลักสูตรกำหนด โดยจำนวนของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่ปรากฏ ในหลักสูตรต่าง ๆ สามารถชี้ให้เห็นถึงนัยสำคัญของประเด็นด้านจำนวนรายวิชาด้วยกัน 2 ประเด็น ดังนี้

1.2.1 จำนวนรายวิชาที่ปรากฏเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร: เมื่อพิจารณาข้อมูลจำนวน รายวิชาที่ปรากฏในหลักสูตรพบว่าจำนวนรายวิชาที่มีอยู่ค่อนข้างมากและหลากหลายที่ผ่านการ พัฒนาปรับปรุงหลักสูตรตามระยะกำหนด สามารถสะท้อนมุมมองในการจัดการเรียนรู้ด้านดนตรีที่ เกี่ยวโยงสัมพันธ์ในเชิงวัฒนธรรมที่มีการปรากฏขึ้นแทบทุกหลักสูตร โดยรายวิชาเหล่านี้เมื่อมีอยู่ใน หลักสูตรจะมุ่งเน้นสร้างการเรียนรู้หรือพัฒนาความรู้ตลอดจนทักษะที่เกี่ยวข้องกับดนตรีในลักษณะ วัฒนธรรมเดียวหรือมากกว่าสองวัฒนธรรมขึ้นไปภายในรายวิชา และหากกล่าวถึงอัตราส่วนที่มีอยู่ ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่มีอยู่นั้นเพียงพอต่อการสร้างการเรียนรู้เกี่ยวกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมใน ระดับต้นเท่านั้น เช่น สามารถจดจำและรู้จักประเภท/ลักษณะ/หน้าที่ดนตรีในวัฒนธรรมต่าง ๆ หรือ สามารถจดจำเข้าใจบทบาทหน้าที่/ลักษณะ/วิธีการบรรเลงดนตรีที่มาจากวัฒนธรรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งลักษณะดังกล่าวเป็นระดับการเรียนรู้ในระดับต้นที่อาจสามารถพัฒนาให้เกิดระดับการเรียนรู้ที่ สูงขึ้นอย่างการนำไปใช้ การวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์ หากมีการจัดการเรียนรู้ที่ มุ่งเน้นต่อยอด สอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญที่กล่าวดังนี้

“รายวิชาพวกนี้ที่เกี่ยวกับดนตรีในหลาย ๆ วัฒนธรรม เช่น ดนตรีพื้นบ้าน ดนตรีโลก ก็จะมีปรากฏอยู่ในหลักสูตรแสดงว่าเรื่องพวกนี้ก็ยังมียู่และถูกพูดถึงในหลักสูตรของครูดนตรีอยู่ และแท้จริงแล้วหลักสูตรแกนกลางขั้นพื้นฐานก็ยังเอื้อให้ครูสามารถใช้ความรู้ดนตรีเชิงวัฒนธรรมในการจัดการเรียนรู้ได้อีกด้วย เพียงแต่ต้องตีความมาตรฐานและตัวชี้วัดให้ออก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, สัมภาษณ์)

และสอดคล้องกับความเห็นของผู้เชี่ยวชาญอีกท่านที่ได้กล่าวในทิศทางเดียวกันถึงเรื่องจำนวนของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมภายในหลักสูตรดนตรีศึกษาว่า

“กลุ่มวิชาดนตรีที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมจริง ๆ มีหลายวิชาในหลักสูตร หากเรานับก็จำนวนเยอะพอสมควร และสุดท้ายแล้ว การเรียนดนตรีมันก็ต้องเกี่ยวกับการเรียนรู้วัฒนธรรม อาจจะเกี่ยวข้อมาจากวัฒนธรรมเดียวหรือหลายวัฒนธรรมก็ตาม สิ่งเหล่านี้ก็จำเป็นในการที่เราฝึกหัดครูดนตรีให้มีความรู้และก็การตระหนักเกี่ยวกับเรื่องพวกนี้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5, สัมภาษณ์)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีจำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่ค่อนข้างมาก ทว่ารายวิชาเหล่านั้นโดยมากมักปรากฏอยู่ในจำนวนของกลุ่มรายวิชาเลือก ซึ่งอาจมีความเป็นไปได้ว่าอาจเกิดการจัดการเรียนรู้หรืออาจไม่เกิดการจัดการเรียนรู้ก็ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์การ จัดแผนการศึกษาหรือเลือกลงทะเบียนรายวิชา ณ ปีการศึกษา นั้น ๆ สำหรับในบางสถาบันที่อาจารย์มีส่วนในการจัดสรรรายวิชาให้กับผู้เรียนรายวิชาเหล่านี้ก็มีแนวโน้มในการถูกบรรจุให้เรียนในช่วงใดช่วงหนึ่งตลอดช่วงที่ศึกษาภายในหลักสูตร แต่หากบางหลักสูตรเป็นการเลือกเองก็อาจมีทั้งแนวโน้มในการถูกบรรจุให้เรียนและการไม่ถูกเลือกเรียนตลอดช่วงที่ศึกษาในหลักสูตรเช่นกัน ดังตัวอย่างคำสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญดังนี้

“เรามีการช่วยผู้เรียนในการบริหารจัดการรายวิชาที่เรียน เพราะฉะนั้นวิชาพวกนี้ก็ต้องมีเรียนด้วย เพราะอย่างน้อยมันจะช่วยเปิดมุมมองให้เขาเหล่านั้น แต่บางที่เท่าที่ทราบมาก็เป็นลักษณะให้ผู้เรียนลงเองเลยมีบ้างหรือไม่มีบ้าง หรือบางปีก็ไม่ได้เปิดสอนเลยเพราะไม่มีคนลงเรียนวิชาเลือกพวกนี้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์)

1.2.2 จำนวนรายวิชาที่ปรากฏอย่างหลากหลาย: แม้วานัยหนึ่งของการปรากฏจำนวนที่ปริมาณค่อนข้างมากและหลากหลายของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาก็สะท้อนการมีอยู่และมุมมองที่มุ่งให้มีการจัดการเรียนรู้ดนตรีที่สัมพันธ์กับวัฒนธรรมที่ยังคงถูกกล่าวถึงในฐานะรายวิชาที่มีการจัดการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นวิชาบังคับหรือวิชาเลือกในหลักสูตรก็ตาม ทว่าเมื่อพิจารณาลงไปในระดับที่จำเพาะเจาะจงมากยิ่งขึ้น จะพบว่าบางหลักสูตรมีรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมจำนวนหนึ่งที่มีอยู่และมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ภายในรายวิชาที่ค่อนข้างทับซ้อนกัน เช่น นอกจากมีรายวิชาดนตรีโลกและยังมีรายวิชาดนตรีในวัฒนธรรมเอเชีย หรือ ทักษะดนตรีพื้นบ้านกับรายวิชาเพิ่มพูนทักษะดนตรีพื้นบ้าน เป็นต้น ซึ่งจากตัวอย่างทำให้เห็นว่า รายวิชาที่เกิดขึ้นมักถูกสร้างขึ้นโดยผู้พัฒนาแก้ไขหลักสูตร เมื่อต้องการให้ผู้เรียน ได้รับความรู้หรือทักษะใดๆ ก็ทำการเปิดรายวิชาซึ่งมีเนื้อหาและกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้หรือทักษะที่ต้องการให้ผู้เรียนได้รับ และเมื่อมีความรู้หรือทักษะใดๆ ที่ต้องการให้รู้ ก็มักจะทำการเปิดรายวิชาใหม่เพื่อตอบรับกับการเสริมสร้างความรู้และทักษะที่ต้องการอีกเช่นเคย จึงเป็นที่มาของการปรากฏจำนวนรายวิชาที่ค่อนข้างมาก

จากตัวอย่างข้างต้น อาจสะท้อนถึงการแก้ไขปัญหาแบบปลายทาง กล่าวคือ การสร้างวิชาใหม่ ถึงแม้จะเป็นประโยชน์ในด้านความหลากหลายของรายวิชาเพื่อตอบสนองตามการเลือกของผู้สอนหรือผู้เรียน ณ ขณะนั้น แต่ในขณะเดียวกันก็สามารถสะท้อนอัตราความเพื่อเพิ่มขึ้นของจำนวนรายวิชาที่อาจทับซ้อนกันในเชิงเนื้อหาตลอดจนสะท้อนถึงการไม่มีความต้องการจำเป็นของบางรายวิชาถึงลำดับขั้นจำเป็นต้องเปิดเป็นรายวิชาหนึ่งขึ้นมาเช่นกัน ซึ่งประเด็นวิเคราะห์นี้สะท้อนผ่านจำนวนรายวิชาที่มีอยู่ในจำนวนค่อนข้างมากภายในหลักสูตร สามารถตัวอย่างคำสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญดังนี้

“อาจารย์ประจำหลักสูตรทั้งหลาย เวลาคิดว่าจะทำยังไงดีให้ผู้เรียนเกิดความรู้สิ่งที่ยากที่สุดก็คือสร้างวิชาใหม่ขึ้นมา สร้างวิชาใหม่ขึ้นมา เพื่อสอนเนื้อหา นั้น ๆ แบบนี้ซ้ำไปมาเสมอเวลาต้องการให้เกิดอะไรใหม่ จนบางทีเวลากลับมาทบทวนหลักสูตรในรอบวาระในปีที่ต้องพัฒนาหลักสูตร กลายเป็นว่าต้องมานั่งทบทวนกันซ้ำอีกรอบและตัดรายวิชาต่าง ๆ ออกไป ซึ่งวิชาที่โดนตัดเหล่านั้นก็มีรายวิชาเปิดใหม่หลายวิชาที่เปิดขึ้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5, สัมภาษณ์)

1.3 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านสถานภาพของรายวิชา

ตาราง 11 ข้อมูลด้านสถานภาพของรายวิชา

ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้ตอบแบบสำรวจ			
ตอนที่ 2 ด้านสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา	M	SD	ความหมาย
1. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม <u>เหมาะสม</u> กับการเป็น วิชาทางทฤษฎี/เชิงบรรยาย	4.10	0.85	เห็นด้วย
2. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม <u>เหมาะสม</u> กับการเป็น วิชาทางการปฏิบัติทักษะดนตรี	3.90	0.91	เห็นด้วย
3. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม <u>เหมาะสม</u> กับการเป็น วิชาเชิงผสมผสานบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่น	4.45	0.94	เห็นด้วย
4. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร <u>มีส่วนจำเป็น</u> ในการเตรียมพร้อมผู้เรียนสู่การเป็นครูดนตรี	4.65	0.49	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตารางที่ 11 มีการแสดงข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความคิดเห็นด้านสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาพบว่าความเห็นที่สะท้อนออกมาจากข้อมูลในตารางค่อนข้างมีทิศทางเดียวกันไปในทาง “เห็นด้วย” และ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” โดยมองว่าเห็นด้วยอย่างยิ่งกับเรื่องรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีอยู่และมีส่วนจำเป็นและสำคัญในการเตรียมพร้อมผู้เรียนสู่การเป็นครูดนตรี ($M=4.65$, $SD=0.49$) นอกจากนี้ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมของหลักสูตรดนตรีศึกษาจึงมีความเห็นด้วยว่ารายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเหมาะสมกับการเป็นรายวิชาเชิงผสมผสานบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่นเป็นลำดับแรก ($M=4.45$, $SD=0.94$) ลำดับถัดมาคือด้านความเหมาะสมกับการเป็นรายวิชาทางทฤษฎีและจัดการเรียนรู้ในเชิงบรรยาย ($M=4.10$, $SD=0.85$) และเห็นด้วยน้อยที่สุดคือการให้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเป็นทักษะปฏิบัติ ($M=3.90$, $SD=0.19$) หากพิจารณาจากผลการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ว่า สถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมนั้นยังดำรงอยู่อย่างมีนัยสำคัญและมีความจำเป็นสำหรับการฝึกหัดครูดนตรีก่อนเข้าสู่ระบบ โดยในหลักสูตรดนตรีศึกษานั้น รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเหมาะสมกับการเป็นวิชาเชิงบูรณาการกับศาสตร์อื่นมากที่สุด และเหมาะสมกับเป็นวิชาทางทฤษฎีเชิงบรรยาย และปฏิบัติทักษะดนตรีตามลำดับ

นอกจากนี้ประเด็นด้านสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาของสถาบันต่าง ๆ ได้มีการกำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์และอภิปรายเกี่ยวกับสถานภาพของ

รายวิชาต่อเนื่องมาจากการวิเคราะห์และทำการสำรวจในเบื้องต้น โดยมีการแบ่งกลุ่มวิชาออกเป็น 3 กลุ่มเช่นกัน ได้แก่ 1) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางทฤษฎีและการบรรยาย 2) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางปฏิบัติทักษะ และ 3) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางการบูรณาการจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญสามารถกล่าวเป็นประเด็นย่อยได้ดังนี้

1.3.1 สถานภาพด้านความสำคัญของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมรูปแบบต่าง ๆ ใน

หลักสูตร: ภายในหลักสูตรดนตรีศึกษาที่มีการจัดการเรียนรู้อยู่ในปัจจุบัน ประกอบไปด้วยรายวิชาจำนวนมาก ทั้งกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป (General Education) กลุ่มวิชาเอกทางด้านศึกษาศาสตร์/ครุศาสตร์ และกลุ่มวิชาเอกทางด้านดนตรี ซึ่งรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมก็เป็นส่วนหนึ่งในกลุ่มวิชาเอกทางด้านดนตรีที่อาจเป็นทั้งรายวิชาบังคับหรือรายวิชาเลือกในแต่ละหลักสูตร หากกล่าวถึงรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม ด้วยนิยามของคำนี้จะหมายถึงการเรียนรู้เกี่ยวกับดนตรีที่เชื่อมโยงกับเรื่องการเรียนรู้วัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความเข้าใจในความสัมพันธ์เชิงอำนาจในมิติวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังประสบการณ์ตลอดจนชีวิตประจำวันของมนุษย์ อนึ่งรายวิชาดังกล่าวนี้ถือเป็นรายวิชาที่ค่อนข้างมีความสำคัญในการผลิตครูดนตรีในยุคปัจจุบันและอนาคต ไม่ว่าจะเป็นทั้งทางทฤษฎี ความรู้ในเชิงปัญญา วิถีคิด ทักษะปฏิบัติ และทัศนคติเชิงบวกต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลาย ร่วมกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมที่จะสามารถช่วยให้ครูผู้ที่จะต้องไปประจำการ ณ พื้นที่ที่มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมจากภูมิหลังของตนได้ในสังคมปัจจุบันและอนาคต เนื่องจาก “ครู” หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่ง “ครูดนตรี” ถือเป็นผู้ปฏิบัติการและทำงานทางวัฒนธรรม ณ พื้นที่ปฏิบัติการใดปฏิบัติการหนึ่งในหลากหลายระดับอาจเป็นไปได้ทั้งระดับชุมชน โรงเรียน ห้องเรียน เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจยอมรับ และมองเห็นความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมดนตรีในวิถีชีวิตประจำวันของผู้เรียน จึงจำเป็นต้องอาศัยการบ่มเพาะวิถีคิดและสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นในจิตใจและความคิดของครูผ่านกระบวนการเรียนรู้ในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม รายวิชาดนตรีอื่น ๆ หรือตลอดจนรายวิชาศึกษาทั่วไปเช่นกัน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญดังนี้

“รายวิชาแบบนี้ในปัจจุบันมีน้อยหรือมากต่างไปตามหลักสูตร แต่ต้องมี และควรจะต้องมี เพราะถ้าไม่มีการพูดถึงเรื่องนี้เลย มันจะไม่มีทางเกิดได้เลย หรือเกิดขึ้นได้ยากมาก สำหรับแนวคิดและพฤติกรรมจำพวกความตระหนักทางวัฒนธรรม ความแว่ไวทางวัฒนธรรม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงความสำคัญและจำเป็นของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องสัมพันธ์โดยตรงกับพัฒนาการผู้เรียน ดังคำให้สัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญ 2 ท่านดังนี้

“แน่นอนว่าวิชาพวกนี้มีประโยชน์ (รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม) เพราะโดยทั่วไปทำให้นักศึกษาเห็นว่าวัฒนธรรมดนตรีอื่นอีกมากมายในโลกใบนี้ พวกเขาก็จะหุดากว้างขึ้น เพราะได้รู้ได้เห็นเยอะขึ้น ในขณะเดียวกันอาจารย์ผู้สอนอย่างเราก็ได้เรียนรู้จากพวกเขามากขึ้นเช่นกัน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์)

“วิชาพวกนี้เนี่ย (รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม) สำคัญนะ ในฐานะเป็นกระบวนการช่วยขัดเกลาให้ครุคนตรีที่มีสมรรถนะทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ไม่มากนักน้อย แต่อย่างน้อยมันได้รู้ได้เห็นผ่านหูผ่านตา”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 5, สัมภาษณ์)

1.3.2 สถานภาพว่าด้วยความเหมาะสมของลักษณะของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร:

จากที่ได้กล่าวข้างต้นในการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งกลุ่มวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเอาไว้ทั้งหมด 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางทฤษฎีและการบรรยาย 2) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางการปฏิบัติทักษะ และ 3) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางการบูรณาการ หากพิจารณาโดยชื่อแล้วจะเห็นความแตกต่างค่อนข้างชัดเจนของลักษณะรายวิชา ซึ่งบริบทจริงของการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาของทั้งสถาบันที่สังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์และนวัตกรรม และกระทรวงวัฒนธรรม มีการกำหนดรายวิชาใน 3 ลักษณะดังกล่าวทั้งสิ้นตามแต่ละจุดเน้น

ในส่วนแรกพิจารณาส่วนที่เป็นรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางทฤษฎีและการบรรยาย ตลอดจนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางการบูรณาการ เป็นลักษณะวิชาที่ปรากฏอยู่หลายสถาบัน โดยตัวรายวิชาประเภทนี้สามารถจัดการเรียนรู้ได้ง่ายที่สุดมากกว่าแบบที่เน้นทักษะปฏิบัติจริง เนื่องจากธรรมชาติของรายวิชาจะถูกจัดอยู่ในรูปแบบของวิชาภาคบรรยาย ที่เกี่ยวข้อง กับแนวทฤษฎีทั้งทางที่เกี่ยวกับดนตรีและศาสตร์อื่น ๆ เช่น วิชามานุษยวิทยาดนตรี รายวิชาดนตรีโลก เป็นต้น เนื่องจากในการเรียนรู้ดนตรี การสอนดนตรี ผู้คน และสังคม ที่เป็นเรื่องราวเกี่ยวโยงกับวัฒนธรรมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้มรรยทางแนวคิดและทฤษฎี เพื่อการมีมุมมองที่กว้างไกลลึกซึ้งในการทำ ความเข้าใจวัฒนธรรมสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

“วิชาพวกนี้สิ่งสำคัญนอกเหนือจากความรู้และทักษะทางดนตรีแล้ว สิ่งหนึ่งที่อาจารย์คิดว่าสำคัญคือเรื่องแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ เพราะวัฒนธรรมคือเรื่องใหญ่ คำนี้นี้กว้างมาก การทำความเข้าใจให้ลึกซึ้งจึงยาก และครูดนตรีในฐานะผู้ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานในชุมชนควรจะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจในระดับหนึ่ง เพื่อความไม่เคอะเขินเมื่อเข้าสู่ปฏิบัติการจริงในสังคม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ยังอาจเป็นสิ่งที่บ่งบอกได้ถึงการดำรงอยู่ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญแต่ขาดแคลนทรัพยากรในลักษณะของเครื่องและอุปกรณ์ทางดนตรี ในขณะเดียวกัน หากกล่าวถึงลำดับต่อมาคือบางสถาบันที่มีความพร้อมทางด้านอุปกรณ์และเครื่องดนตรี ก็มักจะเกิดรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทักษะปฏิบัติเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือบรรเลงเครื่องดนตรีในวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่มี เช่น มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ที่ปรากฏรายวิชาทักษะดนตรีเอเชีย ซึ่งมุ่งเน้นพัฒนาทักษะการปฏิบัติบรรเลงเครื่องดนตรีหลากหลายวัฒนธรรม หรือรายวิชาที่ปรากฏอยู่ในแทบทุกมหาวิทยาลัย คือ ดนตรีพื้นบ้าน/ดนตรีท้องถิ่น ที่มุ่งเน้นพัฒนาทักษะทางการบรรเลงดนตรีในวัฒนธรรมพื้นบ้าน/ดนตรีท้องถิ่นต่าง ๆ เป็นต้น โดยทั้งหมดที่กล่าวมาสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญที่ว่า

“วิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมส่วนใหญ่แล้วก็เริ่มต้นจากการเป็นวิชาเชิงบรรยาย เช่น วิชาดนตรีโลก ซึ่งการบรรยายมันสามารถพาผู้เรียนจินตนาการถึงดนตรีต่าง ๆ ได้ประมาณหนึ่ง ต่อมาก็พัฒนาขึ้นใช้เทปเสียงบ้าง วิดีโอบ้างในการประกอบการบรรยาย น้อยมากที่จะปฏิบัติ ถ้ามีก็จะเป็นพวกดนตรีพื้นบ้านไทยภาคต่าง ๆ เสียมากกว่า ส่วนจำพวกดนตรีต่างชาติต่างวัฒนธรรมที่เป็นภาคปฏิบัตินี้เป็นตัวเลือกชนิดหลัง ๆ เลย เพราะจัดหาเครื่องยาก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์)

ร่วมกับข้อคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญอีกท่านหนึ่งที่สนับสนุนเกี่ยวกับการเรื่องทรัพยากรที่จำกัดและส่งผลกระทบต่อ การดำรงสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดังนี้

“วิชาเหล่านี้การปฏิบัติมันทำยาก เพราะส่วนใหญ่มีข้อจำกัดเรื่องทรัพยากร

การเรียนรู้ไม่มีจบในการจัดหาเครื่องดนตรีมา ก็เลยนิยมใช้การบรรยาย หรือมากกว่าบรรยายก็คือการค้นหาข้อมูลและพาผู้เรียนไปฟังพร้อมกับดูจากวิดีโอคลิปจากสื่อต่าง ๆ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4, สัมภาษณ์)

1.4 ผลการศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้

ตาราง 12 ข้อมูลด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้รายวิชา

ความคิดเห็นของอาจารย์ผู้ตอบแบบสำรวจ			
ตอนที่ 3 ด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม ในหลักสูตรดนตรีศึกษา	M	SD	ความหมาย
1. การออกแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีการคำนึงถึงวัฒนธรรมดนตรีที่ผู้เรียนคุ้นเคยเป็นสำคัญ	4.15	0.93	เห็นด้วย
2. การจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีเนื้อหาที่กว้างและหลากหลาย	4.35	0.81	เห็นด้วย
3. การจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีเนื้อหาที่ลึกและเจาะจง	3.70	0.86	เห็นด้วย
4. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีความทันสมัย / ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้มของเหตุการณ์ระดับชุมชน หรือท้องถิ่น	4.40	0.75	เห็นด้วย
5. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีความทันสมัย/ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้มของเหตุการณ์ระดับประเทศ	4.20	1.01	เห็นด้วย
6. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีความทันสมัย/ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้มของเหตุการณ์ระดับนานาชาติ	4.25	0.97	เห็นด้วย
7. การออกแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีการเน้นวิธีคิดและวิธีปฏิบัติให้สามารถใช้ในการปฏิบัติงานในอนาคตได้	4.50	0.83	เห็นด้วยอย่างยิ่ง

จากตารางที่ 12 เป็นข้อมูลค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้านขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา เมื่อพิจารณาข้อมูลจะพบว่ามีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันคือ “เห็นด้วย” และ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” โดยในหัวข้อการออกแบบการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมประกอบไปด้วย 2 ประเด็นย่อยคือ เห็นด้วยอย่างยิ่งกับการออกแบบการเรียนรู้ที่ควรเน้นวิธีคิดและวิธีปฏิบัติให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้งานจริงได้ในอนาคต ($M=4.50$, $SD=0.83$) และเห็นด้วยกับการออกแบบเนื้อหาการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับความคุ้นเคยของผู้เรียนเป็นสำคัญ ($M=4.15$, $SD=0.93$) ต่อมาในหัวข้อระดับของเนื้อหาที่จัดการเรียนรู้ในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีการเห็นด้วยกับการจัดการเรียนรู้ด้วยเนื้อหาที่กว้างและหลากหลาย ($M=4.35$, $SD=0.81$) และจัดการเรียนรู้ด้วยเนื้อหาที่ลึกและเฉพาะเจาะจง ($M=3.70$, $SD=0.86$) ตามลำดับ และหัวข้อท้ายสุดว่าด้วยเรื่องขอบเขตของประเด็นในการเรียนรู้มีการเห็นด้วยกับขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมให้มีความทันสมัยหรือร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้มของเหตุการณ์ระดับชุมชนหรือท้องถิ่น ($M=4.40$, $SD=0.75$) ถัดมาคือเหตุการณ์ระดับประเทศ ($M=4.20$, $SD=1.01$) และสุดท้ายคือเหตุการณ์ระดับนานาชาติ ($M=4.25$, $SD=0.97$)

จากข้อมูลทั้งหมดสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้ว่าขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาคควรเน้นวิธีคิดและวิธีปฏิบัติให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในอนาคตเมื่อเข้าสู่ระบบการศึกษา โดยขอบเขตของเนื้อหาควรสอดคล้องสัมพันธ์กับภูมิหลังและความคุ้นเคยของผู้เรียนด้วย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ อีกทั้งควรเป็นรายวิชาที่มีความเข้มข้นของเนื้อหาที่กว้างและหลากหลายมากกว่าจะเป็นเนื้อหาจำเพาะเจาะจง นอกจากนี้ผลสำรวจยังชี้ให้เห็นว่าประเด็นที่ควรจับมาเป็นเรื่องในการเรียนรู้นั้นไม่ได้ปฏิเสธขอบเขตในวงกว้างอย่างเหตุการณ์ระดับประเทศ หรือนานาชาติ หากแต่ควรจะต้องเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับระดับชุมชนหรือท้องถิ่น เนื่องจากสัมพันธ์กับความเห็นในประเด็นขอบเขตการจัดการเนื้อหาการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความคุ้นเคยของผู้เรียนเป็นสำคัญนั่นเอง

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาสภาพด้านขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาโดยการสัมภาษณ์พูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญ พบว่าประเด็นนี้เป็นประเด็นสำคัญที่สามารถสะท้อนสภาพการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาได้เป็นอย่างดี โดยนำเสนอผ่านประเด็นย่อยดังนี้

1.4.1 การออกแบบการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรี

ศึกษา : ด้านการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีความเกี่ยวข้องเรื่องดนตรีร่วมไปกับประเด็นทางด้านสังคมวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นในระดับมหภาคอย่างรัฐชาติ หรือระดับกลุ่มย่อยตามชาติพันธุ์ต่าง ๆ ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน มีความเห็นว่าในกลุ่มวิชา 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางทฤษฎีและการบรรยาย 2) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางการปฏิบัติทักษะ และ 3) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการบูรณาการ ควรมีการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่มากกว่าการสร้างความรู้เพียงแคในเชิงเนื้อหา (Content) หรือทักษะ (Skills) หากแต่มุ่งเน้นเสริมสร้างให้เกิดสมรรถนะทางวัฒนธรรม (Cultural Competencies) เช่น ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม (Cultural Awareness) และความแวดไวทางวัฒนธรรม (Cultural Sensitivity) ด้วย รวมไปถึงความรู้และทักษะในเชิงวัฒนธรรม (Cultural Knowledge and Skills) เนื่องจากเมื่อทบทวนถึงแก่นแกนและปรัชญาของศาสตร์การสอนแนวพหุวัฒนธรรมนิยมหรือแนวมุ่งเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม ประเด็นสำคัญคือการสร้างพื้นที่ในการรับรู้และเรียนรู้อย่างเข้าใจ สามารถรับรู้และมองเห็นปฏิสัมพันธ์ของผู้คนในวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้อย่างเท่าทันและละเอียดอ่อน ซึ่งสอดคล้องกับความจากการให้คำสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญที่ว่า

“การจะขับเคลื่อน CRP (Culturally Responsive Pedagogy) คือว่าในฐานะผู้สอนคุณจะต้องเข้าไปศึกษาทำความเข้าใจชุมชน คุณต้องไปดูว่าชุมชนมีทุนทางวัฒนธรรมอะไรอยู่บ้าง 4 5 6 ประเทอะไรก็ว่าไป เพื่อให้คนเรียนนะอ้อมเอิบว่าชุมชนไม่ได้เป็นพื้นที่ว่างเปล่า”

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์)
CHULALONGKORN UNIVERSITY

โดยสิ่งเหล่านี้จะสามารถเกิดขึ้นได้ไม่ใช่เพียงแค่การอาศัยการเรียนรู้ผ่านการบรรยายหรือลงมือปฏิบัติเท่านั้น แต่การจัดการเนื้อหาการเรียนรู้ภายในขอบเขตของวิชากำหนดให้สามารถตอบโจทย์การสร้างการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมผู้เรียนเป็นสำคัญก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ควรคำนึงถึง และควรมีการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด อาจด้วยวิธีการเปลี่ยนรูปแบบการมองและกำหนดเนื้อหาในการเรียนรู้ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือผู้สอนต้องนำพาผู้เรียนหรือห้องเรียนข้ามพ้นเข้าไปสู่บริบทจริงและเรียนรู้บริบทนั้นเพื่อทำความรู้จัก (Contextualization) หรือจะด้วยการสร้างบริบทเสมือนจริงให้เกิดขึ้นในห้องเรียน เช่น การนำพาคนในวัฒนธรรมอย่างปราชญ์ชุมชน หรือผู้เชี่ยวชาญข้ามเข้ามาในห้องเรียน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับความจากการให้คำสัมภาษณ์ของผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

“เราจะต้องเตรียมคนให้รู้จักบริบทของคนตรีที่อิงกับวัฒนธรรมแบบนี้ คือเตรียมตัวให้รู้จักบริบท หรือที่เราเรียกว่า contextualization ในเชิงพหุวัฒนธรรมเราเรียกว่าต้องเอาคนข้ามวัฒนธรรม คือเราจะเอาเขาข้ามไปเห็นในพื้นที่หรือจะเอาคนในพื้นที่เข้ามา มันต้องมีพรมข้ามพรมแดนทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนกันเชิงลึก”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์)

“เราอย่าลืมว่าเวลาเราฟังเพลง พอเราฟังไประดับหนึ่งความสนใจเราจะไม่ได้อยู่ในดนตรี แล้วมันจะอยู่นอกดนตรีแทน เพราะฉะนั้นต้องเริ่มให้พาเขาเข้าไปในดนตรีให้ได้ก่อน แล้วเดี๋ยวดนตรีมันจะพาออกไปข้างนอกเอง แต่ถ้าเราเล่นทางลัดก็คือสอนให้เข้าใจบริบทก่อนเพื่อให้เขาเข้าใจว่าทำไมดนตรีเป็นแบบนี้แล้วจึงพาเขาเข้ามาสัมผัสดนตรี เป็นแนวทางที่กลับกัน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4, สัมภาษณ์)

นอกจากนี้ในเชิงพฤติกรรมการเรียนรู้ จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญยังพบว่า มีความคิดเห็นให้ทบทวนการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นพัฒนาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนในสาขาดนตรีศึกษาด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านความรู้ (Knowledge: K) ด้านทักษะ (Skills: S) และด้านทัศนคติ (Attitude: A) ด้วย ทั้งนี้ได้ชี้ชวนให้มองย้อนไปถึงการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมทั้ง 3 ประเภท โดยในประเภทที่ 1) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางทฤษฎีและการบรรยาย 2) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางการปฏิบัติทักษะ และ 3) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการบูรณาการ พบว่าเมื่อมองย้อนไปถึงสภาพจริงในห้องเรียนจะพบว่า การเรียนรู้หากนับโดยอัตราส่วนมากเกือบตลอดช่วงของกระบวนการเรียนรู้มักมีการมุ่งเน้นไปที่เนื้อหาและทักษะดนตรี กล่าวคือ มุ่งเน้น K และ S เป็นหลักและ A ตามมาเป็นส่วนเสริม ทว่าในการจัดการเรียนรู้แนวพหุวัฒนธรรมนิยมที่มุ่งเน้นความรู้และเข้าใจ ยอมรับ และเคารพในความแตกต่างหลากหลายเพื่อเสริมสร้างระดับการเรียนรู้ของผู้เรียนให้มีพัฒนาการเชิงบวกในสังคมที่เต็มไปด้วยความแตกต่างหลากหลายอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งศาสตร์การสอนที่มุ่งเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม (Culturally Responsive Pedagogy) นั้น สิ่งสำคัญที่สุดมิใช่ K หรือ S หากแต่เป็น A เนื่องจาก การบ่มเพาะให้ผู้เรียนไปสู่การเข้าใจ ยอมรับ และผูกพันต่อวัฒนธรรมดนตรีในเชิงสุนทรีย์ภาพ ย่อมต้องอาศัยการพัฒนาทัศนคติเชิงบวกที่มีต่อดนตรี จากนั้นจึงตามด้วยการมุ่งพัฒนา K และ S เพื่อนำไปสู่การเกิดสมรรถนะเชิงวัฒนธรรมได้ในท้ายสุด หรือสามารถกล่าวโดยสรุปคือการทบทวนจุดเน้นเชิงพฤติกรรมในกระบวนการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นการทำความเข้าใจตลอดจนจัดวางตำแหน่ง

แห่งที่ของจุดเน้นในการพัฒนาผู้เรียนในเชิงพฤติกรรมที่มุ่งเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมเป็นสำคัญในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมนั่นเอง สอดคล้องกับคำกล่าวในสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญดังนี้

“เราต้องถามว่าความแหว่ไของเขา เขาได้จากแหล่งไหนบ้าง และโดยตัวทฤษฎีมันก็มีอย่างว่าแหล่งนั้นจะเป็นตัวทำให้เกิดความแหว่ไ อันนี้ยังไม่ได้เป็นความรู้นะ เป็น Attitude ต้องมาก่อน ตัว A ต้องมาก่อน แล้วตัว K ตัว P ก็จะมาทีหลัง และที่สำคัญตัว A attitude เนี่ยต้องมา แต่ attitude เนี่ยไม่ใช่มาแล้วเฉย ๆ นะว่านี่เราจะมาทำนั่นกันนี่กัน ไม่ใช่เนะ มันต้องมีกระบวนการ”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์)

ในอีกด้านหนึ่ง ผู้เชี่ยวชาญอีกท่านก็ให้ความคิดเห็นด้านพฤติกรรมการเรียนรู้ในประเด็นจุดเน้นที่เป็นทิศทางเดียวกัน โดยมีความเห็นว่า

“เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผมกำลังพูดมาตลอดคือ เรากำลังคุยเรื่องตัว A กัน เพราะเราไม่ค่อยได้สร้างตรงนี้เลย เราสร้างแต่ K กับ P มันคือบทบาทของการเรียนดนตรีที่มันคลาดเคลื่อนไป แม้กระทั่งให้ฟังเพลงที่ควรจะต้องมีการวัดผลแบบ A แต่ก็ไปวัดแบบ K คือทุกอย่างเป็น K หมด ผมถึงได้บอกว่าถ้าครูดนตรีลดความหมกมุ่นในทางดนตรีให้น้อยลง แล้วให้ความสนใจกับบริบท กับโลก ชีวิตที่มันเกี่ยวข้องกับดนตรีมากขึ้น จะช่วยไปไหนต่อก็ไปได้”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 4, สัมภาษณ์)

1.4.2 ขอบเขตของเนื้อหาในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา:

การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาดนตรีที่มุ่งเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมตามความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จะต้องมีการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ชัดเจน เหมาะสมกับผู้เรียน และสภาพสังคมในท้องถิ่นตลอดจนในภูมิภาคตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้เพื่อเป็นการชี้วัดว่าการเรียนรู้อย่างกล่าวจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนในการที่จะสามารถนำมุมมอง ความรู้ และทักษะ ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งสัมพันธ์กับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญว่า

“การพาเด็กไปเที่ยวในท้องถิ่นมันก็เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมภายในหลักสูตรที่เอื้อโอกาสให้ทำกับท้องถิ่น และทั้งตัวผู้เรียนและผู้สอนนี่เองที่รับทักษะเหล่านี้ไป บางทีมันติดตัวโดยที่เขาไม่รู้ตัวเหมือนกัน เช่น จะไปหาข้อมูลที่ดีในชุมชน นักดนตรีที่ดีหรือคนที่เก่งได้อย่างไร ถ้าการเรียนแบบทั่ว ๆ ไปก็ไปที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด แต่เด็กเหล่านี้จะเป็นอีกแบบคือจะไปตลาด ไปร้านเล็ก ๆ ในหมู่บ้านไปถามเขา ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่เราไม่ได้สอนจริงจัง แต่เป็นทักษะที่อยู่ในวิชา *ethnomusicology* เพราะแหล่งพื้นที่ เหล่านี้มันเป็นศูนย์รวมข่าวสารประจำชุมชน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์)

ในการออกแบบเนื้อหาในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมนอกจากการทบทวนจุดประสงค์การเรียนรู้ในเชิงพฤติกรรมแล้วยังควรคำนึงถึงความสัมพันธ์ของเนื้อหาการเรียนรู้ในเชิงพื้นที่ (Area) กล่าวคือ สภาพการจัดการเรียนรู้ของสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะอุดมศึกษามีการกำหนดนโยบายที่ยึดโยงกับท้องถิ่นแต่ละพื้นที่ ดังนั้นหากกล่าวในระดับย่อยที่สุดคือการจัดการเนื้อหาการเรียนรู้ในชั้นเรียนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมย่อมควรที่จะมีการยึดโยงเข้ากับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นภูมิภาคนั้น ๆ หรืออาจให้เข้ากับภูมิหลังทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ของผู้เรียนในลักษณะการเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวตนของตนเองเป็นฐานแรกในการทำความเข้าใจและเรียนรู้สิ่งที่อยู่รอบตัวในมิติต่าง ๆ ทั้งในเชิงแนวคิดปรัชญาตลอดจนสิ่งที่เป็นวัตถุกายภาพ อาทิ ดนตรี ชาติพันธุ์ ศิลปะ ประเพณี แนวคิด วิถีคิด เพศ อำนาจ เป็นต้น ดังความเห็นของผู้เชี่ยวชาญว่า

“หรือบอกว่าให้เด็กวาดภาพเนี่ย จริง ๆ โยงสู่การตั้งเด็กเข้าสู่การเรียนรู้ในเชิง ME ได้ สมมติเด็กเอกดนตรีไทย เราตั้งคำถามว่าระนาดก่อนนี้เป็นยังไง นี่สมมติในเชิงของ ช่วงเวลายุคสมัยก่อนนะ ต่อมารัฐชาติเข้าไปแทรกแซงนะ แล้วระนาดตามท้องถิ่นล่ะ เป็นอย่างไร ทีนี้เขามาสมมติระนาดขึ้นมาว่าเมื่อไรที่ระนาดกลายเป็นวัฒนธรรมไทย ระนาดเมื่อก่อนเป็นของใคร ของคนภาคกลางหรือเปล่า หรือว่าภาคอื่นเขาเรียกอะไร อันนี้เราก็เริ่มทำให้เด็กอ่อนไหวแล้วว่า อ้อ ระนาดไม่ได้มีแบบเดียวนะ มันมีอย่างนี้อีก อย่างนั้นอีกนะ เป็นต้น”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์)

สืบเนื่องจากตัวอย่างข้างต้น เมื่อพิจารณาต่อจึงสามารถยกความเห็นและตัวอย่างที่สอดคล้องกับความคิดเห็นข้างต้นเกี่ยวกับการจัดการเนื้อหาการเรียนรู้เชิงพหุวัฒนธรรมได้ว่า

“ยกตัวอย่างอย่าง เพลงทรงอย่างเบต พี่ไม่ได้รู้สึกแปลกอะไรเลย พี่มองว่าดี เสียอีกที่เด็กจะได้รู้จักเพลงประเภทร็อคแอนด์โรลล์ และในเชิงพหุวัฒนธรรมมันก็ดี เพราะเด็กจะได้เห็นว่าเพลงมันมีหลายแบบ เวลาสอนจริง ๆ คือให้สอนในสิ่งที่เด็กชอบและคุ้น ถ้าหาสิ่งที่เด็กชอบไม่เจอให้เอาดนตรีในชุมชนหรือดนตรีที่สอดคล้องกับภูมิหลังของเค้ามาใช้ ให้มันสอดคล้องกับชีวิตของเด็ก แล้วอย่างเวลาสอนดนตรีไทยหรือดนตรีอะไรก็ได้แล้วแต่ ชั้นแรกอาจจะเริ่มจากสอนให้เด็กรู้จักยังไม่จำเป็นต้องรักก็ได้ แล้วครูก็ต้องมีจิตวิทยาในการสอนด้วย”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 2, สัมภาษณ์)

จากนั้นเมื่อสร้างฐานความรู้จากการเรียนรู้ผ่านประเด็นเนื้อหาที่สอดคล้องกับท้องถิ่น แล้ว อาจขยายพื้นที่ความรู้และพื้นที่ในการศึกษากว้างออกไปจากภูมิภาค อาจเป็นประเทศ หรือนานาชาติ ในที่สุด ทั้งนี้นอกเหนือจากขอบเขตเนื้อหาที่ได้กล่าวมานี้ อีกสิ่งสำคัญที่ต้องไม่ละเลยในฐานะที่ดนตรีศึกษาคือศาสตร์แขนงหนึ่งที่มุ่งพัฒนาและมีปฏิบัติการร่วมระหว่างมนุษย์ภายในสังคม คือการพยายามทำความเข้าใจดนตรีในหลากหลายมุมมองทั้งดนตรีในฐานะดนตรี ดนตรีในฐานะวัฒนธรรม รวมถึงหาคำตอบสำคัญอย่างดนตรีในฐานะสุนทรียะภาพแห่งชีวิต หรือเริ่มต้นจากสิ่งง่าย ๆ ใกล้ตัวผู้เรียนและใช้วิธีในการตั้งคำถามสืบเสาะลงลึกในรายละเอียดเพื่อสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรม

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย

2.1 โครงสร้างของสาระความรู้ทางดนตรีด้านแนวคิดทฤษฎีและหลักการที่จำเป็นต่อการประกอบสร้างแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

การนำเสนอผลการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในเชิงลึกว่าด้วยเรื่องแนวคิดทฤษฎีและหลักการสำคัญในขอบข่ายมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ที่ควรคำนึงถึงในฐานะโครงสร้างของสาระความรู้ทางดนตรีเมื่อต้องการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ดนตรีในเชิงวัฒนธรรมสามารถสรุปและนำเสนอเป็นประเด็นที่สำคัญได้ดังนี้

2.1.1 แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism): การกำหนดหลักสูตร แนวทางการจัดการเรียนรู้ ศาสตร์การสอนหรือกลวิธีการสอน (Pedagogy) นั้นจำเป็นต้องอาศัยข้อถกเถียงตั้งต้นในฐานะปรัชญาของฐานคิดในการออกแบบการเรียนรู้ จากความเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการมุ่งเน้นเชื่อมโยงและสัมพันธ์ภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้เรียน สิ่งสำคัญที่เป็นรากฐานของหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ ตัวผู้สอน หรือการวัดประเมินผล คือการมองเห็นความแตกต่างหลากหลายด้วยความหวังและความเป็นไปได้ใหม่เสมอ กล่าวคือ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญได้ให้ความเห็นว่า

“การที่เราจะเริ่มต้นกำหนดแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่ว่าด้วยดนตรีเชิงวัฒนธรรมและโดยเฉพาะแบบมุ่งเน้นวัฒนธรรมแล้วนั้น สิ่งสำคัญคือการสมานทานกรอบความคิดที่จะเป็นมุมมองอันเปิดกว้างและยอมรับความแตกต่างหลากหลายจากภูมิหลังผู้เรียนให้กับตนเองในฐานะผู้สอนเสียก่อน นั่นก็คือคิดแบบพหุวัฒนธรรมนิยม”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์)

เหตุเพราะรากฐานทางความคิดตั้งต้นในระดับความเชื่อที่ว่าด้วยความรู้ (Epistemic belief) จะเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญที่ทำให้ครูผู้สอนในฐานะผู้ศึกษาสภาพสังคมและชุมชน ผู้ออกแบบเนื้อหา ผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ และผู้ปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ดนตรีเชิงวัฒนธรรมแบบมุ่งเน้นวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้นควรมีการเปิดพื้นที่ให้แนวคิดพหุวัฒนธรรมนิยมสามารถอยู่ในการเรียนรู้ของหน่วยผลิตครูดนตรีเพื่อบ่มเพาะมุมมองตั้งต้น

2.1.2 พหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษา (Multicultural Music Education): แนวคิดที่ว่าด้วยการเปิดพื้นที่การเรียนรู้ดนตรีที่มากกว่าวัฒนธรรมดนตรีเดียว เพื่อให้ผู้สอนและผู้เรียนปฏิสัมพันธ์กับความหลากหลายทางด้านแนวคิดและเนื้อหาทางดนตรีที่มุ่งเน้นพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และปัญญา และนอกจากนี้การทำความเข้าใจในแนวคิดพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาและการหยิบยกไปใช้ในระดับปฏิบัติการจำเป็นต้องลำดับการตีความวัฒนธรรมดนตรีในฐานะการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ต่าง ๆ โดยให้ความสำคัญกับทิศทางและแนวการปฏิบัติในการสอนดนตรีพื้นถิ่น (Local Music) ตลอดจนดนตรีโลก (World Music) ผ่านมุมมองและวิธีคิดแบบพหุวัฒนธรรมนิยมทั้งในระดับสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักสูตรที่ผลิตครูดนตรี (Campbell, 2018)

ในแง่ของการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในบริบทสังคมไทยที่มีการเรียนรู้ดนตรีกระแสหลักอย่างดนตรีไทย และดนตรีตะวันตกเป็นวิชาเอกนั้น อาจสอดแทรกวิธีคิดและแนวทางต่าง ๆ ร่วมเข้าไปในการจัดการเรียนรู้หลากหลายวิชาได้ โดยมุ่งพัฒนาความรู้และสมรรถนะทางวัฒนธรรมในองค์กรมาก่อน ผ่านเนื้อหาพื้นฐานจนไปถึงการต่อยอดในขั้นสูงขึ้นตลอดการเรียนรู้

“การเริ่มต้นพูดเรื่องพวกนี้ในสังคมไทยเราต้องทำงานแบบการสร้างรากฐานความคิดก่อนและเพื่อเป็นต้นทางของการก่อร่างความรู้ แล้วตามด้วยการให้ how to ง่าย ๆ อย่างเช่น เรื่องเล็ก ๆ อย่าง family instrument ในการที่จะบอกว่าฉันก็มี เขาก็มี เราไม่ได้มีคนเดียว ขอที่นำมาสีกันไม่ได้มีที่เดียวในโลก มีอีกตั้งหลายประเทศ เป็นต้น เพราะฉะนั้นเรื่องของ family instrument ก็จะเป็นเรื่องพื้นฐานสุด ปูทางเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมมาก่อน หลังจากนั้นเราค่อยเข้าเรื่ององค์ประกอบดนตรีเข้ามาก็ได้ สิ่งที่เราต้องคำนึงถึงอาจจะมีหลายมโนทัศน์สำคัญในการสอนดนตรี ถ้าทบทวนวรรณกรรมดูจะพบว่ามีตั้งแต่ วัฒนธรรมเดียว (mono-culture), หลากวัฒนธรรม (multi-culture), หรือ ข้ามวัฒนธรรม (trans-culture)”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์)

2.1.3 แนวคิดท้องถิ่นนิยม (Localism): แนวคิดที่ว่าด้วยมุมมองและปฏิบัติการที่มุ่งเน้นและหยิบยกเอาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นเป็นฐานในการสร้างความรู้ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตลอดจนวัฒนธรรมผู้คนดนตรีในชุมชน เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการประกอบสร้างความเป็นท้องถิ่นและชุมชนผ่านการเผยให้เห็นพัฒนาการและการดำรงอยู่ของท้องถิ่นชุมชนอย่างสัมพันธ์กัน หากกล่าวถึงในการหยิบยกเอาแนวคิดท้องถิ่นนิยมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการออกแบบแนวทางการจัดการเรียนรู้เกี่ยวกับวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาจะสามารถเป็นส่วนสำคัญในการเป็นข้อทบทวนสำหรับการหวนกลับมาทบทองท้องถิ่นในฐานะพื้นที่ความรู้ที่สามารถจัดการนำมาสู่รูปแบบหรือเนื้อหาการเรียนรู้อันที่ท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่มีรากฐานที่แข็งแรงจากการเติบโตผ่านปฏิบัติการของคนในชุมชนมาเป็นเวลาต่อเนื่องสม่ำเสมอ ซึ่งจะประกอบไปด้วยปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญ ณ ชุมชนนั้น ๆ ตลอดจนวัฒนธรรมดนตรีเฉพาะถิ่นที่มีอัตลักษณ์ร่วมและมีเอกลักษณ์เฉพาะของแต่ละสำนักอีกเช่นกัน

“ในความคิดเห็นผม คิดว่ามันต้องใช้หลาย ๆ ส่วนประกอบกัน แนวนโยบายจากส่วนกลางเองก็ส่วนหนึ่ง จากพวกปฏิบัติการในท้องถิ่นก็ส่วนหนึ่ง หรือตัวคนเรียนเองก็ตาม ปัญหาต่อมามันจะมาอยู่ที่คนรุ่นใหม่ที่เกิดในเมืองมากกว่าที่จะรู้สึกอิหลักอิเหลื่อทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น ไม่รู้จะเป็นอะไร ซึ่งสิ่งเหล่านี้มันควรจะมาประกอบกัน”

(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 3, สัมภาษณ์)

2.1.4 แนวคิดกองทุนความรู้ (Fund of Knowledge): แนวคิดที่ว่าด้วยการสำรวจตรวจสอบและส่องสะท้อนให้เห็นถึงความรุ่มรวยทางภูมิปัญญาและความรู้ที่แฝงฝังอยู่ในผู้เรียนซึ่งภูมิปัญญาเหล่านี้ดำรงอยู่และซึมซาบส่งต่อสู่ผู้คนในสังคมทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังของปฏิบัติการในชุมชนนั้นโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม (Moll et al., 1992) ทั้งนี้ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ที่ริเริ่มสำรวจตรวจสอบความรู้และประสบการณ์ภูมิหลังของผู้เรียนผ่านวิธีการได้มาซึ่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น การสัมภาษณ์ การสำรวจ การสอบถาม เป็นต้น เพื่อนำเอาสิ่งที่เรียกว่ากองทุนความรู้เดิมของผู้เรียนที่มีอยู่ไม่ว่าจะเป็น ความเชื่อ ภาษา วิถีปฏิบัติ หรือภูมิหลังทางดนตรีเดิมของผู้เรียน มาเป็นสะพานเชื่อมสู่การเสริมสร้างความรู้ใหม่ (bridging to new knowledge) ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลมากยิ่งขึ้น

2.1.5 แนวคิดจินตกรรมอัตลักษณ์ (Imagine Identity): ว่าด้วยแนวคิดการประกอบสร้างอัตลักษณ์ใหม่ที่ยึดโยงกันระหว่างตัวตนในปัจจุบันและรากเหง้าทางวัฒนธรรมในอดีต โดยมากมักถูกใช้เพื่อวิเคราะห์กระบวนการการสร้างสรรค์วัฒนธรรมสู่การเป็นสินค้า (Commoditization of Culture) (อรดี อินทร์คง, 2552) ทว่าหากนำมาพิจารณาการศึกษาศึกษา (Education) อาจสามารถนำมาพิจารณาวิเคราะห์เรื่องอัตลักษณ์ของผู้เรียนได้ เนื่องจากการยึดโยงการจัดการเรียนรู้โดยใช้ท้องถิ่นเป็นฐานนั้น อาจมีผู้เรียนทั้งที่เป็นคนท้องถิ่นและคนต่าง ๆ ถิ่นที่มีภูมิหลังทางวัฒนธรรมต่างไปจากวัฒนธรรมพื้นถิ่นเดิม เพื่อทำความเข้าใจการเชื่อมโยงและรูปแบบการประกอบสร้างภูมิหลัง/อัตลักษณ์ของผู้เรียน และจัดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องนั่นเอง

2.1.6 สุนทรียศาสตร์ (Aesthetics): ในทางปรัชญาดนตรีศึกษา สุนทรียศาสตร์ถือเป็นเป้าหมายหนึ่งของศาสตร์หรือปฏิบัติการทางด้านดนตรีศึกษามุ่งเสริมสร้างให้เกิดสุนทรียภาพในผู้เรียน กล่าวคือ การใช้ดนตรีพัฒนามนุษย์ให้สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ปัญญา นั่นเอง ในด้านการจัดการเรียนรู้ดนตรีเชิงวัฒนธรรม สุนทรียศาสตร์นอกจากประเด็นในเชิงปรัชญาที่กล่าวข้างต้น นอกจากนี้อาจต้องกล่าวถึงสุนทรียศาสตร์ในฐานะการเป็นส่วนในการทบทวนหลักการสอนดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นสุนทรียภาพเป็นสำคัญ และจัดวางตำแหน่งแห่งที่ของการกำหนดพฤติกรรมการเรียนรู้สำคัญที่ให้ความสำคัญกับ เจตคติ (Affective: A) อันเป็นต้นทางแห่งการเกิดสมรรถนะทางวัฒนธรรมที่คาดหวังได้ จากนั้นจึงตามด้วยความรู้ในเชิงเนื้อหา (Knowledge: K) และทักษะปฏิบัติ (Skill: S)ตามลำดับ

“วิชาดนตรีหรือวิชาศิลปะทุกวันนี้มุ่งเน้น K กับ S เพราะฉะนั้นสิ่งที่ผมกำลังพูดมาตลอดคือเรากำลังคุยเรื่องตัว A กัน เพราะเราไม่ได้สร้างตรงนี้เลย เราสร้างแต่ K กับ S มันคือบทบาทของการเรียนดนตรีที่มันคลาดเคลื่อนไป แม้กระทั่งให้ฟังเพลงที่ควรจะต้องมีการวัดผลแบบ A แต่ก็ไปวัดแบบ K คือทุกอย่างเป็น K หมด ผมถึงได้เสนอว่าถ้าหากครูดนตรีลดความหมกมุ่นในทางดนตรีให้น้อยลง แล้วให้ความสนใจกับบริบทสังคมวัฒนธรรมกับโลกชีวิตคนเรียนที่มันเกี่ยวข้องกับดนตรีมากขึ้น มันจะไปไหนก็ได้ แต่ปัญหาคือเราไปติดกับกับดักที่เราสร้างกันขึ้นมาเองว่าครูดนตรีต้องเล่นดนตรีเก่ง ต้องตั้งวงดนตรีได้ ซึ่งมันไม่ใช่หน้าที่ครูดนตรีที่เป็นหน้าที่หลัก”
(ผู้เชี่ยวชาญคนที่ 1, สัมภาษณ์)

2.2 การสังเคราะห์และนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรี เชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย

จากการศึกษาเอกสาร การสำรวจสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม และการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่าการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมซึ่งได้แก่ 1) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางทฤษฎีและการบรรยาย 2) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางการปฏิบัติทักษะ และ 3) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการบูรณาการ มีความแตกต่างกันไปตามจุดเน้นของหลักสูตรและลักษณะพื้นฐานของรายวิชาไม่ว่าจะเป็นจำนวนรายวิชา สถานะภาพของรายวิชา และลักษณะด้านขอบเขตของเนื้อหาตลอดจนการจัดการเรียนรู้ ทว่าสิ่งที่วิชาเหล่านี้ควรคำนึงถึงและมีร่วมกันคือจุดมุ่งหมายสำคัญเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียน และคำนึงถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจะสามารถนำข้อมูลข้างต้นมาสังเคราะห์เพื่อสรุปเป็นแนวทางและนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ดนตรีแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมในเชิงข้อเสนอแนะได้ตามหัวข้อดังนี้

2.2.1 มโนทัศน์หลักของการจัดการเรียนรู้ (Main Concept of Learning):

สำหรับสิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรี คือ มิใช่เป็นการเรียนรู้ดนตรีในฐานะดนตรี (Music as Music) แต่เพียงอย่างเดียว ทว่าเป็นการเรียนรู้ดนตรีในฐานะวัฒนธรรม (Music as Culture) ที่เป็นสิ่งสะท้อนตัวตนและวิถีคิดของมนุษย์ด้วย กล่าวคือ การเรียนรายวิชาเหล่านี้มิใช่ความรู้ทางเนื้อหาดนตรีหรือทักษะปฏิบัติดนตรีเท่านั้นที่ควรจะมี แต่เมื่อเรียนรู้และ/หรือปฏิบัติดนตรีเหล่านั้นได้ ก็ควรต้องเรียนรู้มิติด้านสังคมวัฒนธรรมของดนตรีนั้น ๆ เช่นกัน ซึ่งจะสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถรู้และเข้าใจดนตรีเหล่านั้นได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นทั้งในเชิงสุนทรียภาพและเจตคติที่ดีที่จะนำไปสู่การเคารพในวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายตลอดจนวิถีคิดและวิถีปฏิบัติของผู้คนในวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้ในที่สุด โดยในการกำหนดมโนทัศน์หลักควรทบทวนลำดับและจุดเน้นของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้น กล่าวคือ การจะทำให้เกิดสมรรถนะทางวัฒนธรรม เช่น ความตระหนักรู้ทางวัฒนธรรม ความแหว่ไหวทางวัฒนธรรม เป็นต้น ต้องเริ่มจากการมุ่งเน้นสร้างการเรียนรู้ในเชิงทัศนคติ (Affective: A) เป็นอันดับแรกและเมื่อ A เกิดขึ้น จึงหนุนเสริมด้วยการเรียนรู้ในเชิงความรู้ความคิด (Knowledge: K) และการเรียนรู้ในเชิงทักษะปฏิบัติ (Skill: S) ตามลำดับ สิ่งนี้เป็นกรอบคิดหลักในการสร้างและผลิตครูดนตรี นักดนตรีศึกษา หรือนักการศึกษา ในฐานะผู้ปฏิบัติการและผู้ทำงานทางวัฒนธรรมในมิติการศึกษาให้มีสมรรถนะทางวัฒนธรรม สามารถดำรงอยู่ในสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อสร้างความรู้และการพัฒนาทางการศึกษาได้

2.2.2 เนื้อหาการเรียนรู้ (Content of Learning):

สอดคล้องกับโมทัศน์หลักที่กล่าวข้างต้น สำหรับการจัดเนื้อหาการเรียนรู้สำหรับนิสิตและนักศึกษาครูดนตรีในหน่วยผลิตครูต่าง ๆ ควรมุ่งเน้นลักษณะของเนื้อหาทางดนตรีทั้งในเชิงดนตรีและเชิงวัฒนธรรม เพื่อให้สัมพันธ์และสามารถเชื่อมโยงระหว่างเรื่องราวในสังคมและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับภูมิหลังของผู้เรียนสำหรับเนื้อหาทางดนตรีที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้ควรเริ่มต้นจากดนตรีในท้องถิ่น อาจเริ่มจากการรวบรวมบทเพลงดนตรีจากหลากหลายวัฒนธรรมและแนวเพลงไว้ในหลักสูตร เรียนรู้ผ่านการฟังที่มุ่งเน้นสุนทรียภาพและทำความเข้าใจดนตรี นอกจากนี้ควรรวบรวมทรัพยากรทางดนตรี เช่น เครื่องดนตรี เสียงที่บันทึก และโน้ตเพลงที่หลากหลาย เป็นต้น ที่จะสามารถเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมต่าง ๆ ในการจัดวางบริบทใหม่ให้เกิดขึ้นในชั้นเรียน

ต่อมาเนื้อหาในเชิงวัฒนธรรมที่เป็นส่วนสำคัญของการจัดการเรียนรู้ดนตรีในฐานะวัฒนธรรม โดยในการคัดสรรเนื้อหาไม่จำเป็นต้องเป็นเรื่องที่ซับซ้อน หากแต่ควรเป็นเรื่องราวในสังคมที่พบเจอบ่อยครั้ง และมีความเชื่อมโยงกับตัวดนตรี มีความเป็นเนื้อหาที่สามารถตั้งคำถามได้ในบรรยากาศของห้องเรียน เช่น คุณค่า ความเชื่อ ชาติพันธุ์ เพศ อำนาจ ชนชั้นทางสังคม ประวัติศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้เนื้อหาในเชิงวัฒนธรรมนี้เป็นอีกส่วนสำคัญที่ผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง เนื่องจากมีความสำคัญต่อการก่อรูปสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนอีกด้วย

2.2.3 ครูผู้สอนและการจัดการเรียนรู้ (Teacher and Learning Management):

ครูผู้สอนเป็นอีกปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงในการจัดการเรียนรู้ บทบาทของผู้สอนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความรู้และดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้ต่อเนื่องไป อนึ่งลักษณะสำคัญของการเป็นผู้สอนในรายวิชาที่มีการจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรี คือต้องเป็นผู้ที่มีจิตสำนึกทางสังคมวัฒนธรรม กล่าวคือ ต้องสามารถยอมรับว่ามีหลากหลายวิธีการในการสร้างและรับรู้ความเป็นจริง ครูควรมีมุมมองที่เปิดกว้างและทำความเข้าใจเกี่ยวกับตัวผู้เรียนจากภูมิหลังที่หลากหลาย ก้าวข้ามมุมมองเรื่องการมองว่าความแตกต่างเป็นปัญหา หรือการเปรียบเทียบในเชิงตัดสินหรือการเอาชนะเหนือความแตกต่างอื่น นอกจากนี้ผู้สอนควรค้นหาวิธีการสอน (Teaching Styles) ที่เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียนด้วย ใช้ความรู้พื้นฐานเหล่านี้สำหรับออกแบบการสอนที่สร้างขึ้นจากสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้วหรือมีประสบการณ์ร่วม แต่ขณะเดียวกันก็ต้องจัดการเรียนรู้ที่นำพาผู้เรียนออกไปนอกเหนือจากสิ่งที่คุ้นเคยและสิ่งเป็นความรู้แบบศูนย์กลางด้วย ทั้งนี้ครูผู้สอนควรมีพื้นฐานทางดนตรีที่ดีทั้งทางด้านความรู้และทักษะปฏิบัติด้วย เพื่อขับเคลื่อนผู้เรียนให้มีพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เหมาะสมตามเป้าหมาย ทั้งนี้ผู้สอนยังมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการสำรวจตรวจสอบตนเองในแง่ของการสอน การออกแบบการเรียนรู้ตลอดจนตำแหน่งแห่งที่ของตนภายในกระบวนการเรียนรู้ที่ดำเนินไป และที่สำคัญคือควรสำรวจ

ตรวจสอบผู้เรียนอยู่เสมอเพื่อค้นหากองทุนความรู้ของผู้เรียนให้พบและเชื่อมโยงผู้เรียนให้สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่ และในประเด็นด้านการจัดการเรียนรู้ควรมีการคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ในเชิงปฏิบัติการ

การเพิ่มบทบาท (contribution approach) คือการสอดแทรกเนื้อหาที่แสงถึงบทบาทของตัวแทนของกลุ่มของผู้เรียนที่เป็นชนกลุ่มน้อยในสังคม เช่น รูปแบบบทเพลง การละเล่น การกล่าวถึงบุคคลที่มีชื่อเสียงจากหลากหลายวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ของผู้เรียน วันสำคัญ หรือประเพณี อย่างไรก็ตามข้อควรระวังของรูปแบบแรกนี้ถูกมองว่าเป็นการนำเสนอเนื้อหาผ่านมุมมองของคนกระแสหลัก ไม่ใช่มุมมองของคนในหรือมุมมองที่หลากหลาย อาจส่งผลให้เกิดการผลิตซ้ำหรืออคติทางวัฒนธรรม ผู้สอนต้องมีความระมัดระวังในการใช้งาน

การเพิ่มเนื้อหาที่เป็นของชาติพันธุ์ (ethnic additive approach) คือการเพิ่มหน่วยการเรียนรู้ในหลักสูตร โดยเป็นการเพิ่มสิ่งที่ไม่ใช่หรือขาดหายไปหลักสูตรข้อจากัดก็คือเป็นการนำเสนอเนื้อหาผ่านมุมมองของคนกระแสหลัก ไม่ใช่มุมมองของคนในหรือมุมมองที่หลากหลาย อาจนำไปสู่การตอกย้ำความเชื่อแบบเหมารวม (stereotype)

การเปลี่ยนหลักสูตร (transformation approach) คือการเปลี่ยนหลักสูตรทั้งหมดเพื่อนำเสนอเนื้อหา ของกลุ่มต่างๆและจากมุมมองที่หลากหลาย โดยเน้นที่การทำความเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ผ่านมุมมองที่ หลากหลายของกลุ่มต่างๆ ในสังคม

การมีบทบาทสังคม (social action approach) คือการจัดทำหลักสูตรที่มีเนื้อหาเชื่อมโยงกับปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาหรือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับดนตรี โดยผู้สอนต้องให้นักเรียนมีค่านิยม ความรู้ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการตั้งคำถาม การวิพากษ์ การเข้าใจความขัดแย้ง ระหว่างอุดมคติกับความจริงและการแก้ไขปัญหา เพื่อนำไปสู่การเข้าใจในวัฒนธรรมดนตรีที่อยู่ในสังคมจริง ตัวอย่างกิจกรรม/วิธีการการเรียนรู้ เช่น เปิดการพูดคุยเสวนาและถกเถียงในชั้นเรียน ร่วมเคลื่อนไหวประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับดนตรี การจัดการเรียนการสอนที่กำหนดปัญหาเป็นฐาน เป็นต้น

2.2.4 บริบทของพื้นที่การเรียนรู้ (Context of Learning Space):

การจัดการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีจำเป็นต้องคำนึงถึงพื้นที่ในสองประการ ประการแรกพื้นที่การเรียนรู้ทางกายภาพ คือ การเรียนรู้ดนตรีในเชิงวัฒนธรรมควรมีการปรับเปลี่ยนสภาพและบรรยากาศอยู่เสมอ เพื่อสอดคล้องกับเรื่องราวที่ดำเนินการเรียนรู้ ณ ขณะนั้น และควรปรับเปลี่ยนพื้นที่จากห้องเรียนที่เป็นห้องตามอาคารมาสู่พื้นที่จริง เช่น ชุมชน วงดนตรี สำนักดนตรี ฯลฯ เพื่อเป็นการพาผู้เรียนเข้าสู่พื้นที่ที่เต็มไปด้วยปฏิบัติการจริงของผู้คนและดนตรีสังคม และนอกจากพื้นที่ทางกายภาพยังรวมถึงการนำพาผู้คนในวัฒนธรรมเข้ามาในพื้นที่ห้องเรียนด้วย เพื่อให้ความคิดและปฏิบัติการจริงจากคนในวัฒนธรรมนั้น ๆ เกิดขึ้นในห้องเรียน

ประการที่สองพื้นที่การเรียนรู้ทางวิถีคิด คือ ในการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมนอกจากการฝึกฝนทางด้านทักษะและความรู้ความจำทางดนตรี ยังมีความจำเป็นจะต้องฝึกฝนทางด้านวิถีคิดต่อการทำความเข้าใจวัฒนธรรมดนตรีหรือบริบทที่เกี่ยวข้องกับดนตรีอีกด้วย โดยการทำให้อาคารเรียนเป็นพื้นที่การเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมคือ “การสร้างห้องเรียนให้เป็นชุมทางความรู้และความคิด” กล่าวคือ หากนึกถึงคำว่า “ชุมทาง” อาจสามารถนึกถึงสถานที่เช่น สถานีขนส่งสาธารณะ ที่เป็นศูนย์รวมของขบวนรถทั้งเข้ามาและออกไป เกิดกิจกรรมมากมายของผู้คนซึ่งปฏิสัมพันธ์เชื่อมโยงและมีปฏิบัติการต่อกันอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นจึงเปรียบเทียบการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้และห้องเรียนให้เป็นพื้นที่ชุมทางความรู้ที่รุ่มรวยไปด้วยเนื้อหา แนวคิด ประสบการณ์ และข้อถกเถียงในทางดนตรีและวัฒนธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำไปสู่การรู้ เข้าใจ ยอมรับ และสร้างผู้เรียนให้มีทักษะในการปฏิบัติต่อวัฒนธรรมหรือความต่างทางวัฒนธรรมได้

2.2.5 การวัดและประเมินผล (Assessment and Evaluation):

สมรรถนะทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญและเป็นเป้าหมายปลายทางที่คาดหวังให้เกิดขึ้นในผู้เรียนเพื่อมุ่งสร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงพฤติกรรมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ เจตคติ ความรู้ ความคิด และ ทักษะปฏิบัติ โดยในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้แบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการเรียนรู้ที่พัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น ซึ่งสามารถยกตัวอย่างกลุ่มคำสอดคล้องกับสมรรถนะทางวัฒนธรรมได้ดังนี้ เช่น รู้และเข้าใจในดนตรีและวัฒนธรรม เคารพและเห็นคุณค่าในดนตรีจากวัฒนธรรมต่าง ๆ มีความตระหนักทางวัฒนธรรม ความแวดไวทางวัฒนธรรม เป็นต้น ดังนั้นการวัดและประเมินผลพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ผลรวมเป็นสมรรถนะทางวัฒนธรรม ควรจะเป็นวิธีการวัดและประเมินผลที่สัมพันธ์และยึดโยงกับสภาพจริงอยู่เสมอ และควรเป็นการวัดประเมินผลในระยะยาว เนื่องจากสมรรถนะทางวัฒนธรรมนั้นแตกต่างจากสมรรถนะทางวิชาชีพที่เป็นทักษะเช่น การช่าง การคหกรรม การคิดคำนวณ เป็นต้น

เนื่องจากสมรรถนะทางวิชาชีพนั้นก่อเกิดจากการเรียนรู้และฝึกฝนแบบทำซ้ำเพื่อเกิดความชำนาญและแม่นยำ โดยเน้น S: Skills เป็นหลัก ทว่าสมรรถนะทางวัฒนธรรมมีความแตกต่างออกไป กล่าวคือ สมรรถนะทางวัฒนธรรมมุ่งเน้นการมีประสบการณ์ร่วมและรู้สึกนึกคิดเพื่อขับเคลื่อนพฤติกรรมในการแสดงออกจากภายในสู่ภายนอกออกมา โดยเน้น A: Attitude เป็นหลัก อย่างไรก็ตามแนวทางการวัดและประเมินผลนั้นอาจทำได้หลากหลายทั้งในด้านรูปแบบและเครื่องมือที่ใช้เพื่อวัดประเมินผล หากแต่ต้องคำนึงถึงการมุ่งวัดและประเมินผลในระยะยาวตามสภาพจริงเป็นสำคัญนั่นเอง

ทั้งนี้จากทั้ง 5 ส่วนย่อยที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้ รวมเรียกว่าแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่มุ่งเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งสามารถสังเคราะห์และสรุปเป็นแผนภาพที่แสดงความสัมพันธ์องค์ประกอบหลักและย่อยตามคำอธิบายที่ขยายความแต่ละส่วนข้างต้นได้ดังนี้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา มีวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย และเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย โดยในการดำเนินการวิจัยมีการใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods) ซึ่งจะสามารถสรุปผล อภิปรายผล และนำเสนอข้อเสนอแนะได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษาสามารถสรุปได้เป็น 3 ประเด็นดังนี้

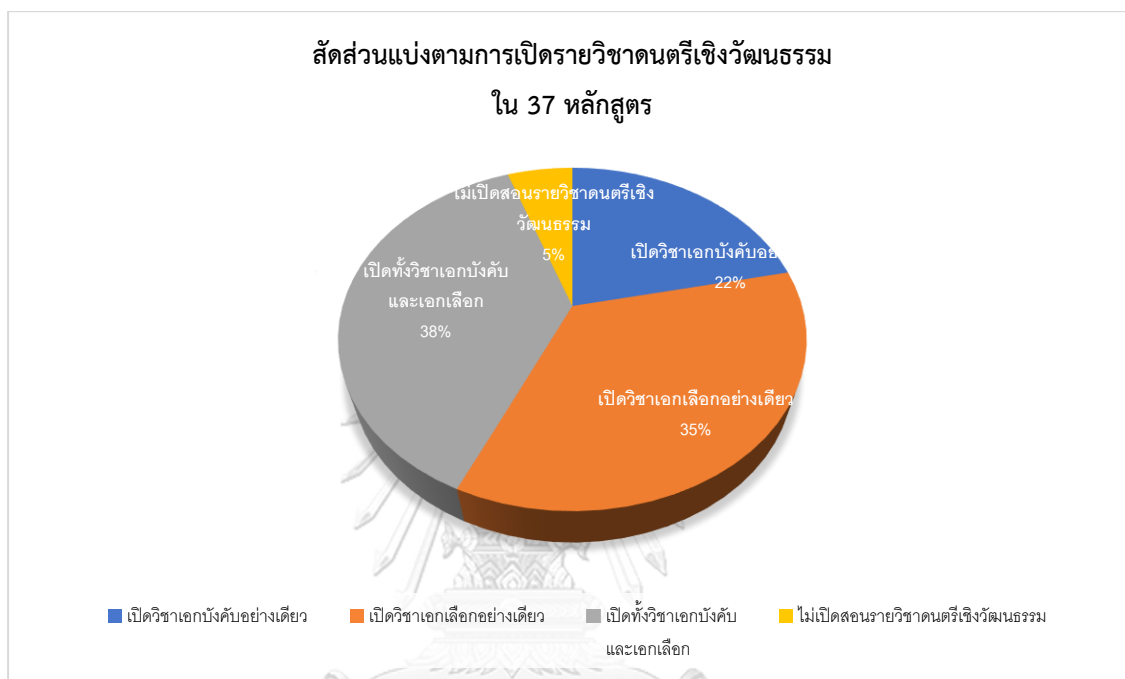
1. สรุปผลการศึกษาเอกสารเพื่อวิเคราะห์ในลักษณะด้านข้อมูลทั่วไป ด้านขอบเขตของเนื้อหา และด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่รวมเรียกว่าดนตรีเชิงวัฒนธรรม (qual)

1.1. ลักษณะด้านข้อมูลทั่วไป

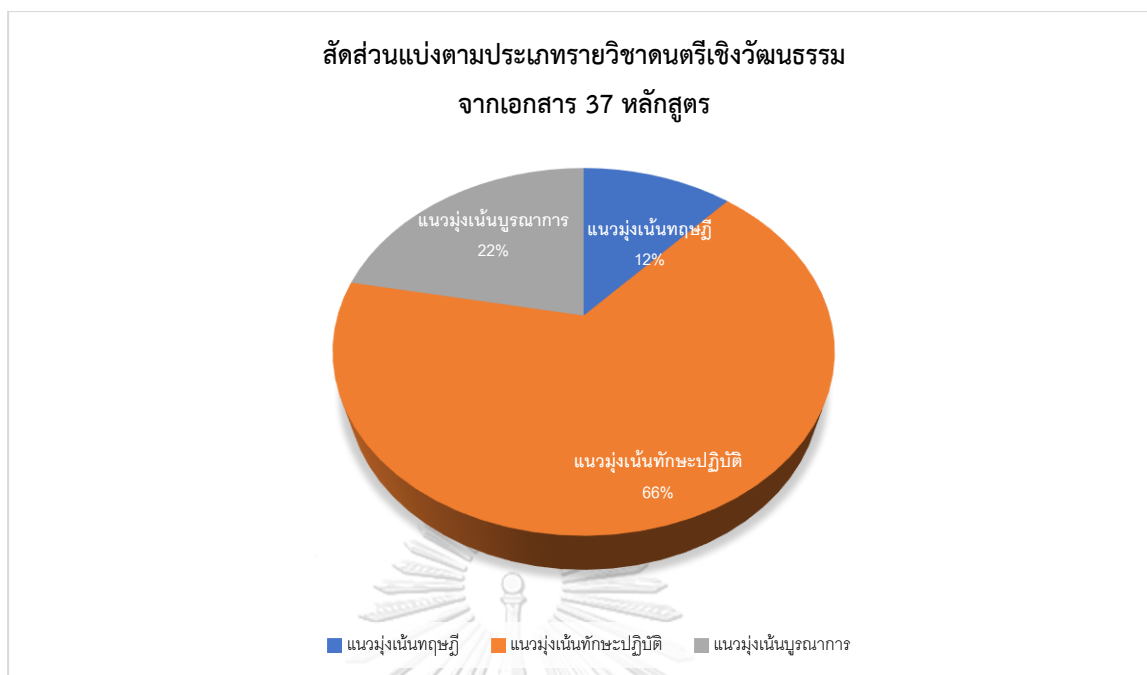
หลักสูตรที่คัดเลือกมาเพื่อทำการสำรวจรายวิชาทั้งหมด 37 หลักสูตร แบ่งเป็นหลักสูตรจากสถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 5 กลุ่มรวมทั้งหมด 26 หลักสูตร ซึ่งสามารถแจกแจงได้ดังนี้ 1) กลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก จำนวน 1 หลักสูตร 2) กลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีส่งเสริมนวัตกรรม จำนวน 2 หลักสูตร 3) กลุ่มพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและชุมชนอื่น จำนวน 21 หลักสูตร และ 4) กลุ่มพัฒนาบุคลากรวิชาชีพและสาขาจำเพาะ จำนวน 2 หลักสูตร สถาบันอุดมศึกษาสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม 2 กลุ่ม จำนวน 12 หลักสูตร ซึ่งสามารถแจกแจงได้ดังนี้ 1) วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ 1 จำนวน และ 2) วิทยาลัยนาฏศิลป์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ในภูมิภาคต่าง ๆ จำนวน 11 หลักสูตร

1.2 ลักษณะด้านขอบเขตเนื้อหา

รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรทั้งหมดที่ได้ศึกษามีความหลากหลายและแตกต่างกันไปตามแต่ละสถาบันตามภูมิภาค ซึ่งรายวิชาทั้งหมดจะมีค่าสำคัญระบุไว้ในคำอธิบายรายวิชา สามารถทำการกำหนดขอบเขตของเนื้อหาวิชาได้เป็น 3 กลุ่ม ภาพแผนภูมิดังนี้

ภาพ 3 สัดส่วนแบ่งตามการเปิดรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมใน 37 หลักสูตร

ภาพ 4 สัดส่วนแบ่งตามประเภทรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมใน 37 หลักสูตร

1.3 ลักษณะด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้ในรายวิชา

ขอบเขตของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม จากคำอธิบายรายวิชาที่ได้กล่าวถึงขอบเขตและเนื้อหาโดยภาพรวมของรายวิชา พบว่าในแต่ละรายวิชาจะมีคำอธิบายรายวิชาที่มีเนื้อความที่สอดคล้องกับชื่อรายวิชา รวมถึงการกล่าวถึงจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้เฉพาะรายวิชาและขอบเขตด้านเนื้อหาในรายวิชาไว้ค่อนข้างชัดเจน ซึ่งในบางรายวิชาแม้จะอยู่คนละหลักสูตรหรือคนละสถาบันแต่ก็มีความคล้ายคลึงกัน ในขณะเดียวกันก็มีบางรายวิชาที่แตกต่างกันด้วยเช่นกัน โดยในประเด็นดังกล่าวสามารถสรุปผลตามกลุ่มวิชาได้ดังนี้

A) *กลุ่มวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวมุ่งเน้นแนวคิดทฤษฎีทางดนตรี*: ในขอบเขตการจัดการเรียนรู้วิชาที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎีดนตรีในเชิงวัฒนธรรม อย่างเช่น วิชามานุษยดนตรีวิทยา ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา ดนตรีและนาฏศิลป์พื้นถิ่น มักมีคำสำคัญที่ปรากฏระบุจำนวนรายวิชาจาก 10 หลักสูตรร่วมกันคือ “การศึกษาวิธีการ” “แนวคิด” “หลักการ” “ความสำคัญ” เป็นต้น ซึ่งมีการมุ่งเน้นจัดการเรียนการสอนในเรื่องของแนวคิดและหลักการสำคัญในการเข้าถึงหรือเข้าใจดนตรี รวมถึงแนวทางปฏิบัติเชิงวิวิธวิทยาในการจะศึกษาดนตรีหรือเข้าถึงความรู้มิใช่เพียงในฐานะวิชาเชิงปฏิบัติเท่านั้น แต่ให้ความสำคัญในส่วนของวิธีคิดและวิธีการเข้าถึงความรู้ของดนตรีเพื่อจะนำไปสู่รายวิชาเชิงปฏิบัติหรือเชิงบูรณาการต่อไป

B) กลุ่มวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเน้นเน้นปฏิบัติทักษะปฏิบัติดนตรี: จากการศึกษาขอบเขตการจัดการเรียนรู้พบว่า รายวิชาทางด้านการปฏิบัติทักษะดนตรีที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรม เช่น ดนตรีพื้นบ้านไทย ทักษะดนตรีเอเชีย ดนตรีพื้นบ้านภาคกลาง เป็นต้น ซึ่งมักมีคำสำคัญที่ปรากฏร่วมกันในคำอธิบายรายวิชา คือ “การฝึกปฏิบัติ” “การจำแนกประเภท” “การปฏิบัติได้ถูกต้อง” “การปฏิบัติได้ในขั้นเบื้องต้น” เป็นต้น ซึ่งคำสำคัญเหล่านี้สามารถสะท้อนขอบเขตของรายวิชาทางด้านการปฏิบัติทักษะได้ค่อนข้างชัดเจน คือ มีการมุ่งเน้นการปฏิบัติให้เกิดทักษะในขั้นต้นหรือจนถึงขั้นปฏิบัติได้อย่างแม่นยำ ซึ่งมีการกล่าวถึงการทำความเข้าใจวัฒนธรรมดนตรีในเชิงของความรู้ควบคู่กับการปฏิบัติไปด้วย โดยส่วนใหญ่เน้นให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ไม่ได้เน้นให้เชี่ยวชาญในวัฒนธรรมดนตรีในขั้นลึกซึ้ง

C) กลุ่มวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเน้นเน้นบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่น: จากการศึกษาขอบเขตเนื้อหาของรายวิชาจากคำอธิบายรายวิชาในกลุ่มวิชาจะแตกต่างจากสองกลุ่มวิชาข้างต้นในส่วนที่มีการกล่าวถึงศาสตร์อื่นโดยใช้ดนตรีเป็นฐานในการเชื่อมโยงไปสู่ศาสตร์นั้น ๆ หรือในทางกลับกันก็ใช้ศาสตร์ต่าง ๆ ในการเข้าถึงและทำความเข้าใจดนตรีเช่นกัน ยกตัวอย่างคำสำคัญที่สนับสนุนข้อสรุปดังกล่าว เช่น “ความสัมพันธ์ของดนตรีในระดับภูมิภาค” “ทำความเข้าใจดนตรีกับเรื่องภูมิประเทศ” “เข้าใจดนตรีในเชิงวัฒนธรรมเข้าใจดนตรีและเข้าใจประเพณี” และ “เข้าใจดนตรีในเชิงประวัติศาสตร์” โดยคำอธิบายรายวิชามักเป็นของวิชาจำพวก ดนตรีโลก การศึกษาดนตรีท้องถิ่น หรือ ดนตรีเอเชียศึกษา เป็นต้น

2. สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจและสัมภาษณ์เรื่องสภาพการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา

2.1 ประเด็นด้านจำนวนของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลด้านจำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา สามารถสรุปได้ว่าด้านอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในรายวิชา คิดเห็นว่าจำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีจำนวนมากเหมาะสม ($M=4.25$) และเพียงพอต่อความรู้ที่ควรได้รับตลอดหลักสูตร ($M=3.95$) และเห็นควรรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีความเหมาะสมให้เป็นรายวิชาเลือก ($M=4.00$) มากกว่าเป็นวิชาบังคับ ($M=3.70$)

ในขณะเดียวกันด้านผู้เชี่ยวชาญได้กล่าวถึงจำนวนรายวิชาว่า ภายในหลักสูตรประกอบไปด้วยรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมจำนวนมากทั้งประเภทรายวิชาเลือกและรายวิชาบังคับเพียงพอต่อการเรียนรู้ ทว่าในจำนวนที่หลากหลายนั้นเมื่อพิจารณาแล้วพบว่าเป็นรายวิชาที่มุ่งเน้นการสร้างความรู้ในระดับต้นเท่านั้น ซึ่งอาจเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนที่ได้เรียนบ้างตามแต่สถานการณ์

อย่างไรก็ตามแม้ว่าทั้งผลการสำรวจและสัมภาษณ์จะชี้ให้เห็นว่ารายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมนั้นมีจำนวนมากและเพียงพอต่อความต้องการของหลักสูตร แต่ในขณะเดียวกันก็สะท้อนประเด็นความเพียงพอของจำนวนรายวิชา เนื่องจากหลายต่อหลายครั้งเมื่อครบรอบปรับปรุงหลักสูตร รายวิชาเหล่านี้มักถูกเปิดเพิ่มและปิดตัวลงจำนวนมากเช่นกัน ปรากฏการณ์สามารถชี้ให้เห็นถึงแนวคิดการจัดการบริหารหลักสูตรได้ดี

2.2 ประเด็นด้านสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา

จากการศึกษาด้านสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาพบว่าอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาเห็นด้วยอย่างยิ่งว่ารายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมนี้มีความสำคัญและจำเป็นต่อการเตรียมความพร้อมผู้เรียนสู่การเป็นครูดนตรี ($M=4.65$) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่มองว่ารายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีความสำคัญในในสร้างและเตรียมความพร้อมครูดนตรีก่อนเข้าประจำการในสถานศึกษาแห่งต่าง ๆ ที่สถาบันผลิตครูไม่สามารถคาดการณ์ได้อย่างแม่นยำว่าผู้เรียนที่ผ่านจากหลักสูตรไปแล้วจะประจำการ ณ ที่ใดเนื่องด้วยบริบทเชิงพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนและความรู้ร่วทางวัฒนธรรมดนตรีในประเทศไทย

ต่อมาผลการสำรวจความเหมาะสมตามประเภทของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมสามารถสรุปได้ว่า อาจารย์ประจำหลักสูตรและผู้สอนเห็นด้วยและให้ความเห็นว่าเหมาะสมกับการที่รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเป็นรายวิชาแนวผสมผสานบูรณาการกับศาสตร์อื่น ๆ ($M=4.45$) มากที่สุด ต่อมาเป็นแนวการบรรยายทฤษฎี ($M=4.10$) และแนวปฏิบัติทักษะดนตรี ($M=3.90$) ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับผลความคิดเห็นจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่ให้ความคิดเห็นว่ารายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมควรเป็นการเรียนรู้ดนตรีทั้งในเชิงเนื้อหาพื้นฐานอย่างองค์ประกอบทางดนตรีและแนวคิดทฤษฎีเพื่อทำความเข้าใจดนตรีในมิติที่มากกว่าดนตรีด้วย และในส่วนของ การปฏิบัติทักษะนั้นมีความคิดเห็นว่าหากสามารถปฏิบัติได้เพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอต่อการมุ่งเน้นสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนและสภาพการจัดการเรียนรู้ยังค่อนข้างทำได้ยากเนื่องจากบางครั้งการจัดหาเครื่องดนตรีเพื่อจัดการเรียนรู้นั้นทำได้ยากมาก อันเป็นผลมาจากเรื่องงบประมาณและความพร้อมด้านทรัพยากรของหลักสูตรหรือสถานศึกษาแต่ละแห่ง

2.3 ประเด็นด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่ดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา

ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่าจากการสำรวจความคิดเห็นของอาจารย์ประจำหลักสูตรและอาจารย์ผู้สอนในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเห็นด้วยอย่างยิ่งกับการออกแบบการเรียนรู้และกำหนดขอบเขตเนื้อหาการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นวิธีคิดและการปฏิบัติจริงเพื่อเตรียมพร้อมเข้าสู่การทำงานจริงในอนาคต ($M=4.50$) นอกจากนี้ยังเห็นด้วยกับการมุ่งเน้นเนื้อหาทางวัฒนธรรมดนตรีที่เชื่อมโยง

กับชุมชนหรือท้องถิ่น ($M=4.40$) เป็นสำคัญ อนึ่งการออกแบบและจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมยังควรคำนึงถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรมดนตรีที่ผู้เรียนคุ้นเคยอีกด้วย ($M=4.15$) สอดคล้องกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญที่กล่าวถึงการจัดการเนื้อหาและการออกแบบการเรียนรู้ดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่ควรมีการเชื่อมโยงกับภูมิหลังของผู้เรียนและท้องถิ่นทั้งในเชิงพื้นที่ทางกายภาพและพื้นที่ทางความคิดเป็นเบื้องต้น เพื่อสนับสนุนและเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในดนตรีทั้งในฐานะที่เป็นดนตรีและฐานะที่เป็นวัฒนธรรม หลังจากนั้นอาจมีการเพิ่มเติมเนื้อหาที่มีความเชื่อมกับบริบทนานาชาติ ($M=4.25$) และระดับในประเทศ ($M=4.20$) ตามไปเป็นลำดับ เนื่องจากการเรียนรู้และทำความเข้าใจวัฒนธรรมที่เริ่มจากสิ่งที่สอดคล้องกับภูมิรู้และภูมิหลังของผู้เรียนก่อนจะสามารถทำให้ผู้เรียนเชื่อมโยงและเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น นำไปสู่การพัฒนาความรู้ในขั้นที่สูงขึ้น

ต่อมาในท้ายที่สุดมีส่วนที่เห็นด้วยกับการกำหนดลักษณะเนื้อหาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ว่าควรเป็นเนื้อหาที่กว้างและมีความหลากหลาย ($M=4.35$) มากกว่าการกำหนดเนื้อหาในประเด็นที่ลึกลับและจำเพาะเจาะจงเพียงประเด็นเดียวหรือน้อยประเด็น ($M=3.70$) สอดคล้องกับที่ผู้เชี่ยวชาญให้ความคิดเห็นว่าเนื้อหาที่นำมาจัดการเรียนรู้ควรมีการมุ่งเน้นสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ในด้านทัศนคติ (Attitude: A) เป็นตัวนำสำคัญควบคู่ไปกับความรู้ (Knowledge: K) และทักษะปฏิบัติ (Skill: S) ซึ่งการจะสร้าง A ให้เกิดในผู้เรียนจำเป็นต้องจัดการเนื้อหาที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงกับผู้เรียน ต้องนำผู้เรียนเข้ามาเข้าไปสู่วัฒนธรรม หรือผู้สอนต้องนำคนในวัฒนธรรมเข้ามาสู่ห้องเรียน เพื่อมุ่งเน้นสร้างความเข้าใจ ยอมรับ เห็นคุณค่าต่อวัฒนธรรมที่แตกต่างหลากหลายควบคู่ไปกับการเรียนรู้เนื้อหาและทักษะทางดนตรี

3. แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย

จากการข้อมูลที่สรุปความคิดเห็นและข้อมูลการสัมภาษณ์ข้างต้น เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นสภาพการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทยในด้านต่าง ๆ ที่มีความแตกต่างกันไปตามจุดเน้นของหลักสูตรและลักษณะพื้นฐานของรายวิชาไม่ว่าจะเป็นจำนวนรายวิชา สถานะภาพของรายวิชา และลักษณะด้านขอบเขตของเนื้อหาตลอดจนการจัดการเรียนรู้ ทว่าสิ่งที่วิชาเหล่านี้ควรคำนึงถึงและมีร่วมกันคือจุดมุ่งหมายสำคัญเกิดการเรียนรู้ดนตรีที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรมให้แก่ผู้เรียน โดยคำนึงถึงภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งสามารถสรุปเป็นแนวทางและนำเสนอแนวทางการสอนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมได้ 5 ประเด็น ได้แก่

3.1 มโนทัศน์หลักว่าของการจัดการเรียนรู้: ว่าด้วยเรื่องการกำหนดวิธีคิดและมุมมองที่สำคัญในการออกแบบการเรียนรู้ดนตรีจากการตั้งต้นเรียนดนตรีในฐานะดนตรี (Music as music) มุ่งเน้นเนื้อหาความรู้ทางด้านดนตรีและการปฏิบัติดนตรีให้เกี่ยวข้องในเชิงวัฒนธรรมมากยิ่งขึ้น (Music as culture) และมุ่งเน้นกำหนดมโนทัศน์สำคัญที่มุ่งต่อยอดสิ่งที่มีอยู่ในผู้เรียนกับสิ่งที่เป็นเนื้อหาการเรียนรู้ใหม่เพื่อสร้างความรู้ที่สอดคล้องไปกับภูมิหลังผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

3.2 เนื้อหาการเรียนรู้: ว่าด้วยเรื่องการยึดโยงสิ่งใกล้เคียงอย่างเช่น วัฒนธรรมดนตรีท้องถิ่น วัฒนธรรมดนตรีชุมชน หรือวัฒนธรรมดนตรีในวิถีชีวิตประจำวัน เป็นต้น โดยคำนึงถึง ความสอดคล้องกับผู้เรียนเป็นสำคัญ และภายในเนื้อหาที่ออกแบบผู้สอนควรมีการมุ่งเน้นเนื้อหาที่เสริมสร้างและพัฒนาทัศนคติ (Affective: A) ให้กับผู้เรียนเป็นหลัก และในขณะเดียวกันก็พัฒนาความรู้และทักษะทางดนตรีร่วมไปด้วย

3.3 ผู้สอนและการจัดการเรียนรู้: ว่าด้วยลักษณะสำคัญของผู้สอนในฐานะผู้ขับเคลื่อนการเรียนรู้ดนตรีเชิงวัฒนธรรมและผู้สร้างความเปลี่ยนแปลงในเชิงการพัฒนาทัศนคติ ประสพการณ์ และความรู้ของผู้เรียน โดยผู้สอนจำเป็นต้องเป็นผู้มีลีลาและกลยุทธ์การสอนที่หลากหลาย อีกทั้งมีความระแวดระวังในการตรวจสอบตนเองและผู้เรียนอยู่เสมอตลอดกระบวนการเรียนรู้ และควรเป็นผู้มีทักษะทางดนตรีที่ดีเช่นกัน

3.4 การวัดและประเมินผล: ว่าด้วยเรื่องการวัดและประเมินผลที่ให้ความสำคัญกับวิธีการในการได้มาซึ่งข้อมูลสำหรับตรวจสอบและทำความเข้าใจสถานการณ์ภายในกระบวนการเรียนรู้ เนื่องจากการมุ่งพัฒนาเจตคติเป็นสำคัญจึงควรใช้การวัดที่ยึดโยงกับสภาพจริงและใช้ระยะเวลาในการวัดระยะยาวเพื่อทราบถึงพัฒนาการที่แท้จริงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน

3.5 บริบทพื้นที่การเรียนรู้: ว่าด้วยเรื่องของพื้นที่ในเชิงกายภาพของห้องเรียนที่สามารถพลิกแพลงสภาพห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ดนตรีในเชิงวัฒนธรรมเสมอ กล่าวคือ สามารถทำทุกที่ให้เป็นห้องเรียนได้ เปิดพื้นที่ให้ผู้คนสามารถข้ามวัฒนธรรมเข้าและออกได้ทั้งคนในคนนอก ต่อมาในด้านพื้นที่ในเชิงนามธรรมว่าด้วย “พื้นที่ความรู้” ในห้องเรียนดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่ควรมีสภาพเป็นพื้นที่ชุมทางความรู้ เอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนและการเรียนรู้ดนตรีเชิงวัฒนธรรมของผู้เรียน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการสรุปผลการวิจัยเรื่องแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา สามารถอภิปรายผลได้โดยแบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สภาพการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย

ประเด็นแรก จากผลการสำรวจข้อมูลรายวิชาด้านดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาทั้ง 3 ประเภท คือ 1) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางทฤษฎีและการบรรยาย 2) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นทางการปฏิบัติทักษะ และ 3) รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่เน้นการบูรณาการ เมื่อพิจารณาผลในบางหลักสูตรที่พบว่าไม่มีปรากฏรายวิชาดังกล่าวในประเภทใดเลย ประกอบกับบางหลักสูตรที่มีรายวิชาประเภทใดประเภทหนึ่ง เช่น เน้นทักษะปฏิบัติหรือเน้นการบรรเลงเครื่องดนตรีเพียงอย่างเดียว ซึ่งอาจทำให้ขาดมุมมองหรือการทำความเข้าใจในวัฒนธรรมดนตรีและการเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรม หรือเน้นทฤษฎีและการบรรยายเพียงอย่างเดียว ซึ่งก็อาจทำให้ขาดการประสบการณ์ด้านการปฏิบัติไปได้เช่นกัน เป็นต้น โดยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้อาจสามารถชี้ให้เห็นว่าเรื่องการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรดนตรีศึกษาที่เป็นรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมควรมีการจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนครบในทุกมิติไม่ควรมุ่งเน้นประเภทใดประเภทหนึ่ง ซึ่งขัดแย้งกับหลักการจัดการเรียนรู้วิชาดนตรีโลกของ Victor Fung (1992); Tan Sooi Beng (2008); Anderson & Patricia Shehan Campbell (2010); และ Cornor Doherty & Richard Knight (2012) ที่ได้กล่าวอ้างในส่วนบททวนวรรณ โดยหลักการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมสำหรับรายวิชาดนตรีโลกหรือรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมนั้น ควรมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาให้ครบถ้วนทั้งด้านแนวคิดทฤษฎี การปฏิบัติ และการเชื่อมโยงบูรณาการกับความรู้ในศาสตร์อื่น

ประเด็นที่สอง ด้านสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา ยังคงได้รับความสำคัญในฐานะวิชาที่ช่วยเสริมสร้างสมรรถนะทางวัฒนธรรม โดยสามารถพิจารณาจากผลการวิจัยทั้งการสำรวจและการสัมภาษณ์ซึ่งกล่าวไปในแนวทางเดียวกันว่าการผลิตครูดนตรีในฐานะผู้ทำงานและปฏิบัติการทางวัฒนธรรมสู่ชุมชนที่รุ่มรวยทางวัฒนธรรมของประเทศไทยนั้น ควรต้องผ่านรายวิชาที่มุ่งเน้นสร้างทัศนคติ ความรู้ และทักษะเพื่อนำไปสู่การมีภูมิรู้ทางด้านดนตรีและมุมมองที่ลึกซึ้งในการทำความเข้าใจวัฒนธรรม อนึ่งหากครูดนตรีมีความพร้อมด้วยลักษณะดังกล่าวข้างต้นจะสามารถสร้างพื้นที่การเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อผู้เรียนที่แตกต่างหลากหลายในสังคมได้ ประเด็นนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณิเทพ ปิตุภูมิ นาค (2554) ที่กล่าวถึงหน่วยผลิตครูดนตรีในภูมิภาคตอนเหนือของประเทศไทยที่เต็มไปด้วยความหลากหลายของวัฒนธรรม โดยเสนอว่าบางหลักสูตรยังมีการจัดการเรียนรู้ด้านดนตรีในเชิงวัฒนธรรมไม่มากเท่าที่ควร หลักสูตรผลิตครูดนตรีควรมีการสร้างความรู้ในเชิงพหุวัฒนธรรมให้กับครูดนตรีก่อนประจำการ เนื่องจากขณะที่เข้าประจำการในชุมชนเราไม่สามารถคาดเดาบริบททางสังคมวัฒนธรรมของพื้นที่นั้นได้อย่างหมดจด หากแต่ถ้าครูดนตรีมีมุมมองหรือสมรรถนะทางวัฒนธรรมที่เปรียบพร้อมก็จะสามารถรับมือกับความผันผวนและปรับตัวให้เข้ากับชุมชนเพื่อดำเนินการจัดการเรียนรู้เพื่อผู้เรียนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

ประเด็นที่สามด้านขอบเขตเนื้อหาการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาที่ผลการวิจัยมีแนวโน้มความเห็นด้วยและกล่าวถึงความมุ่งมั่นจำเป็นในการจัดการเรียนรู้รายวิชาเหล่านี้โดยมีเนื้อหาเชื่อมโยงกับท้องถิ่นชุมชนและสอดคล้องกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมผู้เรียนมากขึ้น เพื่อให้การเรียนรู้สามารถเกิดผลได้ง่ายยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสำคัญของการจัดการเรียนรู้ดนตรีศึกษาที่เน้นภูมิหลังวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (Culturally Responsive Music Education: CRME) (Butler et al., 2007) ว่าด้วยเรื่องของแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการตระหนักรู้ถึงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมร่วมโดยเชื่อมโยงกับภูมิหลังทางวัฒนธรรมดนตรีของผู้เรียน ซึ่งในด้านการออกแบบเนื้อหาการจัดการเรียนรู้นั้นมีการคำนึงถึงเรื่องประเด็นหลักกว่าด้วย ชาติพันธุ์ เชื้อชาติ และวัฒนธรรม เนื้อหาต่าง ๆ ควรเอื้อต่อประชากรของชั้นเรียนด้วย กล่าวคือ ในชั้นเรียนดนตรีอาจเป็นเรื่องต้องห้ามสำหรับผู้เรียนที่มีความเชื่อทางศาสนาเรื่องดนตรีเป็นสิ่งต้องห้ามสำหรับเขาเหล่านั้นเป็นต้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่าหลักสูตรและเนื้อหาในหลักสูตรต้องการการออกแบบโดยผู้สอนที่เข้าใจผู้เรียนและบริบทชั้นเรียนเป็นอย่างดี เพราะท้ายที่สุดแล้วหลักสูตรจะเปรียบเสมือนแผนที่ชี้แนะว่าจะสอนอะไรและสอนอย่างไรเพื่อมุ่งสู่ผลลัพธ์ปลายทางตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ที่วางไว้ (Butler et al., 2007)

ประเด็นที่สี่ จากที่กล่าวถึงการมุ่งเน้นเนื้อหาที่ยึดโยงเข้ากับท้องถิ่นหรือชุมชน อาจเป็นการมุ่งเน้นสลายศูนย์กลาง (Decentralization) ด้วยเช่นกัน กล่าวคือการมุ่งเน้นกำหนดหลักสูตรและเนื้อหาที่ยึดโยงกับท้องถิ่นชุมชนนั้นมีส่วนสำคัญโดยตรงต่อการคัดง้างกับหลักสูตรเนื้อหาที่ถูกกำหนดโดยส่วนกลาง และเอื้อต่อการเปิดพื้นที่แก่ความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถเข้าสู่ระบบการศึกษาได้นั่นเอง ทว่าการมุ่งเน้นกำหนดหลักสูตรและเนื้อหาที่ยึดโยงกับท้องถิ่นชุมชนนั้นหากกระทำโดยยึดเอาที่ใดที่หนึ่งเป็นฐานอย่างเฉพาะเจาะจงนั้น อาจเป็นการผลิตซ้ำการสร้างศูนย์กลางใหม่ (Recentralization) และขับให้วัฒนธรรมย่อยอื่น ๆ กระจายอยู่รอบศูนย์กลางและเป็นชายขอบ (Marginalization) อีกเช่นกัน

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษาประเทศไทย

ประเด็นแรกแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่นำเสนอผ่านกระบวนการวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งมั่นนำเสนอแนวทางเชิงวิพากษ์ในการออกแบบการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม ซึ่งอาจเชื่อมโยงไปกับการปฏิบัติจริงได้บ้าง แม้ว่าการนำเสนอแนวทางเชิงวิพากษ์ในครั้งนี้จะมีลักษณะเป็นแนวคิดระดับอุดมคติก็ตาม แต่ผู้วิจัยเชื่อว่าแนวทางลักษณะนี้จะเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาต่อหรือออกแบบแนวทางต่อในระดับปฏิบัติการจริง โดยการนำเสนอสิ่งใดก็ตามในรูปแบบอุดมคติมีส่วนจำเป็นในการประกอบสร้างฐานความรู้ในศาสตร์สาขานั้น ๆ เพื่อเป็นหนทางในการถกเถียง แก้ไข

ปัญหา หรือพัฒนาต่อยอดงานต่อไป สืบเนื่องจากงานวิจัยของ อีริวิทย์ กลั่นจ้อย สยา พันตะเวช และ สมชัย ตระการรุ่ง (2565) ที่ทำการสำรวจและทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบงานวิจัยทางด้านดนตรีศึกษาในระดับอุดมศึกษาประเทศไทยย้อนหลัง 5 ปี พบว่างานวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้หุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาหรือวัฒนธรรมดนตรีที่มีความแตกต่างหลากหลายในเชิงแนวคิดทางการจัดการเรียนรู้ยังมีปริมาณไม่มากเท่าที่ควร ประกอบกับงานวิจัยที่ผลิตออกมาส่วนใหญ่แล้วเป็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงปรับเปลี่ยนตัวแปรแต่ใช้โจทย์วิจัยเดิมจึงอาจเป็นเหตุให้พัฒนาการของความรู้ในมิติหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาขาดพลวัตแทบจะหยุดนิ่งหรือเคลื่อนตัวพัฒนาไม่ทันกับสภาพสังคม

ประเด็นที่สอง สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบเน้นความสำคัญทางวัฒนธรรมในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่ได้นำเสนอในงานวิจัยชิ้นนี้ อาจมีความแตกต่างจากกรอบแนวทางการจัดการเรียนรู้ดนตรีศึกษาที่เน้นภูมิหลังวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (Culturally Responsive Music Education: CRME) จากงานวิจัยของ Butler และคณะ (2007) ซึ่งกรอบ CRME ดังกล่าวสร้างขึ้นในบริบทการศึกษาและสภาพสังคมแบบประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มีระบบการปกครองแบบสหรัฐอเมริกา หลากหลายเมืองไว้ด้วยกันซึ่งมีความแตกต่างโดยเฉพาะในเชิงรัฐศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมและการเมือง ที่ส่งผลกระทบต่อการศึกษาของประเทศ สามารถพิจารณาได้จากประเด็นหลักที่เป็นมโนทัศน์สำคัญตั้งต้นของ CRME คือ เชื้อชาติ (Race) วัฒนธรรม (Culture) และชาติพันธุ์สัมพันธ์ (Ethnicity) ซึ่งประเด็นเหล่านี้เป็นประเด็นสืบเนื่องจากข้อเรียกร้องต่อผู้ตามประวัติศาสตร์ที่ได้อ้างถึงในบทที่มาและความสำคัญจนส่งผลให้เรื่องหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในอเมริกาต้องมีเรื่องความแตกต่างหลากหลายอยู่ในบทเรียน โดยเฉพาะเรื่องเชื้อชาติ และชาติพันธุ์สัมพันธ์ เพื่อสร้างการศึกษาเพื่อความเป็นธรรมทางสังคมแก่คนทุกคน จึงทำให้ประเด็นหลักที่กล่าวมาสำคัญอย่างยิ่งในบริบทสังคมอเมริกา ทว่าสิ่งที่กล่าวมานี้ค่อนข้างต่างจากบริบทของประเทศไทยที่มีสถานะของรัฐเป็นราชอาณาจักรและมีรูปแบบการเมืองการปกครองที่แตกต่างจากสหรัฐอเมริกา อีกเรื่องความเชื่อ ระบบคุณค่า และโครงสร้างทางสังคมมีความแตกต่างออกไป

ประเด็นที่สาม หากกล่าวอย่างเจาะจงถึงประเด็นด้านสถานภาพสังคมหุวัฒนธรรมในเมืองไทยที่มีความแตกต่างโดยเฉพาะในเชิงรัฐศาสตร์ วัฒนธรรม สังคมและการเมือง กับสหรัฐอเมริกา แนวคิดเรื่อง “รัฐ-ชาติ (Nation-State)” อาจเป็นสิ่งที่นำมาพิจารณาประกอบและอธิบายเพิ่มเติมได้ กล่าวคือ ภายหลังจากการ ประกาศใช้พระราชบัญญัติการประถมศึกษาฉบับแรก ปี พ.ศ. 2464 ในช่วงรัชกาลที่ 6 และต้นรัชกาลที่ 7 เป็นช่วงของการประกอบสร้าง “ความเป็นพลเมืองไทย” ผ่านอุดมการณ์ชาตินิยมที่เน้นความเป็น “ชาติ ศาสน์ กษัตริย์” ต่อกลุ่มคนต่างๆ (ธงชัย วินิจจะกูล, 2556; วารุณี โอสธารมย์, 2524 อ้างถึงใน นันทน์ภัส แสงฮอง, 2561; สายชล สัตยานุรักษ์, 2558) นอกจากนี้ ภายหลังจาก การปฏิวัติสยาม 2475 ซึ่งได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชสู่ระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประกอบกับบรรยากาศของสงครามอินโดจีนและสงครามมหาเอเซียบูรพา ส่งผลให้รัฐบาลในขณะนั้น เลือกที่จะดำเนินนโยบายทางการเมืองและวัฒนธรรมผ่านอุดมการณ์รัฐนิยมอย่างเข้มข้นมากขึ้น ประกอบในเวลาต่อมากับผลพวงจากการดำเนินนโยบายรัฐนิยมยุครัฐบาลของจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้มีการเปลี่ยน ชื่อประเทศจาก “ประเทศสยาม” มาเป็น “ประเทศไทย” รวมทั้งสร้าง การกลืนกลายทางวัฒนธรรม ของกลุ่มต่างๆ ที่มีความหลากหลายให้กลายเป็นเนื้อหนึ่งอันเดียวกัน มากขึ้น (Baker & Phongpaichit, 2005; Connors, 2005; อ้างถึงใน นันทน์ภัส แสงทอง, 2561) ส่งผลให้คนในชาติต้องดำเนินวิถีชีวิตแบบไทย เช่น แต่งกายแบบเดียวกัน พูดภาษาไทยกลาง รวมทั้ง การประชาสัมพันธ์ถึงความเป็นไทย” ในรูปแบบต่างๆ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ และผ่านวิทยุกระจายเสียง เพื่อ เน้นย้ำอุดมการณ์ชาตินิยมโดยรัฐ และการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ มากกว่า การส่งเสริม ความแตกต่างทางวัฒนธรรม จึงสามารถสะท้อนภาพประเทศไทยในอดีตจนถึงปัจจุบันที่ ดูเหมือนว่าจะมีการตระหนักถึง เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมของตนเองมากขึ้น โดย สังเกตจากการปรากฏตัวขึ้นของวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น เพลง ภาษา อาหาร ค่านิยม ซึ่งแม้ว่ารัฐไทย อาจยอมให้มีการแสดงออกถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม ดังที่กล่าวมาข้างต้น แต่ก็ไม่ได้หมายถึง การปลดปล่อยทางวัฒนธรรมเสมอไป หากแต่คือการควบคุม หรือการจัดการกับความแตกต่าง หลากหลาย และมีการจัดการอีกรูปแบบหนึ่งผ่านการสถาปนาวัฒนธรรม (institutionalize culture) โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุหรือวัฒนธรรมที่มองเห็น เช่น ชุดประจำชาติ ภาษา ประเพณี วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างหลากหลายถูกทำให้เป็นมาตรฐานและแยกวัฒนธรรมออกจาก การเมือง (depoliticize culture) คือการยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มแต่ไม่ยอมรับข้อเรียกร้องทางการเมือง ประการสำคัญคือลักษณะการยอมรับความหลากหลายแบบผิวเผิน ในสังคมไทยกลับแทบไม่ถูกทำ ทายหรือ วิพากษ์วิจารณ์กันอย่างจริงจัง (Hayami, 2006; จูติมิตี อาพัทธนันท์, 2555)

ตอนที่ 3 ประเด็นเพิ่มเติมที่พบจากการวิจัย

ประเด็นที่หนึ่ง เมื่อพิจารณาเพิ่มเติมในด้านสภาพการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิง วัฒนธรรมในหลักสูตรที่คัดเลือกมา จะพบว่าความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมจะถูกกล่าวถึงใน รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมอยู่อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสามารถพิจารณาได้ในเบื้องต้นจากการสำรวจ คำอธิบายรายวิชาตลอดจนในเชิงลึกคือสัมภาษณ์ผู้ที่สอนจริงในรายวิชา ทว่าการกล่าวถึงเรื่องราวและ เนื้อหาการเรียนรู้เหล่านี้ในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมส่วนใหญ่มักถูกกล่าวอยู่ภายใต้กระบวนทัศน์ พหุวัฒนธรรมแนวเสรีนิยมเป็นหลัก กล่าวคือ มีการมองความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรมอย่าง แยกย่อยและผิวเผิน เช่น ประเทศนี้มีเครื่องดนตรีอะไรบ้างก็ประเภท ผู้คนแต่งกายอย่างไร ภูมิอากาศ

ภูมิประเทศเป็นอย่างไร เพลงของวัฒนธรรมนี้บรรเลงอย่างไร เป็นต้น ซึ่งราวกับเป็นการสำรวจวัตถุหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรมเพื่อให้รับรู้เพียงเท่านั้นด้วยคำถามลักษณะ “อะไร (What)” มิได้เข้าไปสู่การทำ ความเข้าใจในมิติทางวัฒนธรรมที่แสนซับซ้อนอย่างลึกซึ้งเพื่อสร้างการยอมรับและเข้าใจเท่าที่ควร ใน ขณะเดียวกันก็ปรากฏบางหลักสูตรที่กล่าวถึงเรื่องราวและเนื้อหาการเรียนรู้ทำความเข้าใจวัฒนธรรม ในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมากไปกว่าการสำรวจในเบื้องต้นแต่เข้าไปตั้งคำถามและทำความเข้าใจ กับความสัมพันธ์ของดนตรีกับสังคมกับผู้คน ซึ่งลักษณะนี้สอดคล้องไปกับกระบวนทัศน์แนววิพากษ์ที่ มุ่งเน้นสำรวจตรวจสอบและทำความเข้าใจผ่านการสร้างคำถามในลักษณะ “อย่างไร (How)” และ “ทำไม (Why)” ที่จะสามารถขับเคลื่อนให้ผู้เรียนมีมุมมองต่อวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งมากขึ้นกว่าเพียงแค่การ รู้จักสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่วัฒนธรรม หากแต่มองเห็นความสัมพันธ์ของดนตรีกับผู้คนหรือมองเห็นและทำ ความเข้าใจในถึงระดับความหมายที่สัมพันธ์กับคุณค่าความเชื่อของคนในสังคมซึ่งเป็นเรื่องสำคัญในการ ทำงานด้านวัฒนธรรมของครุดนตรี อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะมีลักษณะของเส้นแบ่งแนวคิดในระดับ กระบวนทัศน์ที่ค่อนข้างชัดเจนแตกต่างกันให้เห็น แต่ผู้วิจัยคิดเห็นว่าหากมีการผสมผสานแนวคิดใน การจัดการการเรียนรู้โดยปรับใช้กระบวนทัศน์แต่ละรูปแบบให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ในแต่ละระดับ หรือผสมผสานแนวคิดเพื่อสร้างรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมจำเป็นต่อการผลิตครุดนตรีสู่สังคมไทย

ประเด็นที่สอง จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่มีจำนวนรายวิชามากในหลายหลักสูตร อาจสะท้อนการมีอยู่ของรายวิชาและการดำรงอยู่ของความสนใจต่อการจัดการเรียนรู้ดนตรีเชิง วัฒนธรรมในสาขาวิชาดนตรีศึกษา ทว่าในทางปฏิบัติการจริงหลักสูตรดนตรีศึกษาแต่แห่งยังคงมุ่งเน้น ในการผลิตครุดนตรีในลักษณะเฉพาะวิชาเอกอย่างเข้มข้น ตลอดจนด้านการจัดการเรียนรู้สาระวิชา ดนตรีในประเทศไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน วิชาดนตรีศึกษาถูกจัดให้มีการเรียนรู้ใน สถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาในฐานะวิชาที่ต้องเรียนตามข้อกำหนดของ หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นันทิดา จันทร์างศุ และคณะ, 2563) โดยมุ่งเน้นดนตรีไทยเดิม (Traditional Thai Music) และดนตรีตะวันตก (Western Music) เป็นหลักในด้านเนื้อหาการจัดการ เรียนรู้และกิจกรรมทางดนตรีต่าง ๆ ดนตรีอื่นมีพื้นที่เพียงน้อยนิดในการปรากฏผ่านเนื้อหาบทเรียน จึงอาจทำให้แม้การเรียนรู้เพื่อสร้างการรับรู้เกี่ยวกับดนตรีในเชิงวัฒนธรรมจะปรากฏและดำรงอยู่ อย่างมีนัยสำคัญในหลักสูตร แต่เมื่อออกสู่การปฏิบัติการจริงก็มีแนวโน้มต่อการถูกกลืนไปกับความ มุ่งเน้นของระบบการศึกษาในประเทศไทยได้เช่นกัน

ประเด็นที่สาม กล่าวถึงในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย หากพิจารณาตัวชี้วัด การเรียนรู้ในสาระดนตรี (สาระที่ 2 ของหมวดศิลปะ) จะพบว่าตัวชี้วัดสำคัญคือ “ศ 2.2 เข้าใจ ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่าของดนตรีที่เป็นมรดกทาง วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553) ซึ่งคำอธิบายที่ กล่าวมานี้มีความเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ดนตรีแบบมุ่งเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมอย่างยิ่ง

และในทางกลับกันหากผู้สอนดนตรีหันกลับมาสนใจกรอบแนวคิดการจัดการเรียนรู้ดนตรีแบบมุ่งเน้น
 ความสำคัญของวัฒนธรรมนี้ ก็จะเป็นส่วนช่วยในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ภายใต้ตัวชี้วัดที่ ศ 2.2 นี้ให้มี
 ความชัดเจน มีทิศทาง และได้ผลมากยิ่งขึ้น เนื่องประเด็นปัญหานี้ถูกสะท้อนจากงานเขียนของ นันทิดา
 จันทรางศุ สกาวรัง สำบายบุญมี และสุรสิทธิ์ ขานกสกุล (2563) ว่า การจัดการเรียนรู้ตามตัวชี้วัดดนตรีใน
 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาของประเทศไทย มีตัวชี้วัดที่ค่อนข้างเปิดกว้างและครอบคลุมการเรียนรู้
 ดนตรีทั้งในฐานะดนตรีและฐานะวัฒนธรรม เพียงแต่ครูผู้สอนจำนวนมากยังไม่สามารถตีความตัวชี้วัด
 และเรียบเรียงออกมาเป็นการเรียนรู้ในระดับห้องเรียนได้อย่างเต็มที่นั่นเอง

ประเด็นที่สี่ จากการกล่าวถึง การสอนดนตรีศึกษาที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญ (Culturally
 Responsive Music Education: CRME) ในงานวิจัยที่เน้นย้ำเรื่องการหันกลับมาสนใจวัฒนธรรมใน
 ฐานะประเด็นหลักในการจัดเรียนรู้ที่ยึดโยงกับท้องถิ่นและชุมชนเป็นสำคัญ นอกจากเพียงการหัน
 กลับมาสนใจวัฒนธรรมแล้ว สิ่งที่ควรตระหนัก ทบทวน และตรวจสอบอย่างถี่ถ้วนก็คือ “วัฒนธรรม”
 หรือ “C” ใน CRME นั่นเอง เนื่องจากแนวโน้มการจัดการเรียนการสอนดนตรีในเชิงวัฒนธรรม
 สถาบันจำนวนหลายแห่งไม่ว่าจะเป็นวิชา ดนตรีโลก ดนตรีในประชาคมอาเซียน ดนตรีเอเชีย ฯลฯ
 ล้วนแล้วแต่มีความมุ่งเน้นไปที่ตัวดนตรีที่เป็นวัฒนธรรมแบบฉบับดั้งเดิม ดนตรีแนวจารีต หรือแนวนพื้น
 ถิ่นพื้นบ้านเพียงเท่านั้น ซึ่งยังคงเป็นการปิดพื้นที่สำหรับดนตรีอีกหลากหลายประเภทที่อาจเป็นภูมิ
 หลังสำคัญที่เชื่อมโยงกับผู้เรียนอย่างมีนัยสำคัญ อนึ่ง การทบทวนและสำรวจตรวจสอบ “C” ในฐานะ
 วัฒนธรรมของผู้เรียนในแต่ละยุคสมัยนั้นจะช่วยให้ผู้สอนตลอดจนหลักสูตรสามารถเข้าใจและตอบ
 โจทย์ภูมิหลังที่จะสามารถเป็นสะพานเชื่อมมาสู่การเรียนรู้ที่ดีได้ ดังนั้นการตีความและตรวจสอบ “C”
 ใหม่ควรเกิดขึ้นอย่างมีพลวัตภายใต้การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมของผู้สอน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 CHULALONGKORN UNIVERSITY

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษา สำรวจ และสัมภาษณ์ข้อมูลเพื่อนำมารวบรวมและสังเคราะห์
 เป็นแนวทางเชิงอุดมคติ ดังนั้นหากต้องการให้เห็นผลอาจต้องทำไปพิจารณาประยุกต์ใช้เป็นหลักคิดใน
 การออกแบบการจัดการเรียนรู้ในรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมต่าง ๆ ในสภาพจริง เป้าหมายหลักของ
 การเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ ผู้สอนและการจัดการเรียนรู้ บริบทพื้นที่การเรียนรู้
 และการวัดและประเมิน

2. ผู้ที่สนใจด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาอาจสามารถพิจารณางานวิจัยชิ้นนี้ในฐานะงาน
 นำเสนอข้อมูลทางด้านศาสตร์การสอนด้านดนตรี และแนวทางการจัดการเรียนรู้ในเชิงกรอบวิธีคิด

เพื่อนำไปพิจารณาเพื่อสร้างประเด็นใหม่ ๆ ในการวิจัยทางสาขาดนตรีศึกษาได้ หรืออาจนำแนวทางไปทดลองใช้และพัฒนาต่อในระดับปฏิบัติการจริงตามความเหมาะสม

3. หลักสูตรดนตรีศึกษาในประเทศไทยยังไม่ได้มุ่งเน้นมิติทางพหุวัฒนธรรมเท่าที่ควร แม้ผลการวิจัยทั้งจากการสำรวจและสัมภาษณ์จะกล่าวไปในทางเดียวกันว่ารายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเหล่านี้มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับหลักสูตรดนตรีศึกษาในฐานะหน่วยผลิตครูที่มีหน้าที่ในการเตรียมพร้อมครูดนตรีเพื่อประจำการ ณ พื้นที่ต่าง ๆ ในสังคมไทยที่เต็มไปด้วยความหลากหลายและร่วมรวยทางวัฒนธรรมดนตรี

4. ในด้านการเก็บข้อมูลสำหรับการวิจัยชิ้นนี้มุ่งนำเสนอในมุมมองของผู้สอนจากการ ศึกษาเอกสาร การสำรวจและสัมภาษณ์อาจารย์ผู้สอน ซึ่งอาจไม่เพียงพอต่อการตอบสภาพการจัดการเรียนรู้ที่ครบถ้วนสมบูรณ์ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีได้ และอาจต้องค้นการเก็บข้อมูลด้วยกลยุทธ์และเครื่องมือใหม่ ๆ ที่สามารถเอื้อต่อการได้มาซึ่งข้อมูลอันเป็นประโยชน์ทั้งในระดับวิธีคิดและระดับปฏิบัติการจริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การนำเสนอแนวทางในครั้งนี้อาจสามารถนำไปศึกษาและพัฒนาต่อในเชิงลึกเพื่อนำเสนอออกมาในรูปแบบของแนวทางการจัดการเรียนรู้รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม หรือรายวิชาอื่น ๆ ทางดนตรีที่มุ่งเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมในภาคปฏิบัติจริงต่อไป ดังนั้นจึงนำเสนอประเด็นที่เป็นข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

2. ควรมีการสร้างงานวิจัยใหม่ ๆ ที่ร่วมถกเถียงในเชิงทฤษฎีและสำรวจตรวจสอบสถานภาพการจัดการเรียนรู้ดนตรีในเชิงวัฒนธรรมในระดับต่าง ๆ เพื่อสร้างรากฐานทางความรู้เพื่อพัฒนาสู่การปฏิบัติจริงด้านศาสตร์การสอนที่มุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญในดนตรีศึกษา หรือในเชิงพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาเองก็ตาม

3. พัฒนารูปแบบแนวทางการสอนดนตรีแบบมุ่งเน้นวัฒนธรรมเป็นสำคัญสำหรับวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมให้เป็นระดับปฏิบัติการจริง เช่น มีวิธีการอย่างไร ต้องเตรียมตัวอย่างไรในฐานะผู้สอน ต้องเตรียมห้องเรียนอย่างไรให้มีสภาพที่เหมาะสม เป็นต้น

4. อาจมีการกำหนดประชากรและตัวอย่างการวิจัยใหม่ที่เหมาะสม เพื่อทดลองใช้แนวทางการสอนดนตรีแบบมุ่งเน้นวัฒนธรรมในระยะยาวและสามารถนำผลการปฏิบัติตามแนวทางข้อค้นพบ ตลอดจนข้อจำกัดเหล่านั้นมาวิเคราะห์ผลเพื่อนำเสนอผลปฏิบัติการของแนวทางการจัดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่เอื้อต่อสภาพความเป็นพหุวัฒนธรรมในสังคมไทย

5. ควรมีการทบทวนในประเด็นด้านรูปแบบของการวิจัยในการวิจัยครั้งต่อไปกล่าวคือในการได้มาซึ่งข้อสรุปหรือผลการวิจัยด้านต่าง ๆ ต้องอาศัยวิธีวิทยาและวิธีการวิจัยที่เหมาะสมกับการ

วิจัยครั้งนั้น ๆ เช่น หากต้องการวิจัยในเชิงการพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้นและทดลองใช้แนวทางดังกล่าวอย่างจริงจัง ควรออกแบบการวิจัยโดยคำนึงถึงรูปแบบการวิจัยเชิงทดลองแนววิจัยและพัฒนา (R&D) หรือหากต้องการพัฒนารากฐานทางความรู้เพื่อสนับสนุนในเชิงทฤษฎีที่จะสอดคล้องกับแนวทางการจัดการเรียนรู้ดนตรีแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมควรมีการออกแบบการวิจัยในเชิงคุณภาพแนวรากฐานทฤษฎี (Grounded Theory) หรือปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) เป็นต้น ทั้งนี้อาจมีรูปแบบการวิจัยอื่น ๆ ที่เหมาะสมและสอดคล้องกับประเด็นในการวิจัยที่ต่อเนื่องเสริมไปจากการวิจัยขั้นนี้อีกเช่นกัน

บรรณานุกรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

รายชื่อวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมจาก 37 หลักสูตร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

มหาวิทยาลัย	รายวิชา	
	หมวดรายวิชาเอกบังคับ	หมวดรายวิชาเอกเลือก
สถาบันสังกัดกลุ่มพัฒนาการวิจัยระดับแนวหน้าของโลก (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม)		
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	1. ดนตรีโลกชั้นนำ 2. ดนตรีศึกษาในประชาคมอาเซียน 3. ดนตรีและการแสดงพื้นเมืองไทย 1 4. ดนตรีและการแสดงพื้นเมืองไทย 2
สถาบันสังกัดกลุ่มพัฒนาเทคโนโลยีและส่งเสริมนวัตกรรม (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม)		
มหาวิทยาลัยบูรพา	1. ดนตรีเอเชียสำหรับครูดนตรี	- ไม่ปรากฏรายวิชา -
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	1. การสอนทักษะเครื่องดนตรีพื้นบ้าน
สถาบันสังกัดกลุ่มมหาวิทยาลัยพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและชุมชนอื่น (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม)		
มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี	1. ดนตรีโลก	1. ดนตรีพื้นบ้านภาคกลาง 2. ดนตรีและนาฏศิลป์พื้นเมือง
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	- ไม่ปรากฏรายวิชา -
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่	1. ดนตรีพื้นบ้านไทย	1. มานุษยดนตรีวิทยา 2. ดนตรีโลก 3. ดนตรีล้านนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี	1. ดนตรีโลก	- ไม่ปรากฏรายวิชา -
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา	1. ดนตรีพื้นบ้านไทย	1. มานุษยวิทยาทางดนตรี 2. วัฒนธรรมดนตรีเอเชีย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช	1. ดนตรีโลก	- ไม่ปรากฏรายวิชา -
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์	1. ดนตรีพื้นบ้านไทย	- ไม่ปรากฏรายวิชา -
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา	1. ดนตรีโลกชั้นนำ	- ไม่ปรากฏรายวิชา -
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์	1. ดนตรีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และวัฒนธรรมดนตรีโลก 2. ปฏิบัติรวมวงดนตรีพื้นบ้านอีสาน 3. วัฒนธรรมทางดนตรีในท้องถิ่น 4. ไขว้ครูดนตรีไทยและครอบครูดนตรีไทย	1. ดนตรีในวัฒนธรรมไทย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร	1. ดนตรีเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และวัฒนธรรมดนตรีโลก	- ไม่ปรากฏรายวิชา -

มหาวิทยาลัย	รายวิชา	
	หมวดรายวิชาเอกบังคับ	หมวดรายวิชาเอกเลือก
มหาวิทยาลัยราชภัฏ พระนครศรีอยุธยา	1. ดนตรีโลก	1. ดนตรีพื้นบ้านและเพลงพื้นบ้านไทย
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	1. ดนตรีกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม	1. ปฏิบัติดนตรีพื้นบ้านอีสาน 1	1. ปฏิบัติดนตรีพื้นบ้านอีสาน 2
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	- ไม่ปรากฏรายวิชา -
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย	1. ดนตรีโลก 2. การสอนทักษะเครื่องดนตรี พื้นบ้าน	1. การสอนดนตรีพื้นบ้านภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย 2. การสอนประวัติและวรรณกรรม ดนตรีพื้นบ้าน 3. การสอนวิเคราะห์และประพันธ์เพลง พื้นบ้าน 4. ทักษะการรวมวงดนตรีพื้นบ้าน 5. การสอนรวมวงดนตรีพื้นบ้าน 6. การเพิ่มพูนทักษะดนตรีพื้นบ้าน
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ	1. ดนตรีในภูมิภาคอาเซียน	1. ดนตรีพื้นบ้านของไทย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์	1. การสอนดนตรีพื้นบ้าน ภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย 2. การสอนประวัติและ วรรณกรรมดนตรีพื้นบ้าน 3. ทักษะการรวมวงดนตรี พื้นบ้าน 4. การสอนรวมวงดนตรี พื้นบ้าน 5. การสอนทักษะดนตรี พื้นบ้าน 6. ทักษะดนตรีพื้นบ้าน 1 - 5	- ไม่ปรากฏรายวิชา -
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง	1. ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา 2. ดนตรีลุ่มแม่น้ำแม่กลอง	1. ดนตรีพื้นบ้านไทย
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี	1. ดนตรีพื้นบ้านอีสาน 2. มานุษยวิทยาดนตรี	1. การสอนทักษะเครื่องดนตรีพื้นบ้าน
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์	1. ดนตรีโลก	1. การสอนทักษะดนตรีพื้นบ้าน

มหาวิทยาลัย	รายวิชา	
	หมวดรายวิชาเอกบังคับ	หมวดรายวิชาเอกเลือก
	2. ดนตรีชาติพันธุ์วิทยา	
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	1. ขับร้องเพลงพื้นบ้าน 2. ทักษะดนตรีเอเชีย 1 3. ดนตรีเอเชียศึกษา	1. ทักษะดนตรีเอเชีย 1 2. ดนตรีพื้นบ้านไทย 3. ดนตรีคริสตจักร 4. ดนตรีโลก
สถาบันสังกัดกลุ่มพัฒนาบุคลากรวิชาชีพและสาขาจำเพาะ (กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ และนวัตกรรม)		
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม	1. ดนตรีพื้นบ้านไทย	- ไม่ปรากฏรายวิชา -
กลุ่มสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์สังกัดกระทรวงวัฒนธรรม		
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	1. ดนตรีพื้นเมือง 2. ดนตรีโลก
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์อ่างทอง	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	1. เพลงร้องสำหรับเด็กและเพลงพื้นบ้าน 2. มหรสพพื้นบ้านภาคกลาง 3. การแสดงลิเก
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุพรรณบุรี	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	1. เพลงร้องสำหรับเด็กและเพลงพื้นบ้าน 2. ศิลปะการขับร้องเพลงพื้นบ้านภาคกลาง 3. การขับร้องเพลงมอญ 4. การขับร้องเพลงลูกทุ่ง 5. แตรวงชาวบ้าน
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ลพบุรี	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	1. ดนตรีพื้นเมือง 2. เพลงร้องสำหรับเด็กและเพลงพื้นบ้าน 3. รำโทน 4. เพลงพื้นบ้านภาคกลาง
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์จันทบุรี	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	1. เพลงร้องสำหรับเด็กและเพลงพื้นบ้าน 2. บुरพาสังคีตคีตศึกษา 3. บुरพาสังคีตคีตสร้างสรรค์ 4. ดนตรีพื้นบ้าน
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์นครราชสีมา	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	1. ดนตรีพื้นเมือง 2. เพลงร้องสำหรับเด็กและเพลง

มหาวิทยาลัย	รายวิชา	
	หมวดรายวิชาเอกบังคับ	หมวดรายวิชาเอกเลือก
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์สุโขทัย	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	<p>พื้นบ้าน</p> <p>3. เพลงโคราช</p> <p>4. มโหรีโคราช</p> <p>5. กันตรึม</p>
		<p>1. ดนตรีพื้นเมือง</p> <p>2. เพลงร้องสำหรับเด็กและเพลงพื้นบ้าน</p> <p>3. มรดกภูมิปัญญาทางศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน</p> <p>4. ดนตรีโลก</p>
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์เชียงใหม่	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	<p>1. เพลงร้องสำหรับเด็กและเพลงพื้นบ้าน</p> <p>2. ดนตรีในราชสำนักคุ้มหลวง</p> <p>3. ดนตรีของชนเผ่า</p> <p>4. เพลงซอล้านนา</p> <p>5. กลองสะบัดชัย</p> <p>6. ดนตรีและการละครพื้นบ้านล้านนา</p>
		<p>1. เพลงร้องสำหรับเด็กและเพลงพื้นบ้าน</p> <p>2. นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน</p> <p>3. ดนตรีพื้นบ้านอีสาน</p> <p>4. ดนตรีโลก</p> <p>5. ดนตรีพื้นบ้านประกอบขบวนแห่</p> <p>6. การบรรเลงเดี่ยวดนตรีพื้นบ้าน</p> <p>7. ดนตรีพื้นบ้านประกอบการแสดง</p> <p>8. ดนตรีพื้นบ้านประกอบพิธีกรรมและความเชื่อ</p> <p>9. คอมพิวเตอร์สำหรับดนตรีพื้นบ้าน</p> <p>10. ดนตรีพื้นบ้านประกอบการขับร้อง</p> <p>11. ดนตรีพื้นบ้านสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>12. ทักษะดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน</p> <p>13. ทักษะดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ</p>
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด	<p>1. ทักษะดนตรีพื้นบ้าน 1 - 5</p> <p>2. พื้นฐานโสตทักษะดนตรีพื้นบ้าน</p> <p>3. การวิเคราะห์และวิจารณ์ดนตรีพื้นบ้าน</p> <p>4. ทฤษฎีดนตรีพื้นบ้าน</p> <p>5. นวัตกรรมการเรียนการสอนดนตรีพื้นบ้าน</p> <p>6. การจัดการเรียนรู้ดนตรีพื้นบ้าน</p> <p>7. การขับร้องเพลงพื้นบ้านสำหรับเด็ก</p> <p>8. การวิจัยด้านดนตรีพื้นบ้าน</p> <p>9. การซ่อมเครื่องดนตรีพื้นบ้าน</p> <p>10. การประพันธ์เพลงดนตรีพื้นบ้าน</p>	<p>1. เพลงร้องสำหรับเด็กและเพลงพื้นบ้าน</p> <p>2. นาฏศิลป์พื้นบ้านอีสาน</p> <p>3. ดนตรีพื้นบ้านอีสาน</p> <p>4. ดนตรีโลก</p> <p>5. ดนตรีพื้นบ้านประกอบขบวนแห่</p> <p>6. การบรรเลงเดี่ยวดนตรีพื้นบ้าน</p> <p>7. ดนตรีพื้นบ้านประกอบการแสดง</p> <p>8. ดนตรีพื้นบ้านประกอบพิธีกรรมและความเชื่อ</p> <p>9. คอมพิวเตอร์สำหรับดนตรีพื้นบ้าน</p> <p>10. ดนตรีพื้นบ้านประกอบการขับร้อง</p> <p>11. ดนตรีพื้นบ้านสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน</p> <p>12. ทักษะดนตรีพื้นบ้านภาคอีสาน</p> <p>13. ทักษะดนตรีพื้นบ้านภาคเหนือ</p>

มหาวิทยาลัย	รายวิชา	
	หมวดรายวิชาเอกบังคับ	หมวดรายวิชาเอกเลือก
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์	11. การปรับปรุงดนตรีพื้นบ้าน - ไม่ปรากฏรายวิชา -	14. ทักษะดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ 1. ดนตรีพื้นเมือง 2. เพลงร้องสำหรับเด็กและเพลงพื้นบ้าน 3. ดนตรีและการแสดงพื้นบ้านอีสาน 4. ดนตรีและการแสดงพื้นบ้านอีสานสร้างสรรค์ 5. ดนตรีและการแสดงชาติพันธุ์ผู้ไท 6. มโหรีอีสาน 7. กลองยาวอีสาน
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปนครศรีธรรมราช	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	1. หนังตะลุง 2. โนรา 3. เพลงพื้นบ้านภาคใต้ 4. ดนตรีสร้างสรรค์พื้นบ้านภาคใต้
สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ วิทยาลัยนาฏศิลปพัทลุง	- ไม่ปรากฏรายวิชา -	1. ดนตรีพื้นเมือง 2. เพลงร้องสำหรับเด็กและเพลงพื้นบ้าน 3. เพลงร้องพื้นบ้านภาคใต้ 4. ดนตรีพื้นบ้านภาคใต้
รวม	137 วิชา	

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิผู้ประเมินคุณภาพเครื่องมือวิจัย

1. รองศาสตราจารย์ ดร.มานพ วิสุทธิแพทย์

อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรี คณะดุริยางคศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

ความเชี่ยวชาญ: การสอนทฤษฎีและทักษะดนตรีไทย การวิจัยทางดนตรี มานุษยดุริยางควิทยา

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาทิตย์ โพธิ์ศรีทอง

อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

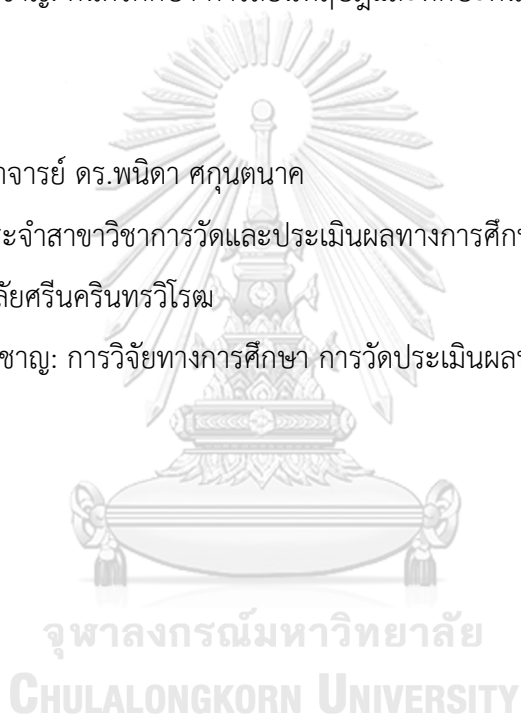
ความเชี่ยวชาญ: ดนตรีศึกษา การสอนทฤษฎีและทักษะดนตรีสำหรับครู การวิจัยหลักสูตรและการสอน

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พนิดา ศกุนตนาค

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการวัดและประเมินผลทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความเชี่ยวชาญ: การวิจัยทางการศึกษา การวัดประเมินผลทางการศึกษา

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญให้สัมภาษณ์

1. ศาสตราจารย์ ดร.นงเยาว์ เนาวรัตน์

ศูนย์พัฒนธรรมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ความเชี่ยวชาญ: พหุพัฒนธรรมศึกษา ศาสตร์การสอนเชิงวิพากษ์ สตรีศึกษา

2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทิดา จันทรางศุ

อาจารย์ประจำสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล

ความเชี่ยวชาญ: พหุพัฒนธรรมดนตรีศึกษา หลักสูตรดนตรี วัฒนธรรมศึกษา

3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน

ข้าราชการบำนาญ อดีตอาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเชี่ยวชาญ: สุนทรีศาสตร์ ดนตรีวิจารณ์ ดนตรีศึกษา

4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สงกรานต์ สมจันทร์

ผู้อำนวยการศูนย์ความเป็นเลิศด้านดนตรีและนาฏศิลป์ล้านนา อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

ความเชี่ยวชาญ: การสอนดนตรีไทยและล้านนา มานุษยวิทยาดนตรี ดนตรีวิทยา

5. อาจารย์ ดร.ณัฐฉา บิรุพันธ์วิริย

อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเชี่ยวชาญ: การสอนประวัติศาสตร์และปรัชญาดนตรีตะวันตก ดนตรีวิทยา

ภาคผนวก ค
เครื่องมือวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตัวอย่างแบบวิเคราะห์เอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม

เอกสารลำดับที่.....

ชื่อเอกสาร.....

ชนิดของ

เอกสาร.....

ได้รับมาจาก/ที่มาของ

เอกสาร.....

วันที่..... เดือน..... ปี.....

ข้อมูลด้านทั่วไป

.....

ข้อมูลด้านขอบเขตของเนื้อหา

.....

ข้อมูลด้านขอบเขตการจัดการเรียนรู้

.....

ตัวอย่างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

แบบสำรวจ

คำชี้แจง: แบบสำรวจนี้สร้างขึ้นเพื่อสำรวจข้อมูลด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอนย่อย มีจำนวน 15 ข้อ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือการวิจัยในงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท เรื่อง “แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ของนายธีรวิทย์ กลิ่นจ้อย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หากมีข้อสงสัยหรือติดต่อเพิ่มเติมสามารถติดต่อได้ช่องทางดังต่อไปนี้ โทร: 088 – 008 – 0134 หรือ Email: teerawit.kl@gmail.com

นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

การสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม หมายถึง การจัดการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และใช้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ได้แก่ ภาษา ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และลีลาการเรียนรู้ เป็นฐานสำคัญในการออกแบบการเรียนการสอน

รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการศึกษาทำความเข้าใจดนตรีในวัฒนธรรมต่าง ๆ ผ่านมิติทางดนตรีและสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนการใช้ดนตรีเหล่านั้นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ทั้งทางด้าน กายภาพ จิตใจ อารมณ์ สังคม และปัญญา มีทั้งรายวิชาเชิงแนวคิดทฤษฎี รายวิชาทางการปฏิบัติ และรายวิชาเชิงบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่น

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่คนเราได้รับหรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ หรือจากการฝึกหัด เรียนรู้ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้เรียน

หลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง หลักสูตรของสถาบันในสังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ที่เปิดทำการสอนในระดับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต และการศึกษาด้านดนตรีศึกษา

เกณฑ์ของแบบสอบถามเมื่อกำหนดเครื่องหมาย P ในช่องตัวเลข

กำหนดช่องหมายเลข 5 หมายความว่า เห็นด้วยอย่างยิ่ง

กำหนดช่องหมายเลข 4 หมายความว่า เห็นด้วย

กำหนดช่องหมายเลข 3 หมายความว่า ไม่แน่ใจ

กำหนดช่องหมายเลข 2 หมายความว่า **ไม่เห็นด้วย**

กำหนดช่องหมายเลข 1 หมายความว่า **ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง**

สถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม (เลือกตอบ 1 รายการ)

☐

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร

☐

อาจารย์ผู้รับผิดชอบรายวิชาดนตรีเชิง

วัฒนธรรม

แบบสอบถามข้อมูลด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิง

วัฒนธรรม

ตอนที่ 1 ด้านจำนวนของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา

ข้อคำถาม	5	4	3	2	1
1. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรมีจำนวนที่เหมาะสม					
2. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเพียงพอกับความจำเป็นในการรู้ (Knowing) และความรู้ของผู้เรียนที่ควรได้รับตลอดหลักสูตร					
3. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรที่เป็นวิชาบังคับมีความเหมาะสม					
4. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรที่เป็นวิชาเลือกมีความเหมาะสม					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตอนที่ 3 ด้านขอบเขตการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาที่ดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา

ข้อคำถาม	5	4	3	2	1
1. การออกแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีการคำนึงถึงวัฒนธรรมดนตรีที่ผู้เรียนคุ้นเคยเป็นสำคัญ					
2. การจัดการเรียนการสอนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีเนื้อหาที่กว้างและหลากหลาย					
3. การจัดการเรียนการสอนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีเนื้อหาที่ลึกและเจาะจง					
4. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีความทันสมัย/ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้มของเหตุการณ์ระดับชุมชน หรือท้องถิ่น					
5. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีความทันสมัย/ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้มของเหตุการณ์ระดับประเทศ					
6. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมมีความทันสมัย/ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้มของเหตุการณ์ระดับนานาชาติ					
7. การออกแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีการเน้นวิธีคิดและวิธีปฏิบัติให้สามารถใช้ในการปฏิบัติงานในอนาคตได้					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ:.....

ข้อมูลแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้สร้างขึ้นเพื่อสอบถามข้อมูลด้านสภาพการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรม ซึ่งแบ่งเป็น 3 ตอนย่อย มีจำนวน 15 ข้อ ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือการวิจัยในงานวิทยานิพนธ์ ระดับปริญญาโท เรื่อง “แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ของ นายธีรวิทย์ กลิ่นจ้อย นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

การสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม หมายถึง การจัดการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และใช้ภูมิหลังทางวัฒนธรรมของผู้เรียน ได้แก่ ภาษา ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม และลีลาการเรียนรู้ เป็นฐานสำคัญในการออกแบบการเรียนการสอน

รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการศึกษาทำความเข้าใจดนตรีในวัฒนธรรมต่าง ๆ ผ่านมิติทางดนตรีและสังคมวัฒนธรรม ตลอดจนการใช้ดนตรีเหล่านั้นในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ทั้งทางด้าน กายภาพ จิตใจ อารมณ์ สังคม และปัญญา มีทั้งรายวิชาเชิงแนวคิดทฤษฎี รายวิชาทางการปฏิบัติ และรายวิชาเชิงบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่น

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งเป็นผลมาจากประสบการณ์ที่คนเราได้รับหรือมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนั้น ๆ หรือจากการฝึกหัด เรียนรู้ ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความรู้ของผู้เรียน

หลักสูตรดนตรีศึกษาระดับอุดมศึกษา หมายถึง หลักสูตรของสถาบันในสังกัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม และสังกัดกระทรวงวัฒนธรรม ที่เปิดทำการสอนในระดับปริญญาตรี ศึกษาด้านดนตรีศึกษา

**แบบประเมินความตรงเชิงเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence) ของ
แบบสอบถาม**

คำชี้แจง: โปรดพิจารณาข้อคำถามในแต่ละข้อว่ามีความสอดคล้องกับนิยามความหมายที่ต้องการสอบถามหรือไม่ ตามเกณฑ์ต่อไปนี้

- หากข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามความหมายที่ต้องการสอบถาม (1 คะแนน)
- หากไม่แน่ใจว่าข้อคำถามสอดคล้องกับนิยามความหมายที่ต้องการสอบถาม (0 คะแนน)
- หากข้อคำถามไม่สอดคล้องกับนิยามความหมายที่ต้องการสอบถาม (-1 คะแนน)

ข้อคำถาม	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	+1	0	-1	
ตอนที่ 1 ด้านจำนวนของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา จำนวน 4 ข้อ				
1. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตรมีจำนวนที่เหมาะสม				
2. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเพียงพอกับความจำเป็นในการรู้ (Knowing) และความรู้ของผู้เรียนที่ควรได้รับตลอดหลักสูตร				
3. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรที่เป็น วิชาบังคับ มีความเหมาะสม				
4. จำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรที่เป็น วิชาเลือก มีความเหมาะสม				
ตอนที่ 2 ด้านสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร จำนวน 4 ข้อ				
1. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเหมาะสมกับการเป็นวิชาทางทฤษฎี/เชิงบรรยาย				
2. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเหมาะสมกับการเป็นวิชาทางการปฏิบัติทักษะดนตรี				
3. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเหมาะสมกับการเป็นวิชาเชิงผสมผสานบูรณาการดนตรีกับศาสตร์อื่น				
4. รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีส่วนจำเป็นในการเตรียมพร้อมผู้เรียนสู่การเป็นครูดนตรี				

ข้อคำถาม	ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ			ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม
	+1	0	-1	
ตอนที่ 3 ด้านขอบเขตการจัดการเรียนการสอนของรายวิชาที่ดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา จำนวน 7 ข้อ				
1. การออกแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีการคำนึงถึงวัฒนธรรมดนตรีที่ผู้เรียนคุ้นเคยเป็นสำคัญ				
2. การจัดการเรียนการสอนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรควรมีเนื้อหาที่กว้างและหลากหลาย				
3. การจัดการเรียนการสอนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรควรมีเนื้อหาที่ลึกและเจาะจง				
4. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมควรมีความทันสมัย/ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้มของเหตุการณ์ระดับชุมชน หรือท้องถิ่น				
5. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมควรมีความทันสมัย/ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้มของเหตุการณ์ระดับประเทศ				
6. ขอบเขตในการจัดการเรียนรู้ของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมควรมีความทันสมัย/ร่วมสมัยกับประเด็นและแนวโน้มของเหตุการณ์ระดับนานาชาติ				
7. การออกแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรมีการเน้นวิธีคิดและวิธีปฏิบัติให้สามารถใช้ในการปฏิบัติงานในอนาคตได้				

ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง

ผู้วิจัย: นายธีรวิทย์ กลิ่นจ้อย (นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)

สังกัด: สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ติดต่อ: 088 – 008 – 0134 / Email: teerawit.kl@gmail.com

LINE: teerawit34725 / Facebook: Teerawit Klinjui

จุดประสงค์การสัมภาษณ์: เพื่อศึกษาและอภิปรายเพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีประเทศไทย

คำชี้แจง: แบบสัมภาษณ์นี้มีจำนวนทั้งหมด 3 ข้อหลัก และคำถามที่อาจถามเพิ่มเติมจำตามความเหมาะสมระหว่างการสัมภาษณ์ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือการวิจัยในงานวิจัยเรื่อง “แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสอนแบบเน้นความสำคัญของวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาสาขาวิชาดนตรีศึกษา” ใช้สำหรับการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพหุวัฒนธรรมดนตรีศึกษาและพหุวัฒนธรรมศึกษา หรืออาจารย์ผู้สอนในรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีในเชิงวัฒนธรรม โดยประเด็นคำถามมีการกำหนดกรอบโดยใช้ทฤษฎีด้านการสอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมผู้เรียน (Gay, 2002; Butler et al., 2007) และผลจากการศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตรดนตรีศึกษา ซึ่งข้อคำถามจะแบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

- ด้านจำนวนรายวิชา
- ด้านสถานภาพของรายวิชา
- ด้านขอบเขตเนื้อหาของการเรียนรู้

ระยะเวลาในการสัมภาษณ์: เวลา 2 ชั่วโมง (เป็นเวลาโดยประมาณ อาจเร็วหรือช้ากว่าที่กำหนด ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์จริง)

ช่องทางในการสัมภาษณ์: สัมภาษณ์สดหรือโดยช่องทางออนไลน์ ผ่าน Application ZOOM Meeting หรือช่องทางอื่น ๆ ที่ผู้สัมภาษณ์สะดวก เช่น Google Meet, LINE, Microsoft Team ฯลฯ

* งานวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยวิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำหรับนำไปขยายผลข้อมูลต่อในระดับการสังเคราะห์เป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมผู้เรียนในหลักสูตรดนตรีศึกษาระดับปริญญาตรีประเทศไทย *

1.ประเด็นคำถามหลัก-ด้านจำนวนรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร

- คำถาม 1.1 ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรด้านจำนวนของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร
- คำถาม 1.2 ท่านคิดว่าจำนวนรายวิชาในหลักสูตรมีจำนวนที่เพียงพอต่อความจำเป็นในการรู้หรือไม่

2.ประเด็นคำถามหลัก-ด้านสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร

- คำถาม 2.1 ท่านคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับการที่รายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมเป็นวิชาเลือกหรือเป็นวิชาบังคับ
- คำถาม 2.2 ท่านคิดเห็นอย่างไรกับสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวนั้นทฤษฎีและการบรรยาย
- คำถาม 2.3 ท่านคิดเห็นอย่างไรกับสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวนั้นทักษะปฏิบัติดนตรี
- คำถาม 2.4 ท่านคิดเห็นอย่างไรกับสถานภาพของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมแนวนั้นการบูรณาการ

3.ประเด็นคำถามหลัก-ด้านขอบเขตเนื้อหาของรายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมในหลักสูตร

- คำถาม 3.1 ท่านคิดว่ารายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมควรมีเนื้อหาระดับใด
- คำถาม 3.2 ท่านคิดว่าเนื้อหารายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมควรมีการยึดโยงกับประเด็นที่สอดคล้องกับสังคมในระดับใดบ้าง
- คำถาม 3.3 ท่านคิดว่ารายวิชาดนตรีเชิงวัฒนธรรมควรมีเนื้อหาสอดคล้องกับวัฒนธรรมของผู้เรียนหรือไม่อย่างไร

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม/หมายเหตุ

.....

.....

.....

.....

.....

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

ธีรวิทย์ กลิ่นจ้อย

วัน เดือน ปี เกิด

4 สิงหาคม 2539

สถานที่เกิด

จังหวัดเชียงราย

วุฒิการศึกษา

- ระดับมัธยมศึกษา โรงเรียนเซนต์คาเบรียล ปีพุทธศักราช 2558
- ระดับปริญญาการศึกษาบัณฑิต (กศ.บ.) สาขาคณิตศึกษา
จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีพุทธศักราช 2563
- เข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต (ค.ม.)
สาขาคณิตศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีพุทธศักราช 2563

ที่อยู่ปัจจุบัน

2 ถนนเลียบทางด่วนวงแหวนฯ แขวงทุ่งครุ เขตทุ่งครุ กรุงเทพมหานคร 10140

ผลงานตีพิมพ์

Klinjui, T., Rodskan, T., & Sangsittivong, T., (Forthcoming in
2023). Conceptual in Music Composition for the Performance: Dhavaravadi
- Dong Lakorn, Fine Arts Journal Srinakharinwirot University. (TCI 2)

Klinjui, T., & Thuntaweche, S., (2022) Statuses of Multicultural Music's
Subjects in Higher Educational Music Education Curriculum. Journal of
Educational Studies, 16(1). (TCI 2)

Klinjui, T., Thuntaweche, S., & Trakarnrung, S. (2022). Synthesis of Music
Education Research Related to Multicultural Music in Thailand: A
Systematic Review. Mekong-Salween Civilization Studies Journal, 13(2).
(TCI 1)

Klinjui, T., & Thuntaweche, S., (In Review). A Study of Music Learning
Condition on Ministry of Education's Competency Based Curriculum
Policy in Pilot-School, Journal of Education Studies. (TCI 1)

Klinjui, T., (2021). Pleng Samniang Phasa: The (Mis) Conception of Ethnic
Music Cultures in Thai Classical Music. Presentation at 2021 Meeting of
the Council on Thai Studies (COTS 2021), Ohio University, USA.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY